

Taimekaitseaduse, riigilõivuseaduse, taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse ning mahepõllumajanduse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Taimekaitseaduse, riigilõivuseaduse, taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse ning mahepõllumajanduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) väljatöötamine on tingitud vajadusest viia eelnimetatud seadused koosõlla ja rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustega (EÜ) nr 2016/2031¹ (edaspidi *taimetervise määrus*) ja nr 2017/625² (edaspidi *ametliku kontrolli määrus*). Nimetatud määrusi kohaldatakse alates 2019. aasta 14. detsembrist. Lisaks tuleb taimekaitseadust muuta seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ³ (edaspidi *säästva kasutamise direktiiv*) Lisa IV muutmisega.

Taimetervise määrus ja ametliku kontrolli määrus on osa Euroopa Liidu paketi „Arukamad õigusnormid ohutuma toidu nimel“. Taimetervise määruses on oluliselt parandatud sellise ametliku kontrolli reegleid, mida teevad pädevad asutused seoses taimedele või taimsetele saadustele kahjulike organismide ühendusse sissetoomise ja seal levimise vastu võetavate kaitsemeetmetega. Ametliku kontrolli määrusega on kehtestatud ametliku kontrolli korraldamise ühtne õigusraamistik. Kõnealune raamistik on oluliselt parandanud ametliku kontrolli tõhusust, Euroopa Liidu (edaspidi EL) toidutarneahela õigusaktide järgimise tagamist ja kaitset riskide eest, mis mõjutavad inimeste, loomade ja taimede tervist ja loomade heaolu EL-is, ning keskkonna kaitset riskide eest, mis võivad tuleneda geneetiliselt muundatud organismidest (GMO-dest) ja taimekaitsevahenditest. Seetõttu on vajalik ajakohastada või tunnistada kehtetuks mitmed taimekaitseaduse, taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse, mahepõllumajanduse seaduse ning riigilõivuseaduse sätted.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustega (EÜ) nr 2016/2031¹, mis käsitleb taimekahjustajate vastaseid kaitsemeetmeid, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) nr 228/2013, (EL) nr 652/2014 ja (EL) nr 1143/2014 ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 69/464/EMÜ, 74/647/EMÜ, 93/85/EMÜ, 98/57/EÜ, 2000/29/EÜ, 2006/91/EÜ ja 2007/33/EÜ (ELT L 317, 23.11.2016, lk 4–104). Kättesaadav veebis: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1482305155266&uri=CELEX:32016R2031>.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2017/625², mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ (ELT L 095 7.4.2017, lk 1–142). Kättesaadav veebis: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1533648371351&uri=CELEX:02017R0625-20170407>

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/128/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks. Kättesaadav veebis: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0128>

Taimekaitseseadusega (edaspidi *TaimKS*) kehtestatakse taimekahjustajate taimetervisemeetmed, mida võetakse riigi poolt taimedele või taimsetele saadustele kahjulike organismide sissetoomise suhtes teistest EL liikmesriikidest või liiduvälistest riikidest.

Seadust täiendatakse sättega, mille kohaselt Põllumajandusamet on pädev asutus taimetervise määruse artikli 2 punkti 6 mõistes ning taimekaitseseadusega sätestatud korras ja samuti täidab teatud liikmesriigile seatud ülesandeid. Näiteks korraldab situatsiooniplaani rakendamisega seotud simulatsiooniõppuseid. Oluliseks muudatuseks on majandustegevusteate esitamise kohustuse laiendamine. Kehtiva taimekaitseseaduse kohaselt ei pidanud kõik ettevõtjad, kes tegelevad taimse istutusmaterjali turustamisega, teavitama oma tegevusest Põllumajandusametit. Uue taimetervise määruse kohaselt peavad esitama majandustegevusteate kõik eelnimetatud ettevõtjad, arvestades seejuures eranditega, nagu näiteks lõpptarbijale turustamine. Samuti kehtestatakse *TaimKS* muudatusega tegevusloa nõue neile ettevõtjatele, kes soovivad tegeleda puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti vastavusmäärgiga märgistamisega ning ettevõtjatele, kes peavad väljastama taimepassi taime, taimse saaduse või muu objekti vedamisel. Tegevusloa saamise kriteeriumiks on koolituse ja eksami sooritamise nõue.

Oluliselt muutuvad ka ametliku järelkontrolli toimingute rahastamise põhimõtted. Muudatuse kohaselt võetakse järelevalvetasu kontrolli eest, mida esialgu ei olnud kavas teha, kuid mis on vajalik ametliku kontrolli käigus avastatud asjaomase ettevõtja sooritatud rikkumise tõttu ning selleks, et hinnata rikkumise ulatust ja mõju, või selleks, et teha kindlaks, kas rikkumine on kõrvaldatud. Samuti tasutakse riigilõiv tegevuslubade menetlemise eest. Selline tasustamise süsteem arvestab menetlustoimingutega seotud tegelikke kulusid ning nimetatud muudatus on tinginud ka vajaduse muuta riigilõivuseadust.

TaimKS-ga määratletakse uuesti ohtliku taimekahjustaja mõiste ja ametliku labori ja riikliku referentlabori määramise kohustus. Kehtestatakse säte, mille kohaselt on pädeval asutusel õigus otsustada taimekahjustajate vastaste rangemate meetmete kasutamise üle juhul, kui komisjoni rakendusaktides sätestatud asjaomased meetmed ei võimalda tõhusalt takistada ohtlike taimekahjustajate levikut. Ühtlasi kehtestatakse vastutussäte puidust pakkematerjali ning puidu ja muude objektide töötlemise ja märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuete rikkumise ja taimepassi väljaandmise nõuete rikkumise eest.

Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduses (edaspidi *TPSKS*) kehtestatakse taimetervise määrusest tulenev taimepassiga varustamise kohustus ka seemnetootjale. Vastavalt taimetervise määrusele tuleb teatud taimeliikide seemned varustada taimepassiga.

Riigilõivuseaduses (edaspidi *RLS*) kehtestatakse riigilõiv taimepassi väljaandmise ja taimepassi väljaandmise tegevusloa läbivaatamise eest, puidust pakkematerjali, puidu või muude objektide märgistamise tegevusloa taotluse läbivaatamise eest, ekspordi fütosanitaarsertifikaadiga, reekspordi fütosanitaarsertifikaadiga ja ekspordieelse sertifikaadiga seotud toimingute tegemise eest, puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotluse läbivaatamise eest, puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise, parandamise ja märgistamise järelevalve tegemise eest ja piiripunkti ja ametliku kontrolli tegemise koha, mis on muu kui piiripunkt, määramise taotluse läbivaatamise eest.

Mahepõllumajanduse seadusega (edaspidi *MPõS*) kehtestatakse piiripunktid, mille kaudu on lubatud mahepõllumajanduslikku toodet liiduvälisest riigist Eestisse toimetada ning määratakse imporditava mahepõllumajandusliku toote üle ametliku kontrolli tegemise koht.

MPõS-i täiendatakse uue peatükiga, milles kehtestatakse ametliku kontrolli tegemise üldised alused ning proovide võtmise ja analüüsimise nõuded. Muudatuse kohaselt korraldatakse mahepõllumajandusliku tootmise ja mahepõllumajanduslike toodete märgistamisega seotud ametlikku kontrolli, lähtudes ametliku kontrolli määruse artikli 109 kohaselt koostatud kontrollikavast, mille koostamist koordineeriv asutus on Veterinaar- ja Toiduamet. Seadust täiendatakse sättega, mille kohaselt muu korrakaitseorgan, haldusorgan või valitsusasutus edastab Põllumajandusametile ning Veterinaar- ja Toiduametile viivitamata teabe mahepõllumajanduse nõuete võimalike rikkumiste kohta. Proovide võtmisel ja analüüsimisel lähtutakse toiduseaduses, söödaseaduses, taimekaitseaduses või veterinaarkorralduse seaduses sätestatud korrast vastavalt sellele, millisesse looma- või kaubakategooriasse mahepõllumajanduslik toode kuulub. Seaduse paragrahv 24, kus on toodud imporditud mahepõllumajandusliku toote turuleviimise loa andmise sätted, tunnistatakse kehtetuks, kuna lubade väljastamine ei ole enam lubatud.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu on välja töötanud Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna nõunik Olga Lavrentjeva (olga.lavrentjeva@agri.ee, tel 625 6535) ja sama osakonna peaspetsialistid Marge Nõmmik (marge.nommik@agri.ee, tel 625 6530) ja Anette Sepp (TaimKS taimetervise osa, RLS), taimetervise osakonna nõunik Evelin Hillep (evelin.hillep@agri.ee) (TaimKS taimekaitsevahendite osa), taimetervise osakonna nõunik Kristiina Digryte (kristiina.digryte@agri.ee, tel 625 6275) ning sama osakonna peaspetsialist Merjan Savila (merjan.savila@agri.ee, tel 625 6282) (TPSKS), taimetervise osakonna nõunik Marika Ruberg (marika.ruberg@agri.ee, tel 625 6537) (MPõS, RLS).

Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunikud Katrin Pööra (katrin.poorra@agri.ee, tel 625 6147) ja Mari-Liis Kivipõld (mari-liis.kivipold@agri.ee, tel 625 6283). Keeleliselt on eelnõu toimetanud sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (leeni.kohal@agri.ee, tel 625 6165).

1.3. Märkused:

1.3.1. Eelnõul on puutumus järgmiste õigusaktidega:

- Nõukogu direktiiv 2000/29/EÜ;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 2016/2031;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 652/2014, millega nähakse ette sätted toiduahela, loomade tervise ja heaolu ning taimetervise ja taimse paljundusmaterjaliga seotud kulude haldamise kohta ning muudetakse nõukogu direktiive 98/56/EÜ, 2000/29/EÜ ja 2008/90/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 178/2002, (EÜ) nr 882/2004 ja (EÜ) nr 396/2005, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1107/2009 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 66/399/EMÜ, 76/894/EMÜ ja 2009/470/EÜ (ELT L 189, 27.06.2014, lk 1–32) (edaspidi *kulude haldamise määrus*)⁴;
- ametliku kontrolli määrus;

⁴ Kättesaadav veebis: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1534252484316&uri=CELEX:02014R0652-20180101>

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1107/2009, taimekaitsevahendite turulelaskmise ja nõukogu direktiivide 79/117/EMÜ ja 91/414/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 309, 24.11.2009, lk 1–50)⁵;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/128/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks (ELT L 309, 24.11.2009, lk 71–86)⁶.

1.3.2. Eelnõul on puutumus „Maaeluministeeriumi valitsemisala arengukava 2018–2021” (kinnitatud maaeluministri 07.08.2018 käskkirjaga nr 90)⁷meetmega 1.2.3 „Tingimuste loomine, et taimed oleksid ohtlikest taimekahjustajatest vabad”.

Eelnõu ei ole seotud ühegi menetluses oleva eelnõuga ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõuga kavandatakse taimekaitseseaduse (RT I, 15.03.2019, 24), riigilõivuseaduse (RT I, 19.03.2019, 42), taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse (RT I, 19.03.2019, 112) ja mahepõllumajanduse seaduse (RT I, 13.03.2019, 21) muutmise.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälte enamus.

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärgiks on TaimKS-i, TPSKS-i ja MPõS-i kooskõlla viimine taimetervise määruse ja ametliku kontrolli määrusega (edaspidi koos *EL määrused*).

Eelnõuga kavandatavate muudatuste tegemisega tagatakse EL määruste rakendamine Eestis. Selleks muudetakse ja tunnistatakse kehtetuks mitmed TaimKS-i sätted ja rakendusaktid, mis dubleerivad EL määruste sätteid või oleksid vastuolus EL määruste sätetega. Samuti kehtestatakse TaimKS-is sätted EL määrustes liikmesriigile antud kaalutusruumi kasutamiseks.

Taimetervise määruse ja ametliku kontrolli määruse väljatöötamisprotsessis osales PMA ja Põllumajandusuuringute Keskus. Taimetervise ja ametliku kontrolli määrust on tutvustatud sektorile suunatud infopäevadel 3. aprillil ja 21. novembril 2018. a, 4. veebruaril ja 7. märtsil 2019. a.

Kohaldatavate EL määruste eesmärgiks on ajakohastada ja lihtsustada kehtivaid taimetervise norme, tugevdades tervise- ja ohutusstandardite jõustamist kogu toidutarneahelas. Lisaks kehtestatakse riskipõhisem lähenemisviis tervisekaitsele ning tõhusamad kontrollivahendid. Lõpptulemuseks peaksid olema lihtsamad normid, tõhusamad protsessid, taimekahjustajate parem tõrje ning tarbija jaoks ohutumad tooted.

Eelnõu ettevalmistamisele eelnes taimekaitseseaduse muutmise seaduse väljatöötamiskavatsuse (edaspidi *VTK*) koostamine EIS toimiku numbriga 18-0673.

⁵ Kätesaadav veebis: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1551711110709&uri=CELEX:02009R1107-20181110>

⁶ Kätesaadav veebis: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1551711229746&uri=CELEX:02009L0128-20140630>

⁷ Kätesaadav veebis: <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/valitsemisala-arengukava-2018-2021-v2.pdf>

Väljatöötamiskavatsuses analüüsiti EL määruste sätteid, mille kohaselt on liikmesriigile jäetud otsustusõigus nõuete rakendamise ulatuse määratlemisel, riigisiseste protseduuride sätestamisel või erandite kasutamisel.

Taimetervise määruse rakendamisel tuleb otsustada taimekahjustajate vastu võetavate rangemate kui Euroopa Komisjoni rakendusaktides kehtestatud meetmete kasutamise vajaduse üle Eestis. See võimaldaks riigil kiiresti tegutseda olukordades, kus Euroopa Komisjoni rakendusaktides kehtestatud tõrjemeetmed ei ole piisavalt tõhusad.

Samuti näeb uus taimetervise kord ette ettevõtjate vastutuse suurendamist. Näiteks, taimepasse väljastavad vaid taimepasside väljastamise loa saanud ettevõtjad üksnes nende vastutusalasse kuuluvate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide jaoks. Pädev asutus (Põllumajandusamet) saab väljastada taimepasse vaid erandkorras.

Ametliku kontrolli määruse kohaselt võivad sihtliikmesriigid nõuda, et ettevõtjad, kellele tuuakse teisest liikmesriigist kaupu, teataksid kõnealuse kauba saabumisest pädevale asutusele. Kauba saabumisest teavitamine aitab kaasa põhjalikule ja tõhusale kontrollile ning liikmesriikide pädevad asutused peavad riskipõhiselt ja asjakohase sagedusega teostama korrapärast ametlikku kontrolli.

Vastavalt ametliku kontrolli määrusele peab riik koguma riigilõivud ja järelevalvetasud kui tegu on järelevalvetoimingutega, mis on seotud impordi kontrolliga ning järelevalvetoimingutega, mida esialgu ei olnud kavas teha, kuid mis on vajalikud ettevõtja sooritatud rikkumise ulatuse ja mõju hindamiseks või selleks, et teha kindlaks, kas rikkumine on heastatud. Samuti võib liikmesriik koguda riigilõive ja järelevalvetasusid ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute kulude katmiseks.

Vastavalt taimetervise määrusele tuleb liikmesriigil määruse sätete rikkumise korral kehtestada karistused, mis on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Seega on riigil kohustus lugeda taimetervisenõuete rikkumine karistatavaks teoks, mille korral kehtestatakse väärtekoosseis. Sellest lähtuvalt tuleb kehtestada väärtekoosseis ka taimetervisenõuete rikkumise ja fütosanitaarsertifikaadi või taimetervise saatekirja kasutamise nõuete rikkumise eest. Sealjuures näeb ametliku kontrolli määrus ette, et ametliku kontrolli määruse normide pettuse või eksitava tegevuse teel toime pandud rikkumise korral kohaldatakse rahalisi karistusi.

VTK saadeti kooskõlastamiseks ministeeriumitele ning arvamuse esitamiseks PMA ja Põllumajandusuuringute Keskusesse. PMA-st osales taimetervise määruse ja ametliku kontrolli määruse väljatöötamisprotsessis ning samuti oli kaasatud sellesse Veterinaar- ja Toidulaboratoorium ja Põllumajandusuuringute Keskus. Ametliku kontrolli määrust on tutvustatud nii Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu (PMAN-i) kohtumisel kui ka sektorile suunatud infopäevadel. Haridus- ja teadusministeerium kooskõlastas VTK märkusteta. Keskkonnaministeerium, Rahandusministeerium ja Justiitsministeerium kooskõlastasid VTK märkustega. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi edastas märkused sarnaselt Eesti Kaubandus-Tööstuskojale.

VTK-le saadud tagasisidet võeti arvesse seaduse eelnõu väljatöötamisel.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb viiest paragrahvist, millest esimesega muudetakse TaimKS-i, teisega RLS-i, kolmandaga TPSKS-i, neljandaga MPõS-i ja viiendas paragrahvis sätestatakse seaduse jõustumine.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse TaimKS-i.

Eelnõu § 1 punktiga 1 ajakohastatakse kogu seaduse ulatuses terminit „ühenduseväline” ning asendatakse see terminiga „liiduväline“. Eelnõuga tehtav muudatus on kooskõlas 1. juulil 2017. a jõustunud tolliseadusega, milles võeti sõna „ühendus” asemel kasutusele sõna „liit” seoses EL-i uue tolliseadustiku rakendamiseks. Sellest tulenevalt kasutatakse tolliseaduses ka terminit „liiduväline”.

Eelnõu § 1 punktiga 2 muudetakse ja sõnastatakse uuesti TaimKS-i § 1 ning seaduse reguleerimisala kirjutatakse täpsemalt lahti.

TaimKS-iga reguleeritakse taimetervise kaitset ja taimekaitsevahendite turulelaskmist, turustamist ja kasutamist selles ulatuses, milles need täpsustavad ja täiendavad asjakohaseid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid, samuti kehtestatakse TaimKS-iga taimekaitseseadmetele esitatavad nõuded. Selleks sätestatakse TaimKS-iga normid taimetervise määruse ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 rakendamiseks ning direktiivi 2009/128/EÜ ülevõtmiseks. Samuti sätestatakse taimetervise nõuete, taimekaitsevahendite turulelaskmise, turustamise ja kasutamise nõuete, taimekaitseseadmete kasutamise nõuete täitmise üle riikliku ja haldusjärelevalve teostamise kord ning vastutussätted TaimKS-is ja EL määrustes kehtestatud nõuete rikkumise eest.

TaimKS § 1 lõikes 2 sätestatud kaudset viidet haldusmenetluse seadusele täiendatakse ning tulenevalt reguleerimisala uuesti sõnastamisest esitatakse viide lõikes 3. Täienduse kohaselt kohaldatakse haldusmenetlusele haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades ametliku kontrolli määruse, muude Euroopa Liidu õigusaktide ja käesoleva seaduse erisusi. Täiendus on vajalik, sest ametliku kontrolli määrus on raammäärus, mis reguleerib nii riiklikku järelevalvet kui ka muu haldusmenetluse läbiviimist, mille käigus kontrollitakse taimetervise kaitse, taimekaitsevahendite turulelaskmise, turustamise ja kasutamise nõuete täitmist.

Tulenevalt § 1 uuesti sõnastamisest esitatakse TaimKS § 1 lõikes 4 valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm kehtestada oma pädevuse piires taimetervisenõuete ning taimekaitsevahendite ja -seadmete ning nende kasutamise kohta esitatavate nõuete kohaldamiseks õigusakti küsimuses, mille otsustamise õigus on Euroopa Liidu õigusakti kohaselt liikmesriigil.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse TaimKS-i §-s 2 sätestatud teavitamiskohustust ning PMA-le seatakse lisaks ohtliku taimekahjustaja avastamisest teavitamise kohustusele kohustus teavitada Euroopa Komisjoni ja teiste liikmesriikide pädevaid asutusi ning Maaeluministeeriumi taimetervisemeetmete kohaldamisest. Taimetervise määrus seab seoses taimetervisemeetmete kohaldamisega liikmesriigile ja pädevale asutusele lisaks ohtlike taimekahjustajate avastamise korral teavitamisele ka teisi teavitamiskohustusi. Näiteks on liikmesriigil tulenevalt taimetervise määruse artiklist 31 kohustus teavitada komisjoni ja teisi liikmesriike taimetervise määruses kehtestatud taimekahjustaja tõrjumiseks võetud meetmetest rangemate meetmete kohaldamisest. Lisaks on PMAI kohustus artikli 40 punktis 4 nimetatud rikkumise puhul (kui liidu territooriumile on toodud teatavaid taimi, taimseid saadusi või muidu objekte, mille liidu territooriumile sissetoomine on vastavalt taimetervise määruse artikli 40 punktile 1 keelatud) sellest komisjoni ja teisi liikmesriike elektroonilise teavitussüsteemi kaudu

teavitada. Samuti teavitatakse sellest kolmandat riiki, kust taimed, taimsed saadused või muud objektid on liidu territooriumile sisse toodud. Sarnaselt võib teatavaid taimi, taimseid saadusi või muid objekte liidu territooriumile sisse tuua või seal vedada üksnes siis, kui täidetud on asjaomased erinõuded või samaväärsed nõuded nagu on sätestatud taimetervise määruse artikli 41 punktis 1. Vastavalt sama artikli punktile 4 on mainitud nõuete rikkumisel PMAI kohustus võtta ametlikku kontrolli käsitlevates liidu õigusaktides osutatud vajalikud meetmed ning teavitada rikkumistest komisjoni ja teisi liikmesriike elektroonilise teavitussüsteemi kaudu. Kohaldatavuse korral peab teavitamine hõlmama ka kolmandat riiki, kust taimed, taimsed saadused või muud objektid liidu territooriumile sisse toodi.

Lõikes 2 määratletakse taimetervisemeetmed. Taimetervisemeetmete hulka kuuluvad EL-i õigusaktides, taimetervise määruse artikli 2 punkti 22 tähenduses, TaimKS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktides kehtestatud ohtlike taimekahjustajate tõrjeabinõud (näiteks TaimKS-i § 9 lõikes 3 sätestatud tõrjeabinõu nagu saastunud, saastumisohus või saastumiskahtlase taime, taimse saaduse või muu objekti kasutamise ja turustamise keeld või peremeestaimede hävitamise kohustus), samuti ettekirjutusega isikule täitmiseks pandud taimetervise määruse artikli 27 lõikes 1 nimetatud tegevuskavas antud juhised ja meetmed tõrjeabinõude rakendamiseks. Taimetervise määruse artikli 27 lõige 1 käsitleb tegevuskava, mille PMA võtab vastu pärast prioriteetse taimekahjustaja esinemise ametlikku kinnitamist. Nimetatud tegevuskava sisaldab asjaomase prioriteetse taimekahjustaja hävitamise meetmeid, mis on kehtestatud taimetervise määruse artiklites 17, 18 ja 19 või asjaomase taimekahjustaja tõkestamise meetmetega, mis on kehtestatud sama määruse artikli 28 lõikes 2, ning samuti nende meetmete kohaldamise ajakava. Tegevuskava sisaldab tehtavate uuringute ülesehituse ja korralduse kirjeldust ning selles nähakse ette visuaalsete kontrollide, võetavate proovide ja tehtavate laboritestide arv, samuti kontrolli, proovivõtu ja testimise puhul kohaldatav meetodika.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse ja sõnastatakse uuesti TaimKS-i § 2¹.

TaimKS § 2¹ kohaselt on PMA pädevaks asutuseks üksnes määruse (EÜ) nr 1107/2009 (taimekaitsevahendite turulelaskmine) tähenduses. Kuna PMA teeb riiklikku ja haldusjärelevalvet, majandustegevusteate, tegevusloa või muu loa menetlemise käigus nõuetele vastavuse kontrolli ka taimetervise valdkonnas, on oluline määrata PMA pädevaks asutuseks ka taimetervise valdkonnas.

Taimetervise määruse artikli 2 punkti 6 kohaselt on pädev asutus liikmesriigi või, kui see on kohaldatav, kolmanda riigi keskasutus või asutus, mis vastutab ametlike kontrollide ja muude ametlike toimingute korraldamise eest, või mis tahes muu asutus, millele on kooskõlas ametlikku kontrolli käsitlevate liidu õigusaktidega antud vastav pädevus. Ametliku kontrolli määruse artikli 3 punkti 3 kohaselt on pädevad asutused kas: a) liikmesriigi keskasutused, kes on pädevad korraldama ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid taimekahjustajate vastaste kaitsemeetmete normidega; b) muud asutused, kellele on antud kõnealune pädevus; c) kolmanda riigi vastavad asutused, kui see on asjakohane.

PMA vastab ametliku kontrolli määruse artikli 3 punkti 3 alapunktile a. Vastavalt sama määruse artikli 1 lõike 2 punktidele g ja h kohaldatakse ametliku kontrolli määrust taimekahjustajate vastaste kaitsemeetmete ning taimekaitsevahendite turulelaskmise ja kasutamise ning pestitsiidide säästva kasutamise nõuete, välja arvatud taimekaitsevahenditega töötlemise seadmete suhtes. PMA teostab pädeva asutusena ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid nii taimekahjustajate vastaste kaitsemeetmete kui ka taimekaitsevahendite turulelaskmise ja kasutamise ning taimekaitsevahendite säästva kasutamise nõuete, välja arvatud taimekaitsevahenditega töötlemise seadmete suhtes. Siinkohal on oluline välja tuua, et

ametliku kontrolli määrust ei kohaldata taimekaitseseadmetele, mis aga on taimekaitseseaduse kohaldamisalas ning mille üle teostab PMA riiklikku järelevalvet.

Rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni⁸ artikli 4 lõige 1 sisaldab eeldust riikliku taimekaitseorganisatsiooni ehk pädeva asutuse määramise kohta, millest lähtuvalt sätestatakse, et PMA on pädevaks asutuseks ka rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni tähenduses.

Vastavalt TaimKS paragrahvi 2¹ lõikele 2 teeb PMA ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toimingud, mis on TaimKS-i tähenduses ametliku kontrolli määruse artiklis 2 sätestatud toimingud, sealhulgas nii riikliku järelevalve teostamine kui ka muu haldusmenetluse raames tehtav kontroll, mille käigus kontrollitakse taimede, taimsete saaduste ja muude objektide taimetervisenõuetele vastavust ning taimekaitsevahendite nõuetekohasust. Vastavalt ametliku kontrolli määruse artiklile 2 loetakse ametlikuks kontrolliks toiminguid, millega kontrollitakse, kas ettevõtjad täidavad taimekahjustajate vastased kaitsemeetmeid ning haldusmenetluses nõuetekohasuse kontrolli, mis eelneb ametliku sertifikaadi või ametliku kinnituse väljaandmisele. Muud ametlikud toimingud hõlmavad endas toiminguid, mille eesmärk on kontrollida taimekahjustajate esinemist, ennetada ja piirata taimekahjustajate levimist või likvideerida taimekahjustajad, anda lube ja heakskiite ning väljastada ametlikke sertifikaate ja ametlikke kinnitusi.

Taimetervise määruks on liikmesriigile sätestatud mitmeid kohustusi. Nende hulgas on paljud sellised, mille pädevus sobitub juba praegu Põllumajandusameti põhimääruses⁹ sätestatud ülesannetega, mistõttu on õigem määrata PMA nende ülesannete täitjaks. TaimKS-i paragrahvi 2¹ lisatava lõikega 2 on sätestatud ulatus, mille raames PMA täidab taimetervise määruks liikmesriigile antud ülesandeid. Nendeks ülesanneteks on taimetervise määruks artiklis 26 nimetatud situatsiooniplaani rakendamise seotud simulatsiooniõppuste korraldamine ja teiste selle artikli kohaselt liikmesriigile antud ülesannete täitmine. Samuti artiklite 32 punktis 4 ja 35 punktis 1 nimetatud taotluste esitamine liikmesriigi territooriumi või selle osa ohtliku taimekahjustaja suhtes kaitstavaks piirkonnaks tunnistamiseks või kaitstavate piirkondade ulatuse muutmiseks ja nimetatud piirkonna kehtetuks tunnistamiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 5 muudetakse 1. jao pealkirja ja sõnastatakse uuesti TaimKS-i §-id 3, 3¹ ja 4 eesmärgiga välja tuua peamised mõisted, mida kasutatakse TaimKS-i peatükkides 2, 4¹, 5, 6 ja 7. Ajakohastatud jao pealkirjaks on edaspidi „Mõisted”, ja selles on sätestatud taimetervise valdkonna põhimõisted. Senine pealkiri „Taim, taimne saadus ja ohtlik taimekahjustaja” oli sõnastatud liiga kitsalt ega avanud jao sisu piisavalt.

TaimKS-i § 3 lõikes 1 sätestatakse taime mõiste viitega taimetervise määruks artikli 2 punktile 1, mille kohaselt on taimed elusad taimed ja järgmised elusad taimeosad: seemned botaanilises tähenduses, välja arvatud need, mis ei ole ette nähtud külvamiseks; viljad botaanilises tähenduses; köögiviljad; mugulad, varremugulad, sibulad, risoomid, juured, pookealused, stoolonid; võsud, varred, võsundid; lõikelilled; oksad lehtede või okastega või ilma nendeta; langetatud puud lehtede või okastega; lehed, lehestik; taimede koekultuurid, sealhulgas rakukultuurid, iduplasma, meristeemid, kimäärsed kloonid, mikropaljundatud paljundusmaterjal; elus õietolm ja eosed; silmad, pungad, pistikud, pookoksad, pookematerjal. Võrreldes TaimKS-is sätestatud mõistega on taime mõiste taimetervise määruks laiem hõlmates ka varremugulaid, juuri, pookealuseid, stooloneid, võsusid, varsi, võsundeid, oksi

⁸ Rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooniga ühinemise seadus. Kättesaadav veebis: <https://www.riigiteataja.ee/akt/78287>

⁹ Kättesaadav veebis: <https://www.riigiteataja.ee/akt/127032015008?leiaKehtiv>

ilma lehtedeta, lehti ja lehestikku, elus õietolmu ja eoseid, silmi, punge, pistikuid, pookkeoksi ja pookematerjali.

Sama paragrahvi lõikes 2 sätestatakse taimse saaduse mõiste viitega taimetermise määruse artikli 2 punktile 2, mille kohaselt on taimne saadus taimset päritolu töötlemata materjal ja sellised töödeldud tooted, mis võivad oma omadustest või töötlemise laadist tulenevalt tekitada karantiinse taimekahjustaja levimise riski. Võrreldes TaimKS-is sätestatud mõistega muutub taimse saaduse mõiste vähesel määral. Kui varasemalt mõisteti taimse saadusena lisaks töötlemata taimse päritoluga materjalile vaid esmatöödeldud taimse päritoluga materjali, siis nüüd laieneb mõiste kõigile töödeldud toodetele. Taimse saaduse näitena võib tuua taimekasvatustööde teatud komposti. Vastavalt taimetermise määruse artikli 2 punktile 2 käsitatakse puitu taimse saadusena üksnes siis, kui see vastab vähemalt ühele järgmistest kriteeriumidest: puit, millel on vähemalt osaliselt säilinud looduslik kumer pind; saetud, raiatud või lõhestatud puit, millel ei ole säilinud looduslik kumer pind; see esineb laastude, tükikeste, saepuru, hõövlilaastude või puidujäätmetena ning seda ei ole töödeldud, kasutades liimi, kuumust või rõhku või nende kombinatsiooni, et toota graanuleid, briketti, vineeri või puitlaastplaate; seda kasutatakse või see on mõeldud kasutamiseks pakkematerjalina, kusjuures ei ole oluline, kas seda tegelikult kaupade transportimiseks kasutatakse.

Võrreldes TaimKS-is sätestatud mõistega on täpsustatud, et puit on taimne saadus juhul kui laaste, tükikesi, saepuru, hõövlilaaste või puidujäätmeid ei ole töödeldud, kasutades liimi, kuumust või rõhku või nende kombinatsiooni, et toota graanuleid, briketti, vineeri või puitlaastplaate. Puit on taimne saadus näiteks kaubaalusena, mida kasutatakse erinevate kaupade transpordiks.

Paragrahvi 3 lõikega 3 sätestatakse muu objekti mõiste. TaimKS-is on muu objekti mõiste sätestatud § 5 lõikes 1, mille kohaselt on muu objekt ohtliku taimekahjustajaga saastuda võiv objekt. Muu objekti mõiste sisu jääb samaks. Muu objekt on vastavalt taimetermise määruse artikli 2 punktile 5 mis tahes materjal või objekt, välja arvatud taim või taimne saadus, mis võib endas kanda taimekahjustajaid või neid levitada, sealhulgas muld ja kasvusubstraat.

Uuesti sõnastatakse TaimKS-i § 3¹. Nimetatud paragrahvis sätestatakse kaubasaadetise, turustamise ja lõpptarbija mõisted, välja jäetakse partii mõiste. Paragrahvi 3¹ lõige 1 sätestab kaubasaadetise mõiste. Kaubasaadetis on taimede, taimsete saaduste või muude objektide kogus, mida toimetatakse riigisiselt või ühest riigist teise ja mille kohta on väljastatud fütosanitaarsertifikaat, kaubaarve või muu saatedokument. Kaubasaadetis võib koosneda ühest või mitmest partiist ning peab olema tuvastatav. Vastavalt taimetermise määruse artikli 2 punktile 7 moodustavad partii ühe kauba ühikud, millel on ühesugune homogeenne koostis, päritolu ja muud ühesugused asjakohased elemendid ning mis moodustab osa saadetisest. Asjakohaseks elemendiks võib olla näiteks sort. Partii moodustavad näiteks ühe ettevõtja samast kasvuhoonest pärit tulbid. Juhul kui ettevõtjal on kaks kasvuhoonet, kus ta kasvatab tulpe, kuid millest üks asub Pärnumaal ja teine Võrumaal, siis on tegu kahe partiiga – ühe partii moodustavad Pärnumaa kasvuhoonest pärit tulbid, teise Võrumaa kasvuhoonest pärit tulbid.

Sama paragrahvi lõikes 2 sätestatakse turustamise mõiste TaimKS-i 2. peatüki tähenduses. TaimKS-is on turustamise mõiste sätestatud § 6 lõikes 6 ning selle sisu ei muutu. Turustamine TaimKS-i 2. peatüki tähenduses on taimede, taimsete saaduste ja muude objektide müügiks pakkumine, müümine ning muul viisil tasuta või tasu eest üleandmine. Samuti turustamise mõiste hõlmab taimede, taimsete saaduste ja muude objektide müügiks pakkumine kaugmüügi teel. Võlaõigusseaduse § 52 sätestab sidevahendi abil sõlmitud lepingu termini, mis hõlmab

kõiki juhtumeid, kus leping sõlmitakse kaupleja ja tarbija vahel organiseeritud kaugmüügi- või teenuste osutamise skeemi alusel üksnes ühe või mitme kaugsidevahendi vahendusel (nt tellimuskiri, Internet, telefon või faks) kuni ja kaasa arvatud ajani, mil leping on sõlmitud. Kõnealune termin hõlmab ka olukordi, kus tarbija külastab äriruume üksnes teabe saamiseks kauba või teenuse kohta ning järgnevalt räägib läbi ja sõlmib lepingu vahemaa tagant. Sama seaduse paragrahv 54 reguleerib tarbija lepingueelset teavitamist sidevahendi abil sõlmitavate lepingute korral. Regulatsiooni üldine eesmärk on tagada tarbija põhjalik informeeritus sõlmitavast lepingust ja selle esemest, pidades silmas, et tulenevalt lepingu sõlmimisest sidevahendi abil puudub tarbijal eelnev võimalus lepingu esemega reaalselt tutvuda. Kuna lepingueelse teavitamise regulatsioon on maksimumharmoneeriv, siis tarbija saab kõigilt ettevõtjalt, sh teisest liikmesriigist pärit ettevõtjalt, ühesuguse teabe, mis võimaldab tal erinevate ettevõtjate pakkumisi võrrelda ka juhul, kui üks ettevõtjatest asub välisriigis. Sama paragrahvi lõikes 3 sätestatakse lõpptarbija mõiste taimetervise määruse tähenduses. Lõppkasutaja on isik, kes omandab taimi või taimseid saadusi isiklikuks tarbeks väljaspool nimetatud isiku kaubandus-, äri- või kutsetegevust.

Samuti muudetakse TaimKS-i § 4 ning sisustatakse uuesti ohtliku taimekahjustaja mõiste. TaimKS-i § 4 lõike 1 kohaselt on ohtlik taimekahjustaja taimetervise määruse artiklites 4, 6 ja 29 nimetatud taimekahjustaja.

Taimetervise määrusega kehtestatakse uus taimekahjustajate jaotus. Uus jaotus võimaldab selgemalt aru saada, milliste taimekahjustajate suhtes on vaja võtta meetmeid, et hoida ära nende sissetoomine ja levimine liidu territooriumile, milliste suhtes on vaja tõrjemeetmeid võtta üksnes liidu ühe või mitme osa territooriumil ning milliste taimekahjustajate tõrjele tuleks keskenduda, et ennetada potentsiaalset suurt majanduslikku, sotsiaalset või keskkonnamõju liidu territooriumile.

Vastavalt taimetervise määruse artikli 1 lõikele 1 on taimekahjustaja mis tahes liiki, tüvesse või biotüüpi kuuluv taimi või taimseid saadusi kahjustav haigusetekiitaja, loom või parasiitloom. Taimekahjustaja võib olla näiteks putukas, ümaruss, bakter, seen, viirus või parasiitloom. Taimetervise määruse artikli 1 lõike 2 kohaselt võib taimekahjustajateks lugeda ka mitteparasiitsed taimed, välja arvatud taimed, mille suhtes kohaldatakse määruse (EL) nr 1143/2014¹⁰ artikli 4 punkti 1 (liidu jaoks probleemsete looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide nimekirja kuuluv taim), juhul kui on tõendeid selle kohta, et need kujutavad endast fütosanitaarset riski, millel on tõsine majanduslik, sotsiaalne ja keskkonnamõju liidu territooriumile.

Ohtliku taimekahjustaja mõiste hõlmab endas kolme liiki taimekahjustajaid: liidu karantiinsed taimekahjustajad, prioriteetsed taimekahjustajad ja liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu kandmata taimekahjustajad.

Taimetervise määruse artikli 5 lõike 1 kohaselt peab taimekahjustaja määratletud territooriumi karantiinse taimekahjustajana kvalifitseerumiseks vastama kõigile taimetervise määruse artiklis 3 sätestatud tingimustele. Vastavalt taimetervise määruse artiklile 4 on karantiinne taimekahjustaja **liidu karantiinne taimekahjustaja**, kui määratletud territooriumiks on liidu territoorium ja kui taimekahjustaja on kantud taimetervise määruse artikli 5 lõikes 2 osutatud loetellu. Liidu karantiinsete taimekahjustajate loetelus eristatakse, kas taimekahjustaja esineb liidu territooriumil või mitte.

Vastavalt taimetervise määruse artikli 1 lõikele 3 loetakse liidu territooriumiks liidu territooriumit ilma Ceuta, Melilla ja EL-i toimimise lepingu artikli 355 lõikes 1 osutatud

¹⁰ Kätesaadav veebis: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1543333624490&uri=CELEX:32014R1143>

liikmesriikide äärepoolseimate piirkondadeta, välja arvatud Madeira ja Assoorid. EL-i territooriumi piiride sätestamisel on arvesse võetud biogeograafilisi tegureid, et vältida selliste taimekahjustajate, mida EL-i territooriumil ei esine, EL-i territooriumile sissetoomist ja seal levimist.

Ohtlike taimekahjustajate hulka kuuluvad ka taimetervise määruses artiklis 6 sätestatud prioriteetsed taimekahjustajad. Vastavalt taimetervise määruse artiklile 6 on liidu karantiinse taimekahjustaja **prioriteetne taimekahjustaja**, kui see vastab kõigile taimetervise määruse artiklis 6 sätestatud tingimustele. See tähendab, et prioriteetsed taimekahjustajad kuuluvad ka liidu karantiinsete taimekahjustajate hulka. Prioriteetne taimekahjustaja on selline, mida asjaomasel territooriumil teadaolevalt ei esine, taimekahjustaja esineb üksnes asjaomase territooriumi väikeses osas või esineb seda asjaomasel territooriumil vähe, ebaregulaarselt, isoleeritult ja harva. Sellise taimekahjustaja võimalik majanduslik, sotsiaalne või keskkonnamõju on eriti tugev. Eriti tugeva sotsiaalse mõjuna loetakse näiteks tööhõive märkimisväärset vähenemist asjaomasel põllumajandus-, aiandus- või metsandussektoris või nende sektoritega seotud tööstusharudes, sealhulgas turismis. Samuti märkimisväärset riski toiduga kindlustatusele või toiduohutusele. Prioriteetsed taimekahjustajad loetletakse komisjoni delegeeritud õigusaktis, mis on kehtestatud taimetervise määruse artikli 6 lõike 2 alusel. Prioriteetsete taimekahjustajate loetelu koostamisel võeti arvesse liikmesriikide poolt antud sisendit, mida analüüsis ja hindas Euroopa Toiduohutusamet (edaspidi *EFSA*). *EFSA* hindas liikmesriikide poolt loetellu pakutud prioriteetsete taimekahjustajate kandidaate vastavalt teaduslikult välja töötatud maatriksitele. Hindamisel võeti arvesse taimekahjustajate poolt tekitatavaid majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnamõjusid ning nende olulisust. Analüüsis kasutatud andmed pärinevad nii liikmesriikidelt, erinevatest andmebaasidest kui ka teaduskirjandusest.

Ohtlike taimekahjustajate hulka kuuluvad taimetervise määruse artiklis 29 käsitletud **liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu kandmata taimekahjustaja**, mis taimetervise määruse artikli 29 kohaselt on selline taimekahjustaja, mille esinemine riigi territooriumil on ametlikult kinnitatud, mida ei ole kantud liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu, ja asjaomane liikmesriik leiab, et see taimekahjustaja võib vastata liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu kandmise tingimustele. Ametlik kinnitus on ametliku kontrolli määruse nõuetele vastav ja sama määruse alusel riigi ametlikuks laboriks tunnustatud laboris läbiviidud analüüs. Sellisel juhul hindab pädev asutus viivitamata, kas taimekahjustaja vastab taimetervise määruse I lisa 3. jao 1. alajao kriteeriumitele. Kui pädev asutus otsustab, et need kriteeriumid on täidetud, otsustab ta viivitamata hävitamise meetmete kasutamise vastavalt sama määruse II lisale.

TaimKS-i § 4 lõike 3 alusel on kehtestatud põllumajandusministri 7. juuli 2004. a määrus nr 116 „Ohtlike taimekahjustajate nimekiri”, millega on üle võetud direktiivi 2000/29/EÜ lisa I ja lisa II, milles on kehtestatud ohtlike taimekahjustajate nimekiri ja selliste ohtlike taimekahjustajate nimekiri, mis esinevad taimedel või taimsetel saadustel või muudel objektidel. Taimetervise määruse artikli 109 kohaselt tunnustatakse suurem osa direktiivist 2000/29/EÜ kehtetuks, sealhulgas ka direktiivi 2000/29/EÜ I ja II lisa. Komisjon kehtestab taimetervise määruse artikli 5 lõike 2 alusel liidu karantiinsete taimekahjustajate loetelu, sama määruse artikli 6 lõike 2 alusel prioriteetsete taimekahjustajate loetelu, sama määruse artikli 32 lõike 3 alusel kaitstavate piirkondade ja vastavate kaitstavate piirkondade karantiinsete taimekahjustajate loetelu. Eelneva alusel jäetakse TaimKS-ist välja volitusnorm ohtlike taimekahjustajate nimekirja kehtestamiseks.

TaimKS-i § 4 lõike 5 kohaselt käsitatakse ohtliku taimekahjustajana TaimKS-i tähenduses ka sama paragrahvi lõikes 3 sätestatud nimekirjas loetlemata taimekahjustajat, mille esinemine tuvastatakse Eestis esmakordselt ning mis võib põhjustada olulist majanduslikku kahju. Sätte sisu on kaetud eelnõu § 4 lõikega 1, mille kohaselt kuulub ohtlike taimekahjustajate hulka ka taimetervise määruse artiklis 29 nimetatud taimekahjustajad. Taimetervise määruse artikkel 29 käsitleb taimekahjustajaid, mida ei ole varem riigis tuvastatud ega käsitletud kui ohtlikke taimekahjustajaid, kuid mis vastavad ohtliku taimekahjustaja tunnustele (sealhulgas võivad põhjustada olulist majanduslikku kahju). Sellest tingituna on sätestatud ka eelnõu § 4 lõige 2, mille kohaselt taimetervise määruse artiklis 29 nimetatud ohtliku taimekahjustaja suhtes kohaldatakse sama määruse artiklites 4 ja 6 loetletud taimekahjustajate suhtes rakendatavaid meetmeid.

Eelnõu § 1 punktiga 6 tehakse tehniline muudatus seoses muu objekti mõiste kehtestamisega TaimKS § 3 lõikes 3, mistõttu § 5 lõikes 1 osundatakse edaspidi muule objektile ilma selle mõiste avamiseta.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse § 5 lõiget 5. Muudatuse tegemisega võimaldatakse taime, taimse saaduse või muu objekti saastumiskahtlaseks tunnistamisel edaspidi lähtuda, kas ainult vaatlusandmetest, ainult muudest asjakohastest andmetest või mõlemast korraga. Teatud taimekahjustajad (nt siklased) on silmaga nähtavad, mistõttu olukorras, kus ohtliku taimekahjustaja tunnustele vastav siklane leitakse peremeestaimelt, piisab vaid vaatlusandmetest. Samuti on teatud siklaste korral vihjeks valmikute ümarad väljumisavad puul koos välja pressitud näripuruga. Seega on põhjendatud ka sellises olukorras vaid vaatlusandmetele tuginedes tunnistada selliste tunnustega puu saastumiskahtlaseks.

Eelnõu § 1 punktiga 8 tunnistatakse kehtetuks § 6 lõiked 3–4¹ ja 6. TaimKS-i paragrahvis 6 on kehtestatud taimetervisenõuded.

TaimKS-i § 6 lõikes 1 kehtestatud üldreegel jääb samaks ja selle kohaselt peavad taim, taimne saadus ja muu objekt olema vabad ohtlikest taimekahjustajatest. See tähendab, et taime, taimse saaduse ja muu objekti sissetoomisel, vedamisel, hoidmisel, paljundamisel või väljaviimisel ei tohi esineda vastavalt taimetervise määruse artiklile 5 ohtlike taimekahjustajaid. Ohtliku taimekahjustaja mõiste hõlmab endas kolme liiki taimekahjustajaid: liidu karantiinsed taimekahjustajad, prioriteetsed taimekahjustajad ja liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu kandmata taimekahjustajad.

TaimKS- § 6 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks, kuna mõistet kaubasaaja ei kasutata seaduse tekstis. Taimetervise määruuses on määratletud ettevõtja, registreeritud ettevõtja ja lõppkasutaja mõisted, mis katavad muuhulgas ka kaubasaaja mõiste.

TaimKS-i § 6 lõige 4 ja 4¹ tunnistatakse kehtetuks, kuna taime, taimse saaduse või muu objekti päritolu, omaduste ja töötlemisviiside kohta nende tootmisel, ladustamisel, ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamisel ja turustamisel või muul etapil tuleb edaspidi lähtuda taimetervise määruse artiklites 40–43, 47, 53, 54, 57 ja 59 ning nende alusel kehtestatud õigusaktides kehtestatud nõuetest. Nimetatud lõigete kehtetuks tunnistamisega muutub kehtetuks TaimKS-i § 6 lõike 4 alusel kehtestatud põllumajandusministri 7. juuli 2004. a määrus nr 118 „Nõuded taime, taimse saaduse või muu objekti päritolu, omaduste ja töötlemisviisi kohta taime, taimse saaduse või muu objekti tootmisel, ladustamisel, ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamisel ja turustamisel või muul etapil”. Vastavalt taimetervise määruse artikli 41 punktile 2 kehtestab komisjon rakendusaktiga taimede, taimsete saaduste ja muude objektide ning nendele vastavate

erinõuete loetelu, mida võib liidu territooriumile tuua või seal vedada üksnes siis, kui täidetud on asjaomased erinõuded või samaväärsed nõuded. Need taimed, taimsed saadused või muud objektid võivad olla pärit ühendusevälistest riikidest või liidu territooriumilt. Vastavalt taimetervise määruse artikli 54 punktile 2 võtab komisjon rakendusaktiga vastu loetelu, mis sisaldab taimi, taimseid saadusi ja muid objekte, nende vastavaid kaitstavaid piirkondi ja kaitstavate piirkondade erinõudeid ehk loetelu selle kohta, mida võib teatavatesse kaitstavatesse piirkondadesse sisse tuua või seal vedada üksnes siis, kui täidetud on nimetatud kaitstavate piirkondade erinõuded. Kuna nõuded, taimed, taimsed saadused ja muud objektid ning asjaomaste kaitstavate piirkondade loetelu, mis olid kirjas põllumajandusministri määruises nr 118 on nüüd sätestatud taimetervise määruse alusel, ei ole nende kehtestamine ministri määruises vajalik ega otstarbekas.

Taimetervise määruse artikkel 40 käsitleb teatavate taimede, taimsete saaduste või muude objektide liidu territooriumile sisse toomise keeldu, kui need on pärit mis tahes või teatavatest kolmandatest riikidest või territooriumidelt. Taimetervise määruse artikkel 41 käsitleb teatavate taimede, taimsete saaduste või muude objektide liidu territooriumile sisse toomise või seal vedamise üksnes siis, kui täidetud on asjaomased erinõuded või samaväärsed nõuded. Need taimed, taimsed saadused või muud objektid võivad olla pärit kolmandatest riikidest või liidu territooriumilt. Taimetervise määruse artikkel 42 käsitleb piiranguid kõrge riskiga taimede, taimsete saaduste ja muude objektide liidu territooriumile sissetoomises. Kõrge riskiga taimedeks, taimseteks saadusteks või muudeks objektideks loetakse ühendusevälisest riigist pärit taimi, taimseid saadusi või muid objektide, mis ei ole sama määruse artikli 40 kohaselt loetellu kantud või piisavalt hõlmatud artiklis 41 osutatud nõuetega ega kuulu artiklis 49 osutatud ajutiste meetmete kohaldamisalasse ning millest tuleneb esialgse hindamise põhjal liidu territooriumile taimekahjustajatega seotud risk, mille tase on vastuvõetamatu. Taimetervise määruse artikkel 43 käsitleb impordi eritingimusi liidu territooriumile puidust pakkematerjali sissetoomiseks. Taimetervise määruse artikkel 47 käsitleb fütosanitaarse transiitveo nõudeid. Taimetervise määruse artikkel 53 käsitleb taimede, taimsete saaduste ja muude objektide kaitstavatesse piirkondadesse sissetoomise keeldu. Taimetervise määruse artikkel 54 aga teatavate taimede, taimsete saaduste või muude objektide kaitstavatesse piirkondadesse sisse toomise või seal vedamise üksnes siis, kui täidetud on nimetatud kaitstavate piirkondade erinõuded. Taimetervise määruse artikkel 57 käsitleb fütosanitaarset transiitvedu käsitlevaid nõudeid seoses kaitstavate piirkondadega.

TaimKS-i § 6 lõige 6 tunnistatakse kehtetuks, kuna turustamise mõiste on käsitletud eelnõu § 3¹ lõikes 2.

TaimKS-i § 6 lõiked 1 ja 5 jäävad kehtima muutmata kujul.

Eelnõu § 1 punktiga 9 asendatakse § 9 lõike 4 tekstiosa „liigile kohased tõrjeabinõud kehtestab” sõnadega „liigile kohased täpsemad tõrjeabinõud võib kehtestada”. Kehtiva seaduse sõnastusega anti ministriale volitus kehtestada tõrjeabinõud, kuid seoses taimetervise määruse jõustumisega, on vastavalt nimetatud määruse artiklile 14 ettevõtjatel kohustus ohtliku taimekahjustaja kahtluse või avastamise korral teavitada sellest kahtlusest või teadmistest viivitamata pädevat asutust. Ka ettevõtja ise võtab viivitamata ettevaatusabinõusid selle taimekahjustaja kohandamise ja levimise ärahoidmiseks. Seega lisaks ettevõtja ja pädeva asutuse poolt võetavatele meetmetele annab muudatus võimaluse, lisaks eelnimetatule, veelgi täpsemate tõrjeabinõude kehtestamiseks. Täiendavate tõrjeabinõude kehtestamise vajadus võib tekkida olukorras, kui Eesti territooriumil tuvastatakse ohtlik taimekahjustaja, mille kohta puuduvad EL-is kehtestatud ühtsed tõrjeabinõud.

Eelnõu § 1 punktiga 10 sõnastatakse uuesti § 9 lõige 5. Uue sõnastuse kohaselt peab PMA juhul, kui ohtliku taimekahjustaja liigile kohased tõrjeabinõud ei ole õigusaktiga kehtestatud või kehtestatud tõrjeabinõu kohaldamine ei ole osutunud tõhusaks, otsustama taimekahjustaja liigile kohase sama paragrahvi lõikes 3 sätestatud tõrjeabinõu rakendamise. Sobiva tõrjeabinõu ja selle ulatuse valimisel peab arvesse võtma taimekahjustaja bioloogiat ja levikuvii. Täiendusega määratletakse nende tõrjemeetmete kataloog, mida PMA saab kohaldada taimetervise määruse artikli 31 lõikes 1 sätestatud juhul. Viidatud sätte kohaselt võivad liikmesriigid oma territooriumil kohaldada võetud tõrjemeetmetest rangemaid meetmeid, kui see on põhjendatav fütosanitaarkaitse eesmärgiga ka on kooskõlas konkreetse taimekahjustajaga seotud riskijuhtimise põhimõtetega. Nende rangemate meetmetega ei tohi liikmesriik kehtestada taimede, taimsete saaduste ega muude objektide liidu territooriumile sissetoomise või seal ja sealt läbi vedamise keelde ega piiranguid.

Seni lähtus PMA liigile kohase tõrjeabinõu ja selle ulatuse määramisel ministri määrusest ja õigusaktiga kehtestatud liigile kohaste tõrjeabinõude puudumisel otsustas taimekahjustaja liigile kohase tõrjeabinõu rakendamise võttes arvesse taimekahjustaja bioloogiat ja levikuvii.

Eelnõu § 1 punktiga 11 täiendatakse § 9 lõikega 6. Paragrahvi 9 lõike 6 kohaselt võib minister taimetervise määruse artikkel 52 lõikes 2 nimetatud asjaoludel kehtestada ajutisi meetmeid riigi territooriumi kaitsmiseks ohtlike taimekahjustajate sissetoomise ja leviku eest. Selliseid ajutisi meetmeid kohaldab PMA. Taimetervise määruse artikkel 52 käsitleb olukordi, kus teatavatest ühendusevälistest riikidest või teistest EL-i liikmesriikidest taimede, taimsete saaduste või muude objektide riigi territooriumile sissetoomisest või seal vedamisest tuleneb taimekahjustajatega seotud vastuvõetamatu tasemega risk, millega võib kaasneda ohtliku taimekahjustaja sisenemine, kohandumine ja levimine, ning taimetervise määruuses sätestatud asjakohased meetmed ei vähenda seda riski piisavalt. Sellisel juhul teavitab PMA komisjoni ja teisi liikmesriike kirjalikult liidu meetmetest, mille võtmist riik soovib, lisades nende meetmete tehnilise või teadusliku põhjenduse. Kui ilmneb, et eelnimetatud liidu meetmeid riski vähendamiseks ei võeta või ei saa võtta piisava aja jooksul, võib minister kehtestada ajutised meetmeid oma territooriumi kaitsmiseks otsese ohu vastu. Ka nendest ajutistest meetmetest ja nende meetmete tehnilisest põhjendusest teavitatakse viivitamata komisjoni ja teisi liikmesriike.

Eelnõu § 1 punktiga 12 tunnistatakse kehtetuks § 10.

TaimKS-i § 10 käsitleb kaitstava piirkonnaga seotud nõudeid, mis edaspidi põhinevad taimetervise määruse artiklites 32–36 kehtestatud nõuetel.

TaimKS-i § 10 lõikes 1 on praegu defineeritud kaitstava piirkonna mõiste. Vastavalt taimetervise määruse artiklile 32 on kaitstavaks piirkonnaks komisjoni poolt selleks tunnistatud riigi territoorium, kus ei esine EL-i territooriumil esinevat karantiinset taimekahjustajat. Vastavalt taimetervise määruse artikkel 32 lõikele 1 võib komisjon, liikmesriigi taotluse alusel, tunnistada selle liikmesriigi territooriumi või selle osa karantiinse taimekahjustaja suhtes kaitstavaks piirkonnaks, kui karantiinne taimekahjustaja esineb liidu territooriumil, kuid mitte asjaomase liikmesriigi territooriumil ega selle osas, ega ole liidu karantiinne taimekahjustaja,

TaimKS-i § 10 lõikes 2 on praegu defineeritud kaitstava piirkonna karantiinne taimekahjustaja. Vastavalt taimetervise määruse artikli 32 lõikele 3. kehtestab kaitstavate piirkondade ja vastavate kaitstavate piirkondade karantiinsete taimekahjustajate loetelu komisjon rakendusaktiga.

Teatud piirkonna kaitstavaks piirkonnaks tunnistamiseks esitab pädev asutus ka edaspidi komisjonile taotluse, mis vastavalt taimetervise määruse artikli 32 lõikele 4 peab sisaldama:

- 1) kavandatava kaitstava piirkonna piiride kirjeldust koos kaartidega;
- 2) sobival ajal teostatud ja teaduslikult usaldusväärsete uuringute tulemusi, mis tõendavad et kaitstavaks tunnistatava piirkonna territooriumil pole vähemalt kolm aastat enne taotluse esitamist asjaomast karantiinset taimekahjustajat esinenud;
- 3) tõendeid selle kohta, et asjaomase kaitstava piirkonna karantiinne taimekahjustaja vastab kavandatava kaitstava piirkonna suhtes sätestatud tingimustele.

Vastavalt taimetervise määruse artikli 32 lõike 4 alapunktile b peab territoorium, mida liikmesriik soovib tunnistada kaitstavaks piirkonnaks olema vähemalt kolmel aastal enne taotluse esitamist asjaomasest karantiinsest taimekahjustajast vaba. Seega loetakse taimekahjustaja kõnealusel piirkonnas kohastunuks nüüdsest mitte enam kahe aasta, nagu sätestab kehtiv TaimKS, vaid kolme aasta jooksul.

Eelnõu § 10 lõikes 3 on praegu kehtestatud nõue kaitstava piirkonna karantiines taimekahjustaja leviku ja kohastumise vältimiseks, mida kirjeldab taimetervise määruse artikli 54 lõige 1. Nimetatud sätte kohaselt võib teatavaid taimi, taimseid saadusi või muid objekte teatavatesse kaitstavatesse piirkondadesse sisse tuua või seal vedada üksnes siis, kui täidetud on nimetatud kaitstavate piirkondade erinõuded. Need erinõuded kehtestatakse vastavalt sama artikli lõikele 2 komisjoni rakendusaktis. See tähendab, et taimede, taimsete saaduste ja muude objektide, sealhulgas mesilaspere, vedamisel ühest viljapuu-bakterpõletiku suhtes kaitstavast piirkonnast teises viljapuu-bakterpõletiku suhtes kaitstavasse piirkonda ei piisa vaid asjaolust, et mõlemad piirkonnad on sama kahjustaja suhtes kaitstavad piirkonnad. Kaitstava piirkonna staatus üksi ei ole piisav garantii taimede, taimsete saaduste ja muude objektide taimetervisenõuete tagamiseks. Täidetud peavad olema ka vastava kaitstava piirkonna erinõuded. Vaid nii on võimalik vältida piirkonna jaoks olulise kaitstava piirkonna karantiinse taimekahjustaja levikut ja kohastumist.

Eesti on alates 2005. aasta 15. maist tunnistatud ohtliku taimekahjustaja viljapuu-bakterpõletiku suhtes kaitstavaks piirkonnaks. Viljapuu-bakterpõletik (*Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow et al.) on roosõieliste puude ja põõsaste bakterhaigus, mida põhjustab bakter *Erwinia amylovora*. Kõige vastuvõtlikemateks peremeestaimedeks on viljapuud ning dekoratiivtaimedest viirpuu ja tuhkpuu. Seda haigust peetakse maailmas üheks ohtlikumaks viljapuude haiguseks. Viljapuu-bakterpõletiku kahjustus sarnaneb tulekahjustusega – õied, lehed ja viljad muutuvad esmalt hallikasroheliseks, siis pruuniks, kuid ei varise. Bakter levib kõigis taimeosades ja puud võivad hävida 1–2 aastaga. Haigus võib olla peiteline – mõnel aastal haiguse tunnuseid pole, samas bakterile soodsal aastal võivad tekkida haiguspuhangud. Viljapuu-bakterpõletiku suhtes kaitstava piirkonna staatus võimaldab: 1) kohalikel paljundusmaterjali tootjatel turustada viljapuu-bakterpõletiku peremeestaimede istikuid kõikidesse liikmesriikidesse, sealhulgas teistesse kaitstavatesse piirkondadesse; 2) Eesti paljundusmaterjali tootjal olla soodsamas tootmis- ja realiseerimistingimustes, kuna kaitstava piirkonna staatus hulka mittekuuluvate liikmesriikide tootjad ei tohi Eestisse taimset materjali tuua (kaudseks kasuks on ka eesti sortide säilitamine); 3) kontrollida Eestisse toodava paljundusmaterjali päritolu ja nõuetele vastavust.

TaimKS-i § 10 lõike 5 alusel on praegu kehtestatud põllumajandusministri 29. aprilli 2005. a määrus nr 50 „Kaitstava piirkonna taimetervisenõuded”, kus on arvestades Eesti kaitstava piirkonna staatus viljapuu-bakterpõletiku suhtes ja direktiivi 2000/29/EÜ III lisa kehtestatud kaitstava piirkonna taimetervisenõuded ja nõuded taimede, taimsete saaduste ja muude objektide kaitstavasse piirkonda toimetamise ja turustamise kohta. Vastavalt taimetervise

määruse artiklile 109 tunnistatakse suurem osa direktiivist 2000/29/EÜ kehtetuks, sealhulgas ka direktiivi 2000/29/EÜ III lisa. Vastavalt taimetervise määruse artikli 53 lõikele 2 kehtestab komisjon rakendusakti, kus on sätestatud taimede, taimsete saaduste ja muude objektide loetelu, mille toomine teatavatesse kaitstavatesse piirkondadesse on keelatud.

Eelnõu § 1 punktiga 13 kehtestatakse uues sõnastuses TaimKS § 12, millega sätestatakse ohtlike taimekahjustajate ja taime, taimse saaduse ning muu objekti kasutamise nõuded ametlikuks testimiseks, teaduslikel või hariduslikel eesmärkidel, katsetes, sordivalikul või sordiarretuses. Võrreldes kehtiva seadusega muudetakse paragrahvi pealkirja asendades termini „peremeestaimed” terminiga „taimed, taimsed saadused ja muu objekti”.

Kehtiva seaduse järgi on Vabariigi Valitsus kehtestanud ohtlike taimekahjustajate ja nende peremeestaimede leviku vältimiseks väljapoole sordiarretuseks, katseteks või muuks teadustöök ettenähtud ohtlike taimekahjustajate ja nende peremeestaimede Eestisse toimetamise ja riigisiselt edasitoimetamise ning sordiarretuses, katsetes ja muus teadustöös kasutamise nõuded ja eriloa väljastamise korra. Taimetervise määruse artikli 64 lõike 2 alusel kehtestab Komisjon rakendusakti, kus sätestatakse reeglid, mis käsitlevad taimede, taimsete saaduste ja muude objektide väljaviimist karantiinjaamadest ja kinnistest üksustest ning asjakohasuse korral selle väljaviimisega või vedamisega seotud märgistamisnõuded.

Vastavalt lõikele 1 peab isik taotlema PMA-lt luba ohtlike taimekahjustajate kasutamiseks ametlikuks testimiseks, teaduslikel või hariduslikel eesmärkidel, katsetes, sordivalikul või sordiarretuses. Taimetervise määruse artikli 8 lõige 1 kehtestab nõuded loa saamiseks ohtlike taimekahjustajate sissetoomiseks riigi territooriumile, seal vedamiseks ning seal hoidmiseks ja paljundamiseks, ametlikuks testimiseks, teaduslikeks või hariduslikeks eesmärkideks, katseteks, sordivalikuks või sordiarretuseks.

Vastavalt lõikele 2 peab isik taotlema PMA-lt luba taime, taimse saaduse ja muu objekti kasutamiseks ametlikuks testimiseks, teaduslikel või hariduslikel eesmärkidel, katsetes, sordivalikul või sordiarretuses. Nõue tuleneb taimetervise määruse artikli 48 lõikest 1 ja artiklist 58. Taimetervise määruse artikli 48 lõike 1 alusel lubatakse ametlikuks testimiseks, teaduslikeks või hariduslikeks eesmärkideks, katseteks, sordivalikuks või sordiarretuseks tuua:

- 1) taimi, taimseid saadusi ja muid objekte, mida ei tohi liidu territooriumile sisse tuua, kui need on pärit mis tahes või teatavatest kolmandatest riikidest või territooriumidelt;
- 2) taimi, taimseid saadusi või muid objekte, mida võib riigi territooriumile sisse tuua või seal vedada üksnes siis, kui täidetud on asjaomased erinõuded või samaväärsed nõuded;
- 3) kõrge riskiga taimi, taimseid saadusi või muid objekte, mis on pärit ühendusevälisest riigist ja millest tuleneb esialgse hindamise põhjal liidu territooriumile taimekahjustajatega seotud risk, mille tase on vastuvõetamatu.

Taimetervise määruse artikkel 58 käsitleb taimede, taimsete saaduste ja muude objektide sissetoomist kaitstavasse piirkonda ning seal vedamise tingimusi, samuti tuleb kohaldada artiklis 48 nimetatud luba ametlikuks testimiseks, teaduslikul või hariduslikul eesmärgil, katseteks, sordivalikul või sordiarretuses.

Lõike 3 kohaselt annab PMA loa lõikes 1 nimetatud ohtliku taimekahjustaja ja sama paragrahvi lõikes 2 nimetatud taime, taimse saaduse ning muu objekti kasutamiseks, ametlikuks testimiseks, teaduslikul või hariduslikul eesmärgil, katsetes, sordivalikul või sordiarretuses kasutamiseks. Taimetervise määruse artiklite 8 ja 48 lõigetes 2 on sätestatud loa tingimused. Loa tingimusteks võivad olla näiteks taime, taimse materjali või muu objekti hoiutingimused,

kasvatamise tingimused või nõuded töötajatele. PMA teeb järelevalvet loas sätestatud tingimuste täitmise üle ja vajaduse korral võib loa tühistada. Luba väljastatakse eesmärgiga omada ülevaadet sisse toodavatest ohtlikest taimekahjustajatest ja nende peremeestaimedest. Näiteks kartulimugulate sisseveo korral on suur oht ohtlike kahjustajate levikuks ning sellise materjali katsetamine vajab eraldi PMA järelevalvet, sest olenevalt sisseveo piirkonnast on teada võimalikud kahjustajad, mille üle tuleb teostada ohu vältimiseks kontrolli. Säte on seotud ka TPSKS § 112 import sordiaretuse, teadustöö, tootmiskatsete või riiklike katsete tegemise eesmärgil, mis muudetakse kehtetuks.

Vastavalt eelnõu lõikele 4 on PMA-l õigus keelduda lõigetes 1 või 2 nimetatud loa andmisest taimetervise määruse artiklites 8, 48 ja 58 sätestatud asjakohasel juhul. Näiteks olukorras, kui ohtliku kahjustaja sissetoomise loa taotluse menetlemisel on pädeval asutusel alust arvata, et kasutatavad riskimeetmed ei taga ohtliku kahjustaja mittesattumist keskkonda.

Lõike 5 kohaselt võib PMA tunnistada väljastatud loa tunnistada kehtetuks taimetervise määruse artiklites 8, 48 ja 58 sätestatud asjakohasel juhul. Näiteks juhul, kui PMA poolt tehtava järelevalve käigus selgub, et kõnealuste taimede, taimsete saaduste või muude objektide loas osutatud tingimused ei ole täidetud.

Eelnõu § 1 punktiga 14 täiendatakse TaimKS-i § 14 lõigetega 2 ja 3, mille kohaselt lisaks asendustäitmise ja sunniraha seaduse § 12 lõigetes 1 ja 2 sätestatud juhtudele võib Põllumajandusamet korraldada isiku eest tõrjeabinõude rakendamise ettekirjutuseta ka siis, kui on algusest peale ilmne, et isik ei ole ise võimeline tõrjeabinõusid rakendama. Sealjuures võib PMA asendustäitmise kulude sissenõudmisest loobuda.

Tõrjeabinõude kiire, õigeaegne ja korrektne rakendamine aitab takistada ohtliku taimekahjustaja levikut riigi territooriumil. Asendustäitmise ja sunniraha seaduse § 14 lõike 1 kohaselt on asendustäitmist lubatud rakendada ettekirjutuse, hoiatuse ja täitekorralduseta, kui vahetu oht avalikule julgeolekule või korrale tuleb kõrvaldada viivitamata. Tõrjeabinõude kiire rakendamisega on võimalik kaitsta teiste sama ohtliku taimekahjustaja peremeestaimede tootmise ja turustamisega tegelevaid ettevõtjaid, tagada nende usaldusväärsus ja võimekus taimede, taimsete saaduste ja muude objektide ekspordil, hoida tasakaalus ökosüsteeme, hoida ära ohtliku taimekahjustajaga kaasnedavad võivad suuremad negatiivsed majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnamõjud.

Eelnõu § 1 punktiga 15 muudetakse TaimKS-i § 15 lõiget 1 ning tekstist jäetakse välja viide Eesti ja EL õigusaktidele, millele tuginedes tõrjeabinõude kulud hüvitatakse. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 652/2014 nõudeid arvestades on oluline, et isik rakendaks järelevalveasutuse poolt ettenähtud tõrjemeetmeid, mis omakorda tehakse isikule täitmiseks kohustuslikuks ettekirjutusega.

Eelnõu § 1 punktiga 16 sõnastatakse uuesti TaimKS-i 2. peatüki 4. jao pealkiri. Kehtiva seaduse 4. jaos sätestatakse vaid fütosanitaarsertifikaat ja taimepass. Eelnõuga muudetakse jao pealkirja, sest senine neljanda jao sisu on liiga kitsas ning sisuliselt lisanduvad sätted, mis puudutavad taime, taimse saaduse ja muu objekti toimetamist Eestist liiduvälisesse riiki ja nende vedamist Eestis. Uus 4. jao pealkiri on „Taime, taimse saaduse ja muu objekti toimetamine Eestist liiduvälisesse riiki ja nende vedamine Eestis“.

Eelnõu § 1 punktiga 17 kehtestatakse uues sõnastuses TaimKS-i § 16, millega sätestatakse nõuded taimede, taimsete saaduste ja muude objektide toimetamisel Eestist liiduvälisesse riiki. Taimetervise määruse rakendub juba 14. detsembril 2019 ning taime, taimse saaduse või muu objekti toimetamisel Eestist liiduvälisesse riiki peab olema see varustatud fütosanitaarsertifikaadiga.

Lõike 1 kohaselt peavad Eestist liiduvälisesse riiki toimetatavad taimed, taimsed saadused ja muud objektid vastama sihtriigi taimetervisenõuetele. Igal riigil on võimalus kehtestada taimetervisenõuded, et kaitsta oma keskkonda ja majandust. Seega on oluline eelnevalt välja selgitada, millised on sihtriigi taimetervisenõuded.

Lõike 2 kohaselt tehakse sihtriigi taimetervisenõuetele vastavuse kontroll taimede, taimsete saaduste ja muude objektide ladustamiskohas, taimede kasvukohas või muus ülevaatuskohas, kus on kontrollitoimingute tegemiseks vajalikud tingimused. Taimetervisenõuetele vastavuse kontrolli teeb PMA lähtuvalt sihtriigi nõuetest.

Lõige 3 sätestab ekspordi fütosanitaarsertifikaadi mõiste. Vastavalt taimetervise määruse artikli 100 lõikele 1 on ekspordi fütosanitaarsertifikaat taime, taimse saaduse või muu objekti ekspordiks liidu territooriumilt ühendusevälisesse riiki nõutav ühendusevälise riigi impordi käsitlevate fütosanitaarnõuetega fütosanitaarsertifikaat, mille annab välja PMA ettevõtja taotlusel. Võrreldes kehtiva fütosanitaarsertifikaadi mõistega muutuvad täpsemaks fütosanitaarsertifikaadi väljastamise tingimused. Ekspordi fütosanitaarsertifikaat väljastatakse ettevõtjale juhul, kui täidetud on kõik järgmised tingimused: a) ettevõtja on registreeritud taimetervise registris; b) eksporditav taime, taimne saadus või muu objekt on ettevõtja kontrolli all; c) tagatud on taime, taimse saaduse või muu objekti vastavus asjaomase ühendusevälise riigi impordi käsitlevatele fütosanitaarnõuetele. PMA annab ekspordi fütosanitaarsertifikaadi välja ka muude isikute kui ettevõtjate taotlusel, juhul kui taime vm on ettevõtja kontrolli all ja tagatud on taime vm vastavus fütosanitaarnõuetele.

Lõige 4 sätestab reekspordi fütosanitaarsertifikaadi mõiste. Vastavalt taimetervise määruse artikli 101 lõikele 1 on reekspordi fütosanitaarsertifikaat taime, taimse saaduse või muu objekti reeksportimiseks, mis on pärit liiduvälisest riigist ning on liidu territooriumile sisse toodud sellest või muust liiduvälisest riigist ja millele antakse ekspordi fütosanitaarsertifikaadi asemel võimaluse korral reeksportimise fütosanitaarsertifikaat. Tegu on fütosanitaarsertifikaadiga, mis antakse liiduvälise kauba eksportimiseks EL-ist liiduvälisesse riiki. Reekspordi fütosanitaarsertifikaadi annab välja PMA ettevõtja taotlusel, kui täidetud on kõik järgmised tingimused: a) ettevõtja on registreeritud taimetervise registris; b) reeksporditav taime, taimne saadus või muu objekt on ettevõtja kontrolli all; c) tagatud on taime, taimse saaduse või muu objekti vastavus asjaomase liiduvälise riigi impordi käsitlevatele fütosanitaarnõuetele.

Lõikes 5 sätestatakse ekspordieelse sertifikaadi mõiste. Ekspordieelset sertifikaati kasutatakse fütosanitaarteabe vahetamiseks liikmesriikide pädevate asutuste poolt, mis on aluseks ekspordi fütosanitaarsertifikaadi väljaandmisele. Ekspordieelne sertifikaat on vajalik juhtudel, kus taimi, taimseid saadusi või muid objekte veetakse enne liiduvälisesse riiki eksportimist läbi mitme liikmesriigi. Sellisel juhul on oluline, et liikmesriik, kus taimed, taimsed saadused või muud objektid toodeti või kus neid töödeldi, vahetaks teavet selle liikmesriigiga, kes annab välja ekspordi fütosanitaarsertifikaadi. Teabevahetus on oluline selleks, et oleks võimalik tõendada vastavust liiduvälise riigi nõuetele. Selle liikmesriigi pädevad asutused, kus taimed, taimsed saadused või muud tooted on kasvatatud või toodetud või kus neid on hoiustatud või töödeldud, annavad ekspordieelse sertifikaadi välja ettevõtja taotlusel sel ajal, kui need taimed, taimsed

saadused või muud objektid asuvad kõnealuse ettevõtja valdustes. Ekspordieelne sertifikaat on asjaomaste taimede, taimsete saaduste ja muude objektidega kaasas nende vedamise ajal liidu territooriumil, välja arvatud juhul, kui asjaomased liikmesriigid vahetavad selles sisalduvat teavet liidu tasandil ametlikuks kontrolliks ette nähtud elektroonilise teabehaldussüsteemi kaudu või sellega elektroonilise teabevahetuse teel.

Eelnõu § 1 punktiga 18 tunnistatakse kehtetuks § 17 lõiked 1 ja 4, kuna edaspidi loetletud sätted reguleeritakse otseselt taimeterwise määrusega.

Lõike 1 kohaselt väljastab fütosanitaarsertifikaadi kaubasaadetise kohta PMA. Vastavalt taimeterwise määrusele ja eelnõu § 16 lõigetele 3–5 eristatakse fütosanitaarsertifikaadi puhul ekspordi ja reekspordi fütosanitaarsertifikaati ning ekspordieelset sertifikaati. Vastavalt taimeterwise määruse artikli 76 lõikele 3 kiidab pädev asutus fütosanitaarsertifikaadi heaks üksnes juhul, kui selle on välja andnud kõnealuse ühendusevälise rahvusvaheline taimekaitsekonventsiooni (edaspidi *IPPC*) osalisriigi riiklik taimekaitseorganisatsioon või selle vastutusel olev ametnik, kellel on tehniline pädevus ning kellele kõnealune riiklik taimekaitseorganisatsioon on nõuetekohase loa andnud. Kui liiduväline riik ei ole *IPPC* osalisriik, kiidab pädev asutus fütosanitaarsertifikaadi heaks üksnes juhul, kui selle on välja andnud asutus, kes on kõnealuse liiduvälise riigi siseriiklike eeskirjade kohaselt pädev ning sellest on teatatud komisjonile. Vastavalt taimeterwise määruse artikli 102 lõikele 3 annab ekspordieelse sertifikaadi välja ettevõtja taotlusel pädev asutus.

Lõikes 4 käsitletud reekspordi fütosanitaarsertifikaadi nõuete asemel lähtutakse edaspidi taimeterwise määruse artiklist 101. Vastavalt artikli 101 lõike 2 punktile a lisatakse reekspordi fütosanitaarsertifikaadile päritoluriigiks olevast liiduvälisest riigist pärit taime, taimse saaduse või muu objektiga kaasas olev algne fütosanitaarsertifikaat või selle kinnitatud ärakiri.

Eelnõu § 1 punktiga 19 kehtestatakse uues sõnastuses § 17 lõiked 2 ja 3. Muudatused on seotud eelnõu §-s 16 tehtud muudatustega, mille kohaselt eristatakse 3 erinevat ekspordil kasutatavat sertifikaati.

Lõike 2 kohaselt tasutakse ekspordi, reekspordi fütosanitaarsertifikaadi või ekspordieelse sertifikaadi saamise taotluse läbivaatamise eest riigilõivu riigilõivuseaduses sätestatud määral. Lõike 3 kohaselt ei tohi ekspordi fütosanitaarsertifikaat olla väljastatud rohkem kui 14 päeva enne kaubasaadetise ekspordi Eestist liiduvälisesse riiki toimetamist. 14 päeva nõue tuleneb rahvusvahelise fütosanitaarmeetmete standardi (*ISPM*) nr 12 punktist 1.6, mille kohaselt otsustab riik ekspordi fütosanitaarsertifikaadi kehtivuse üle. Rahvusvahelises praktikas on selleks 14 päeva, mida toetab ka taimeterwise määruse artikli 76 lõike 2 punkt c, mille kohaselt taimede, taimsete saaduste ja muude objektide sissetoomisel EL-i kasutatav fütosanitaarsertifikaat on välja antud mitte rohkem kui 14 päeva enne kuupäeva, mil sellega hõlmatud taimed, taimsed saadused või muud objektid viidi välja sellest kolmandast riigist, kus sertifikaat välja anti.

Eelnõu § 1 punktiga 20 muudetakse § 17 lõiget 6, mille kohaselt ekspordi fütosanitaarsertifikaadi ja ekspordieelse sertifikaadi väljastamisega seotud analüüside kulud katab sertifikaati taotlenud ettevõtja. Võrreldes kehtiva seadusega, kus riigilõivu tasujaks oli määratud Eestist ühendusevälisesse riiki toimetaja, siis eelnõu kohaselt on selleks isikuks edaspidi sertifikaati taotlenud ettevõtja. Muudatuse aluseks on uus terminoloogia, kuid nõude sisu jääb võrreldes kehtiva õigusega samaks.

Eelnõu § 1 punktiga 21 kehtestatakse uues sõnastuses § 18 ja 19, mis käsitlevad ekspordi fütosanitaarsertifikaadi kehtivust ja selle kasutamist. Sätteid ajakohastatakse arvestades taimetervise määrusest tuleneva fütosanitaarsertifikaatide liigitust.

Paragrahvi 18 lõike 1 kohaselt kehtib ekspordi fütosanitaarsertifikaat vaid selle kaubasaadetise nõuetekohasuse tõendamiseks, mille kohta fütosanitaarsertifikaat on väljastatud. Dokumendi kehtivuse ulatuses osas muudatusi ei tehta. Lõike 2 kohaselt peab kaubasaadetise valdaja tagama taimede, taimsete saaduste ja muud objektide partii identsuse ning kauba saatedokumentidele ja taimetervisenõuetele vastavuse kuni liiduvälisesse riiki toimetamiseni. Arvestades eelnõu § 1 punkti 19 kohta esitatud selgitusi võib see periood olla mitte rohkem kui 14 päeva. Tegemist on ajavahemikuga, mille jooksul peab kaubasaadetise valdaja oma kohustusi täitma.

Paragrahv 19 kehtestatakse uues sõnastuses.

Kehtiva TaimKS § 19 lõige 1 jäetakse väljatöötatavast eelnõust välja, kuna nõuded fütosanitaarsertifikaadi kasutamise kohta, ehk et fütosanitaarsertifikaat peab olema kaubasaadetise juures seni, kuni sihtriigi pädev asutus selle ära kontrollib, on sätestatud taimetervise määruse artiklis 76.

Kehtiva TaimKS § 19 lõige 2 vastab eelnõu § 19 sõnastusele. Jäeb kehtima nõue, mille kohaselt dokumendi väljastaja kinnitamata muudatuste või parandustega dokument on kehtetu.

Kehtiva TaimKS § 19 lõige 3 jäetakse väljatöötatavast eelnõust välja, kuna ekspordi ja reekspordi sertifikaadi kirjeldus ja vormid on toodud taimetervise määruse VIII lisa A ja B osas

Eelnõu § 1 punktiga 22 tunnistatakse kehtetuks §-id 20 ja 21.

Paragrahv 20 tunnistatakse kehtetuks, kuna nõuded fütosanitaarsertifikaadi asendamise kohta on sätestatud taimetervise määruse artiklis 94, mille kohaselt antakse liidu territooriumile liiduvälisest riigist toodud taimede, taimsele saadusele või muule objektile, mille vedamiseks liidu territooriumil nõutakse taimepassi, selline pass pärast kaubasaadetise kontrollimist. Taimepass antakse sellise kauba kohta, mille kontrollimisel jõuti järeldusele, et asjaomane taim, taimne saadus või muu objekt vastab taimepassi väljaandmise nõuetele.

Paragrahv 21 tunnistatakse kehtetuks ning ekspordi ja reekspordi fütosanitaarsertifikaadi ning ekspordieelse sertifikaadi säilitamise kord kehtestatakse eelnõu § 19 lõike 3 alusel kehtestatava ministri määrusega.

Eelnõu § 1 punktiga 23 sõnastatakse uuesti § 22 ning taimepassi mõistet ajakohastatakse arvestades taimetervise määruses sätestatud. Vastavalt taimetervise määruse artiklile 78 on taimepass ametlik etikett, mis on vajalik taimede, taimsete saaduste ja muude objektide vedamisel liidu territooriumil ning kohaldatavuse korral nende sissetoomisel kaitstavatesse piirkondadesse ja seal vedamisel. Taimepassiga tõendatakse, et kõik liidu territooriumil taimede, taimsete saaduste või muude objektide vedamiseks vajalikule taimepassile esitatavad sisulised nõuded ning kaitstavatesse piirkondadesse sissetoomise ja seal vedamise taimepassile esitatavad sisulised nõuded on täidetud. Taimepassi sisu ja vorm peab vastama taimetervise määruse artiklis 83 sätestatule.

Eelnõu § 1 punktiga 24 muudetakse ja sõnastatakse uuesti § 23, mis käsitleb taimepassi väljaandmist. Vastavalt muudatusele annab taimepassi välja taimetervise registrisse kantud ettevõtja, kellel on taimepassi väljaandmise tegevusluba vastavalt taimetervise määruse artiklile

84 ning kelle ettevõttes on määratud taimepassi väljaandmise eest vastutav isik. Taimetervise määruse kohaselt annavad taimepasse vaid need ettevõtjad, kes on saanud selleks pädevalt asutuselt loa.

Pädevad asutused võivad taimepasse välja anda vaid erandina. Vastavalt eelnõuga lisatava § 23 lõikele 2 annab PMA taimepassi üksnes sertifitseeritud paljundusmaterjalile, k.a seemnetele ning sellise, taime, taimsete saaduste ja muude objektide kohta, mille kohta on taimetervise määruse artikli 28 lõigetes 1, 2 või 3 või artikli 30 lõigetes 1, 3 või 4 kehtestatud nõuded nende vedamise kohta liidu territooriumil. Samuti võib PMA anda välja sellise taimepassi, mis asendab fütosanitaarsertifikaati. Vastavalt taimetervise määruse artiklile 94 antakse fütosanitaarsertifikaati asendav taimepass välja juhul kui ametlik kontrolli tulemused tõendavad, et fütosanitaarsertifikaadiga hõlmatud taimed, taimsed saadused või muud objektid vastavad taimepassi väljastamise nõuetele.

Lõike 3 kohaselt võib PMA ettevõtja taotluse alusel või ettevõtja ise asendada juba väljastatud taimepassi või kaubaühiku jagamisel kui taimed, taimsed saadused või muud objektid vastavad taimetervise määruse artikli 93 lõikes 3 nimetatud tingimustele. Näiteks, kui taime, taimsete saaduste ja muude objektide omadused ei ole muutunud.

Vastavalt lõikele 4 annab PMA taimepassi välja ainult ettevõtjale, kelle andmed on kantud taimetervise registrisse.

Lõike 5 kohaselt võib ettevõtja, kellele PMA on väljastanud taimepassi, taimepassi kasutada üksnes talle kuuluvate taime, taimsete saaduste või muude objektide nõuetekohasuse tõendamisel.

Eelnõu § 1 punktiga 25 tunnistatakse kehtetuks §-id 24 ja 26–29.

Vastavalt taimetervise määruse artiklile 87 võib taimepassi välja anda üksnes nendele taimele, taimsetele saadustele ja muudele objektidele, mille üle teostatud põhjaliku kontrolliga on tuvastatud, et need vastavad taimepassi väljastamise nõuetele. Taimepass kehtib vaid nende taime, taimsete saaduste ja muude objektide kohta, mille kohta taimepass on välja antud.

Taimepassi väljaandmisega seonduv kehtestatakse eelnõu § 1 punktiga 26, millega TaimKSi täiendatakse §-ga 25. Taimepassi kasutamise seonduvad nõuded on kehtestatud taimetervise määruse artiklites 85–88. Seetõttu tunnistatakse kehtetuks TaimKS-i § 26, milles on kehtestatud nõuded taimepassi kasutamise kohta ning kehtetuks muutub ka põllumajandusministri 24. mai 2004. a määrus nr 96 „Tootmise kohas kontrollitavate ja taimepassiga varustatavate taime, taimsete saaduste ja muude objektide nimekiri, taimepassile kantavate andmete loetelu ja taimepassi väljastamise ja asendamise kord“. Vastavalt taimetervise määruse artikli 79 lõikele 1 kehtestab komisjon rakendusaktiga nende taime, taimsete saaduste ja muude objektide loetelu, mille vedamisel liidu territooriumil nõutakse taimepassi. Taimetervise määruse artikli 80 lõike 1 alusel kehtestab komisjon rakendusaktiga nende taime, taimsete saaduste ja muude objektide loetelu, mille sissetoomisel teatavatesse kaitstavatesse piirkondadesse ja seal vedamisel nõutakse taimepassi. Sama määruse artikli 83 lõike 7 alusel on komisjon vastu võtnud rakendusmääruse (EL) nr 2017/2313, milles sätestatakse liidu territooriumil vedamiseks vajaliku ning kaitstavasse piirkonda sissetoomiseks ja seal vedamiseks vajaliku taimepassi vormi nõuded. Taimepassi väljastamise ja kasutamise keeld on sätestatud taimetervise määruse artiklites 92 ja 95. Taimepassi asendamine on kehtestatud taimetervise määruse artiklis 93.

Eelnõu § 1 punktiga 26 muudetakse ja sõnastatakse uuesti § 25 ning kehtestatakse taimepassi väljaandmise nõuded. Taimepassi väljaandmise tegevusloa saanud ettevõtja annab taimepassi välja käesolevas seaduses ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2016/2031 artikli 83 lõigetes 1, 2, 4 ja 5, artiklis 87, artiklis 88, artikli 89 lõikes 1, artiklis 90 ja artikli 93 lõigetes 1, 2, 3 ja 5 sätestatud nõuete kohaselt. Artikkel 83 kehtestab taimepassi sisu ja vormi ning taimepass peab vastama nimetatud artiklis esitatud nõuetele, olema hästi nähtav ja selgelt loetav, sellel esitatud teave peab olema püsiv ja see peab sisaldama taimetervise määruse VII lisa A osas sätestatud elemente. Näiteks on nimetatud elemendiks taimepassi üleval vasakus nurgas liidu lipp, kas värvitrukis või mustvalges trukis ja muud kohustuslikud elemendid. Artikli 87 kohaselt võib taimepassi väljastada üksnes sellistele taimedele, taimsetele saadustele ja muudele objektidele, mis on kontrollitud ja vastavad ettenähtud nõuetele. Kontrolli võib teostada nii ettevõtja kui ka pädev asutus. Artikkel 88 kirjeldab taimepasside kinnitamist taimede, taimsete saaduste või muude objektide kaubeldava ühiku külge enne nende vedamist liidu territooriumil ja muudel juhtudel. Artikkel 89 sätestab taimepassi väljaandmise tingimused. Artikkel 90 nimetab loa saanud ettevõtjate kohustused ja artikkel 93 kirjeldab taimepassi asendamise tingimusi.

Eelnõu § 1 punktiga 27 täiendatakse TaimKS-i 5. jao pealkirja viitega loakohustusele seoses taimepassi väljaandmise loakohustuse ja puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti märgistamise loakohustuse kehtestamisega 5. jaos.

Eelnõu § 1 punktiga 28 muudetakse TaimKS § 31, milles on kehtestatud teatamiskohustuse regulatsioon teatud taimede, taimsete saaduste ja muude objektidega tegelemise korral.

Lõike 1 kohaselt esitavad enne tegevuse alustamist majandustegevusteate Põllumajandusametile ettevõtjad, kes on nimetatud taimetervise määruse artikli 65 lõike 1 punktides a, c, ja e. Antud ettevõtjad toovad liitu sisse või veavad seal taimi, taimseid saadusi ja muid objekte, mille kohta nõutakse, kas fütosanitaarsertifikaati või taimepassi. Samuti ettevõtjad, kes taotleavad pädevalt asutuselt ekspordi fütosanitaarsertifikaati, reekspordi fütosanitaarsertifikaati ja ekspordieelset sertifikaati. Lisaks on majandustegevusteate esitamise kohustus muudel ettevõtjatel, kui seda nõutakse taimetervise määruse artikli 28 lõike 1, artikli 30 lõike 1, artikli 41 lõike 2, artikli 49 lõike 1, artikli 53 lõike 2 või artikli 54 lõike 2 alusel vastu võetud rakendusaktiga. Nimetatud rakendusaktid hõlmavad endas konkreetsete liidu karantiinsete taimekahjustajate vastaseid meetmeid, liidu meetmeid seoses liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu kandmata taimekahjustajatega ja ajutisi meetmeid seoses taimede, taimsete saaduste ja muude objektidega, mis võivad kaasa tuua uusi kindlakstehtud taimekahjustajatega seotud riske või muid kahtlustatavaid fütosanitaarseid riske. Samuti nimetatakse nende rakendusaktidega taimed, taimsed saadused ja muud objektid, mille suhtes kehtivad erinõuded ja samaväärsed nõuded, kaitstavatesse piirkondadesse sissetoomise keeld või, mille suhtes kohaldatakse kaitstavate piirkondade erinõudeid.

Majandustegevusteate on kohustatud esitama ka ettevõtja, kes turustab, kaasa arvatud kaugmüügi kaudu, taimi, taimseid saadusi või muid objekte, mille puhul on nõutav nende taimede varustamine taimepassiga. Taimepassiga varustamist ei nõuta otse lõppkasutajale, sealhulgas kodusaadustele, tarnitavate taimede, taimsete saaduste või muude objektide vedamisel. Antud erandit ei kohaldata aga lõppkasutajate suhtes, kes saavad taimed, taimsed saadused või muud objektid kaugmüügi teel, või selliste taimede, taimsete saaduste või muude objektide lõppkasutajad, mille puhul nõutakse kaitstavate piirkondade jaoks taimepassi.

Majandustegevusteate esitamise kohustus on ka ettevõtjal, kes toodab, ladustab, pakendab taimepassiga varustatavaid taimi, taimseid saadusi või muid objekte turustamise eesmärgil. Samuti ettevõtjal, kes soovib kasvatada kartulit rohkem kui ühel hektaril ja ettevõtjal, kes soovib tegeleda taimede paljundamisega ja sordikaitse seaduses paragrahv 5 lõikes 1 nimetatud kultiveerimismaterjali tootmisega ja turustamisega, sealhulgas turustamisega lõppkasutajale. Lõppkasutajale turustamine on oluline, sest järelevalve kultiveerimismaterjali üle tuleneb Euroopa Liidu nõukogu direktiivist 1999/105/EÜ metsapaljundusmaterjali turustamise kohta (EÜT L 11, 15.1.2000, lk 17–40, edaspidi direktiiv 1999/105/EÜ).

Lõike 2 kohaselt ei pea enne majandustegevuse alustamist või majandustegevuse alustamisel teadet PMA-le esitama ettevõtja, kellel on loakohustusena taimepassi väljaandmise tegevusluba, puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusluba või ettevõtjad, kes tegelevad teraviljaseemne kasvatamisega seemne sertifitseerimise eesmärgil.

Vastavalt TPSKS § 62 on seemne tootmine seemne /.../ paljundamine vegetatiivsel või muul viisil, kasvatamine, töötlemine, säilitamine ja pakendamine turustamise eesmärgil. Seemne kasvatamine toimub seemnete sertifitseerimise esimeses etapis, mil hinnatakse taimiku vastavust põlvnemise, liigi- ja sordiehtsuse, liigi- ja sordipuhtuse ja kvaliteedi ning taimetervisenõuetele nõuetele. Sellist tegevust nimetatakse põldtunnustamiseks ning põldtunnustamist viib läbi kas Põllumajandusamet, olenevalt sertifitseeritava seemne kategooriast, või vastava tegevusloaga põldtunnustaja. Põldtunnustajad saavad olla ainult kas seemnetootjad ise või neil on sõlmitud tegevusloaga isikuga leping. Põldtunnustamise ajal hindab tegevusloaga põldtunnustaja reguleeritud mitteohtlike taimekahjustajate esinemist põllul ning taimekahjustajate esinemise korral jäetakse põld tunnustamata. Juhul kui põllul esineb alla lubatud piirmära taimekahjustajaid, siis tunnustatakse seemnepõld ning saak viiakse seemne pakendamiskeskusesse, kus seeme kuivatatakse, puhastatakse ja pakendatakse. Seemneproovivõtja võtab samuti reguleeritud mitteohtlike taimekahjustajate ja muude kvaliteedi näitajate hindamiseks proovi, mis analüüsitakse Põllumajandusuuringute Keskuses. Vastavalt analüüsitulemustele ning lähtudes ettenähtud meetmetest võib tekkida vajadus või kohustus näiteks seeme puhtida. Teine oluline kontrolli etapp toimub seemnete pakendaja kaudu, sest seemnete pakendajad on juba registreeritud taimetervise registris ning seemnete pakendaja on see isik, kes vastutab sertifitseeritud seemne kvaliteedi eest.

Lõike 3 kohaselt tuleb majandustegevusteates esitada lisaks varasemalt nõutud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses sätestatud andmetele, tootmisüksuse pindalale ja taimetervise eest vastutava isiku andmetele ka tootmisüksuse asukoht ja taimetervise määrase artikli 66 lõikes 2 nimetatud andmed. Täiendavalt tuleb seega esitada ettevõtja kinnitus selle kohta, et tal on kavas läbi viia üks või mitu taimede, taimsete saaduste ja muude objektidega seotud tegevust, millele on osutatud taimetervise määrase artikli 65 lõikes 1; ettevõtja kinnitus selle kohta, et tal on kavas kohaldatavuse korral läbi viia üks või mitu järgmistest tegevustest:

- i) väljastada taimedele, taimsetele saadustele ja muudele objektidele taimepasse;
- ii) varustada puidust pakkematerjali märgisega;
- iii) anda välja mis tahes muid kinnitusi kui puidust pakkematerjali märgis.

Lisaks tuleb esitada registreerimiseks selliste valduste aadress ja kohaldatavuse korral selliste põldude asukoht, mida ettevõtja asjaomases liikmesriigis kasutab, et viia läbi artikli 65 lõikes 1 osutatud tegevusi, ning nende tegevustega seotud taimede ja taimsete saaduste kaubatüüp, sugukond, perekond või liik ning asjakohasuse korral muude objektide laad.

Lõikega 4 on kohustus kanda käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud andmed TaimKS § 30 lõike 1 alusel asutatud taimetervise registrisse. Võrreldes kehtiva TaimKS-ga käesolevas sättes muudatusi ei ole.

Lõike 5 kohaselt tuleb käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud majandustegevusteates sisalduvate andmete taimeterviseregistrisse kandmise eest ettevõtjal tasuda riigilõivu 32 eurot riigilõivuseaduses sätestatud määras. Riigilõivu ei tasu ettevõtja, kes esitab teate käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud majandustegevuse andmete ja üldandmete, mis on nimetatud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse §-s 15, muutumise kohta, samuti teate majandustegevusest loobumise, ajutise loobumise ja jätkamise kohta.

Eelnõu § 1 punktiga 29 täiendatakse TaimKSi §-dega 31¹–31¹⁰ ning kehtestatakse loakohustus taimepassi väljaandmiseks ja puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti märgistamiseks.

Loakohustus on õigustatud siis, kui tegevus on eriti ohtlik, seotud piiratud ressursi kasutamisega või muul sellisel põhjusel riigi erilise kontrolli all. Eelkontrollile allub see osa majandustegevuse nõuetest, mille täitmine on majandustegevuse ohutuse seisukohalt eriti oluline. Tegevusluba tõendab loakohustuse täitmist, st kontrolliesemesse kuuluvate majandustegevuse nõuete täitmist ja isiku õigust tegeleda reguleeritud majandustegevusega.

Selleks, et otsustada, kas majandustegevusest lähtuv oht õigustab sellele loakohustuse seadmist, on majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (edaspidi MsüS) väljatöötamisel analüüsitud loa-, registreerimis- ja teatamiskohustuste puhul, kas kohustuse täitmisel tehakse ettevõtja tegevuse sisuline eelkontroll. See tähendab, et vaadatakse, kas kontrollitakse isikulisi või esemelisi majandustegevuse nõudeid või piirdub eelkontroll üksnes informatsiooniliste nõuete täitmisega. Kui majandustegevuse alustamisel sisulist eelkontrolli ei tehta, puudub üldjuhul alus väita, et majandustegevusest lähtuva ohu võiks õigustatult panna sõltuvusse loa saamisega.

Taimepassi väljaandmise tegevusluba võimaldab ettevõtjal väljastada taimepasse tema vastutusalasse kuuluvate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide jaoks. Taimepass tõendab, et taimed, taimsed saadused ja muud objektid, mida veetakse liidu territooriumil ning tuuakse sisse ja veetakse kaitstavates piirkondades vastavad taimetervisenõuetele. Seeläbi kaitstakse tarbija huve, hoitakse ära ohtlike taimekahjustajate levikust tingitud negatiivsed majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnamõjud.

TaimKS-i alusel saab ettevõtja taimepassi väljaandmise õiguse vastavalt § 25 lõikele 1 juhul, kui kalendriaasta jooksul ei olnud järelevalve tulemusena isiku tegevuses tuvastatud taimekaitseaduse või selle alusel kehtestatud nõuete rikkumisi ja isik on tasunud riigilõivu. Taimetervise määruse artikli 89 kohaselt peab ettevõtja omama vajalikke teadmisi taimepassi väljastamiseks. Taimetervise määrusega muutub taimekahjustajate liigitus ja seeläbi nende korral kehtivate nõuete ja meetmete loetelu, siis on oluline, et taimepassi väljaandmise loa saanud ettevõtja oleks muudatuste ja nõuetega kursis.

Vastavalt taimetervise määruse artiklile 93 teeb pädev asutus taimepasside väljaandmise loa saanud ettevõtjatele vähemalt kord aastas kontrollle ning teeb vajaduse korral proovivõtte ja testimisi, et teha kindlaks, kas loa saanud ettevõtjad vastavad kõigile vajalikele nõuetele ja täidavad taimepasside väljaandmisega seotud kohustusi korrektselt. Kui pädev asutus saab teada, et ettevõtja eelnimetatud tingimustele ei vasta, võtab pädev asutus viivitamata meetmeid tagamaks, et kõnealuste sätete rikkumine ei jätkuks. Nende meetmete hulka võib kuuluda asjaomastele taimedele, taimsetele saadustele ja muudele objektidele taimepasside

väljaandmise loa kehtetuks tunnistamine. Mis eesmärgil see ülevaade anti? Ülevaade ei asenda sisulist selgitust

Koolituse läbimise kohustus on MsÜS-i kohaselt eelduseks sellele, et isik saaks teenust osutada ehk majandustegevust alustada. Seetõttu tuleks MsÜS-ist lähtudes käsitada seda loakohustusliku majandustegevusena. Vastavalt taimetervise määruse artiklile 84 väljastavad taimepasse peamiselt selleks pädevalt asutuselt loa saanud ettevõtjad.

Eespool toodud põhjustest lähtudes on eelnõud täiendatud taimepassi väljaandmise loakohustusega, mida reguleerivad paragrahvid 31¹ – 31⁴ ning puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti märgistamiseks, mida reguleerivad paragrahvid 31⁵ – 31⁹.

Paragrahvis 31¹ kehtestatakse taimepassi väljaandmise loakohustus. Tegevusluba annab ettevõtjale õiguse välja anda taimepasse kui tema tegevuse ja sellega seotud taime, taimse saaduse või muu objekti puhul on taimetervise määruse kohaselt nõutav nende varustamine taimepassiga. Taimepassiga ei varustata erandkorras TaimKS § 23 lõigetes 2 ja 3 nimetatud juhtudel (täpsem selgitus erandjuhtude kohta on eelnõu punktis 24).

Vastavalt lõikele 2 annab taimepassi väljaandmise luba õiguse anda välja taimepassi tegevusloas märgitud ettevõttes või selle osas.

Vastavalt eelnõuga kavandatavale §-le 31² lahendab tegevusloa andmise või selle andmisest keeldumise PMA. Taimepassi väljaandmise tegevusloa taotlemiseks esitatakse PMA-le lisaks MsÜS-i § 19 lõikes 2 nimetatud andmetele:

- 1) taimepassi väljaandmise eest vastutava isiku nimi ja kontaktandmed ning taimepassi väljaandja koolituse läbimise tunnistuse number;
- 2) selle taime, taimse saaduse ja muu objekti sugukonna, perekonna või liigi ning kaubatüübi andmed, mille kohta soovitakse taimepassi välja anda;
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2016/2031 artiklites 69 ja 70 sätestatud kohustuste täitmise süsteemi ja protseduuri kirjeldus;
- 4) andmed Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2016/2031 artikli 90 lõikes 1 nimetatud tootmisprotsessi ja veo kriitiliste punktide kohta, kriitiliste punktide jälgimise ja nende üle arvestuse pidamise kord;
- 5) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2016/2031 artikli 90 lõikes 2 nimetatud töötajate taimepassi väljaandmiseks vajaliku kontrolli läbimise tagamiseks vajaliku koolituse kava.

Kõik eelnimetatud ja taimepassi väljaandmise tegevusloa kohta käivad andmed kantakse taimetervise registrisse. Vastavalt MsÜS-i § 19 lõikes 7 sätestatule tasub isik taimepassi väljaandmise tegevusloa taotluse läbivaatamise eest riigilõivu riigilõivuseaduses sätestatud määras (270 eurot).

Paragrahvis 31³ määratletakse taimepassi väljaandmise tegevusloa kontrolliese.

Paragrahvi 31⁴ kohaselt lisatakse tegevusloale kõrvaltingimusena vastavalt taimetervise määruse artikli 89 lõikele 1 andmed selle taime, taimse saaduse ja muu objekti konkreetsete sugukonna, perekonna või liigi ja kaubatüüpi kohta, millele taimepassi väljaandmise tegevusluba on antud. Vastavalt MsÜS-ile on tegevusloa kõrvaltingimus mis tahes tingimus või kohustus, mis ei ole põhiregulatsioon, sealhulgas tingimused, mis täiendavad tegevusloa põhiregulatsioonist tuleneva majandustegevuse alustamise või teostamise tingimusi.

Paragrahv 31⁵ sätestab taimepassi väljaandja koolituse ja koolituse läbimise korra. Taimepassi väljaandja tegevusloa taotleja peab läbima nõuetekohase taimepassi väljaandja koolituse, mis koosneb aluskoolitusest ja täienduskoolitusest. Aluskoolitus hõlmab taimetervise määrase artikli 89 lõike 1 punktis a nimetatud teoreetilist osa. See tähendab, ettevõtjal peavad olema teadmised, et teostada taimepassi saamiseks vajalikke kontrole, mis on seotud ohtlike taimekahjustajate, kaitstavate piirkondade taimekahjustajate ning liidu reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajatega, mis võivad mõjutada taimepassistatavaid taimi, taimseid saadusi ja muid objekte. Samuti kontrole, mis on seotud eelnimetatud taimekahjustajate esinemisele viitavate märkidega, nende põhjustatud sümptomitega ning vahenditega, mis on vajalikud nende esinemise ja levimise ärahoidmiseks.

Lisaks kehtestab komisjon vastavalt taimetervise määrase artikli 89 lõikele 2 delegeeritud õigusakti, millega täiendatakse nõudeid, mida ettevõtjad peavad täitma sama artikli lõike 1 punktis a sätestatud tingimustele.

Vastavalt lõikele 4 lõppeb aluskoolitus eksamiga.

Lõike 5 kohaselt on isikul, kes ei sooritanud eksamit, võimalus teha korduseksam aasta jooksul eksami mittesooritamise ajast arvates. Kui isik ei soorita eksami mittesooritamise ajast arvates aasta jooksul korduseksami, peab ta taimepassi väljaandja aluskoolituse uuesti läbima.

Lõigete 6–8 kohaselt antakse isikule taimepassi väljaandja aluskoolituse läbimise kohta tunnistus, mis kehtib tähtajatult. Taimepassi väljaandja aluskoolituse tunnistuse saanud isikul tuleb kord kahe aasta jooksul läbida PMA korraldatav taimepassi väljaandja täienduskoolituse. Taimepassi väljaandja aluskoolituse läbimise kohta antud tunnistus kehtib kaks aastat tunnistuse andmise kuupäevast alates juhul, kui isik ei ole kahe aasta jooksul tunnistuse andmise aastast arvates läbinud taimepassi väljaandja täienduskoolitust.

Paragrahvis 25 sätestatakse taimepassi väljaandmise nõuded. Taimepassi väljaandmise tegevusloa saanud ettevõtja täidab TaimKS-is kehtestatud nõudeid. Lisaks peab ta järgima taimetervise määrase artikli 83 lõigetes 1, 2, 4 ja 5 sätestatud taimepassi sisu ja vorminõudeid, artiklis 87 kehtestatud taimepassi saamiseks vajaliku kontrolli nõudeid, artiklis 88 kehtestatud taimepassi kinnitamise nõudeid, artikli 89 lõikes 1 kehtestatud taimepassi väljaandmise loa tingimusi, artiklis 90 kehtestatud taimepassi väljaandmise loa saanud ettevõtja kohustusi ning artikli 93 lõigetes 1, 2, 3 ja 5 sätestatud taimepassi asendamise nõudeid.

Paragrahviga 31⁶ kehtestatakse puidust pakkematerjali, puidu või muude objektide vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa nõue. Tegevusloa kohustus on õigustatud, kuna tegevus on seotud erinõuetega, mis peavad olema täidetud enne majandustegevuse alustamist. Nimelt peavad ettevõtjal olema vastavad teadmised ja tingimused, mis on loetletud taimetervise määrase artikli 98 lõigetes 1 ja 2. Tegevusloa kohustus ei laiene puidust pakkematerjali, puidu või muude objektide töötlemisele, kuna tõendatud nõuetekohane töötlemine või tõendatud nõuetekohaselt töödeldud puidu kasutamine on eeltingimus märgistamiseks ja parandamiseks. Samuti ei tulene loakohustust töötlemisega tegelemiseks taimetervise määrust.

Paragrahviga 31⁷ kehtestatakse tegevusloa taotlemise menetlus. Tegevusloa lahendab PMA kui pädev asutus. Tegevusloa taotluses esitatakse lisaks MsüS-i § 19 lõikes 2 sätestatud andmetele andmed, mis tulenevad valdkonna spetsiifikast. Need andmed kantakse taimetervise registrisse.

Tegevusloa taotluse lahendamise eest tasub isik riigilõivu riigilõivuseaduses sätestatud määras ehk puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 320 eurot.

Paragrahvis 31⁸ määratletakse puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa kontrolli eest. Tegevusloa saamiseks peab isik vastama taimetervise määruse artiklis 98 sätestatud nõuetele, mille kohaselt peavad tal olema teadmised puidust pakkematerjali, puidu ja muude objektide töötlemiseks vastavalt taimetervise määruse artiklites 96 ja 97 osutatud sätetele ning selliseks töötlemiseks nõuetekohased ruumid ja varustus. Samuti peab antud isikul olema koostatud nõuetekohane enesekontrolliplaan ja määratud nõuetekohane vastutav isik, kellel on kehtiv tunnistus käesoleva seaduse § 31¹⁰ nimetatud koolituse läbimise kohta.

Paragrahvi 31⁹ kohaselt lisatakse tegevusloale kõrvaltingimusena andmed puidust pakkematerjali, puidu või muu objektide töötlemisviisi kohta, millele märgistamise tegevusloa on antud. Vastavalt MsÜS-ile on tegevusloa kõrvaltingimus mis tahes tingimus või kohustus, mis ei ole põhiregulatsioon, sealhulgas tingimused, mis täiendavad tegevusloa põhiregulatsioonist tuleneva majandustegevuse alustamise või teostamise tingimusi.

Paragrahviga 31¹⁰ sätestatakse puidust pakkematerjali, puidu või muu objektide töötlemise, märgistamise ja parandamise koolituse sisu ja läbimise kord.

Puidust pakkematerjali, puidu või muude objektide töötlemise, märgistamise ja parandamise koolitust korraldab PMA. Tegevusloa taotleja peab läbima nõuetekohase koolituse, mis koosneb aluskoolitusest ja täienduskoolitusest.

Aluskoolitus hõlmab taimetervise määruse artiklites 98 käsitletud teoreetilist osa. See tähendab, et ettevõtjal peavad olema teadmised, mis on vajalikud puidust pakkematerjali, puidu ja muude objektide töötlemiseks. Lisaks võib komisjon kehtestada vastavalt taimetervise määruse artikli 98 lõikele 1 delegeeritud õigusakti, millega täiendatakse nõudeid, mida ettevõtjad peavad täitma.

Vastavalt § 31¹⁰ lõikele 4 lõppeb aluskoolitus eksamiga.

Lõike 5 kohaselt on isikul, kes ei sooritanud eksamit, võimalus teha korduseksam aasta jooksul eksami mittesooritamise ajast arvates. Kui isik ei soorita eksami mittesooritamise ajast arvates aasta jooksul korduseksami, peab ta aluskoolituse uuesti läbima. Aluskoolituse läbimise kohta antakse isikule tähtajatu tunnistus. Aluskoolituse tunnistuse saanud isikul tuleb kord kolme aasta jooksul läbida PMA korraldatav täienduskoolitus. Aluskoolituse läbimise kohta antud tunnistus kehtib kolm aastat tunnistuse andmise kuupäevast alates juhul, kui isik ei ole kolme aasta jooksul tunnistuse andmise aastast arvates läbinud täienduskoolitust. Täienduskoolitus toimub infopäeva vormis.

Eelnõu § 1 punktiga 30 muudetakse ja sõnastatakse uuesti § 32.

Paragrahvi 32 lõike 1 kohaselt kannab PMA taimetervise registrisse lisaks TaimKS-i alusel majandustegevusteates esitatud andmetele ka taimetervise määruse artikli 66 lõikes 2 ja artiklis 67, taimede paljundamise ja sordikaitse seaduses ning geneetilisel muundatud organismide keskkonda viimise seaduses alusel esitatud andmed.

Võrreldes kehtiva TaimKS-ga jäetakse seaduse tekstist välja paragrahvi 32 lõige 2 tulenevalt sellest, et kultiveerimismaterjali tarnija esitab asjakohased andmed otse PMA-le.

Eelnõu § 1 punktiga 31 muudetakse ja kehtestatakse uues sõnastuses § 33 lõike 1 punkt 1, mille kohaselt peab taimetervise registrisse kantud isik täitma TaimKS-i ja selle alusel antud õigusaktides ning taimetervise määruses tema tegevusvaldkonna kohta kehtestatud nõuded. Näiteks on isik kohustatud pidama vastavalt taimetervise määruse artiklile 69 arvestust teistelt ettevõtjatelt saadud ja teistele ettevõtjatele tarnitud taimede, taimsete saaduste ja muude objektide üle, selleks et hõlbustada ohtliku taimekahjustajaga saastumise allika avastamist. Taimepassi väljaandmise loa saanud ettevõtja säilitab võimalusel andmeid ettevõtja kohta, kes kaubeldava ühiku tarnis, kellele kaubeldav ühik tarniti, ning asjaomast teavet taimepassi kohta. Võttes arvesse teatavate ohtlike taimekahjustajate peiteaega ja saasteallika avastamiseks kuluvat aega, tuleb andmeid säilitada vähemalt kolm aastat.

Eelnõu § 1 punktiga 32 tunnistatakse kehtetuks § 33 lõike 1 punkt 8 ja lõige 2. Paragrahvi 33 lõike 1 punkt 8 kehtestab taimetervise registrisse kantud isiku kohustuse esitada igal aastal hiljemalt 15. jaanuariks registri volitatud töötlejale andmed tootmises kasutatavate pindalade suuruse ja tootmiskohtade ning kasvatatavate kultuuride kohta. Vastavalt taimetervise määruse artikli 66 lõikele 5 esitab registreeritud ettevõtja iga aasta 30. aprilliks ajakohastatud teabe valduste aadressi ja põldude asukoha kohta ning taimede ja taimsete saaduste kaubatüübi, sugukonna, perekonna või liigi ning asjakohasuse korral muude objektide laadi kohta, mida ta kasutab seoses taimetervise määruse artikli 65 lõike 1 osutatud tegevustega. See on kooskõlas ka MtsÜS-i § 30 lõikega 8, mille kohaselt esitab ettevõtja iga aasta 30. juuniks teate oma majandustegevuse üldandmete muutumisest.

TaimKS-i § 33 lõige 2 sätestas tulenevalt veeseaduse § 26¹ lõikest 7 kohustuse säilitada põlluraamatut ning hoonete ja rajatiste kasutamise korral nende kasutuskava paberandjal.

Eelnõu § 1 punktiga 33 täiendatakse TaimKS-i § 33 lõikega 3 ning kehtestatakse erand teatud taimetervise registrisse kantud isikutele. Erandi järgi ei kohaldata taimetervise registrisse kantud isiku kohustusi TPSKS-i ning geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse alusel taimetervise registrisse kantud ettevõtja suhtes. Erandi järgi ei ole nimetatud ettevõtjad kohustatud näiteks pidama arvestust toodetud, ostetud, esmatöödeldud, ladustatud, pakendatud, liiduvälisest riigist Eestisse toimetatud ja turustatud taimede, taimsete saaduste ja muude objektide üle, säilitama dokumentide jne. Isikud, kes on vabastatud taimetervise registrisse kantud isiku kohustuste täitmisest on TPSKS-i §-s 78 nimetatud põldtunnustaja, § 84 nimetatud proovivõtja ning §-s 90 nimetatud seemnete analüüsimise laboratoorium. Nimetatud isikud on vabastatud taimetervise registrisse kantud isiku kohustustest esitada igal aastal andmed nagu näiteks tootmisüksuse asukoht ja pindala või taimetervise eest vastutava isiku andmed. Taimetervise registrisse kantud põldtunnustaja, seemneproovi võtja ja seemneproovi analüüsimise labor kui ettevõtja on pigem tegevusloal märgitud teenuse osutaja kui tootmisega tegelev ettevõtja ja seetõttu ei ole sellel ettevõtjal vajalik lõikes 3 nimetatud andmeid esitada samaväärselt taimetervise määruse artikli 65 alusel registreeritud ettevõtjatega. Samuti ei kuulu taimetervisest tulenevate nõuete täitmise kohustuse alla taimetervise registrisse kantud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse alusel kantud geneetiliselt muundatud põllukultuuri käitlejad, sest nad kasvatavad geneetiliselt muundatud põllukultuuri toiduks või söödaks. Geneetiliselt muundatud põllukultuuri käitlejad peavad vastavalt geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse § 28³ lõikele 2 teatama PMA-le vastutava isiku nime ja kontaktandmed ning vastavalt lõikele 3 geneetiliselt muundatud põllukultuuri liigi, sordinime ja ainuomase koodi ning põllumassiivi numbriga, põllu asukoha põllumassiivis, põllu numbriga ja koordinaadid. Need eelmainitud andmed esitab geneetiliselt muundatud põllukultuuri käitleja kui ta alustab geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamisega. Vastavalt taimetervise määruse artikli 66 lõikele 5 esitab registreeritud ettevõtja

iga aasta 30. aprilliks ajakohastatud teabe valduste aadressi ja põldude asukoha kohta ning taimede sugukonna, perekonna või liigi kohta, mida ta kasutab seoses taimetervise määruise artikli 65 lõike 1 osutatud tegevustega. Kuna Eestis ei ole seni kasvatatud ja lähiaastatel ei ole avaldatud soovi geneetiliselt muundatud põllukultuuri toiduks või söödaks kasvatamiseks, siis on käitlejale tehtud erand iga aastase teavitamiskohustuse täitmiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 34 muudetakse 6. jao pealkirja. Edaspidi käsitleb 6. jagu ainult kauba liiduvälisest riigist Eestisse toimetamist. Taimede, taimsete saaduste ja muude objektide toimetamine Eestist liiduvälisesse riiki on reguleeritud TaimKS-i 2. peatüki 4. jaos. Senine pealkiri „Taimetervise kaitse korraldus kauba ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamise ja Eestist ühendusevälisesse riiki toimetamise korral” oli sõnastatud liiga laialt.

Eelnõu § 1 punktiga 35 sõnastatakse uuesti TaimKS-i § 37. Paragrahvi uueks pealkirjaks on „Taim, taimse saaduse ja muu objekti liiduvälisest riigist Eestisse toimetamine”. Paragrahvi ümbersõnastamine tehakse parema loetavuse ja selguse huvides, sest seoses EL-i õiguse rakendamisega muutub üle poole paragrahvi tekstist. Paragrahvi sisus võrreldes kehtiva seadusega erinevusi ei ole.

Lõikes 1 on sätestatud taime, taimsete saaduste ja muu objekti väljaspool EL-i tolliterritooriumi asuvast riigist või territooriumilt (edaspidi *liiduväline riik*) Eestisse toimetamise mõiste viitega määruse (EL) 2017/625 artikli 3 punktile 40, millest tulenevalt loetakse taime, taimsete saaduste ja muu objekti liiduvälisest riigist Eestisse toimetamiseks taime, taimsete saaduste ja muu objekti toomist Eestisse mõnest väljaspool EL-i tolliterritooriumi asuvast riigist või asuvalt territooriumilt.

Lõikes 2 sätestatakse, et liiduvälisest riigist võib Eestisse toimetada taime, taimset saadust ja muud objekti käesolevas seaduses ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 2017/625 sätestatud alusel ja korras.

Lõike 2 alusel peavad taimed, taimsed saadused ja muud objektid vastama ametliku kontrolli määruse artiklis 22 sätestatud erinormidele, mis käsitlevad just taimetervise seotud ametlikku kontrolli ja pädevate asutuste poolt võetavaid meetmeid. Nimetatud artiklis on kirjas taimetervise normide täitmise järgimise kontroll, mis hõlmab taimekahjustajate, taimede, taimsete saaduste ja muude objektide ametlikku kontrolli ning nende ettevõtjate ja muude isikute ametlikku kontrollimist, kelle suhtes need normid on kohaldatavad. Nõuetekohasuse kontroll toimub läbi dokumentide, identsus- ja füüsilise kontrolli. Nõuetekohasuse kontroll on vajalik, et tagada ametliku kontrolli määruse artiklites 49, 50 ja 51 osutatud normide ühetaoline rakendamine, mille jaoks sätestab komisjon rakendusaktidega üksikasjalikud normid tegevuse kohta, mida tuleb teha kõnealustes artiklites osutatud dokumentide, identsus- ja füüsilise kontrolli ajal ja pärast seda, et tagada ametliku kontrolli tõhusus.

Dokumentide kontrolli käigus kontrollitakse fütosanitaarsertifikaadi nõuetekohasust ja vastavust teistele saatedokumentidele. Kaubaga peab olema kaasas fütosanitaarsertifikaadi originaaldokument.

Identsuse kontrolli käigus kontrollitakse kaubasaadetise vastavust teistes kauba saatedokumentides kirjeldatud andmetele ning fütosanitaarsertifikaadil ja kaubasaadetise saatedokumentidel esitatud teabele.

Füüsilise kontrolli käigus teostatakse taimetervise nõuetele vastavuse kontroll, kas kaubal esineb ohtlike taimekahjustajate esinemise tunnuseid, keelatud või taimetervise erinõuetele mittevastavaid taimi, taimseid saadusi või muid objekte. Asjakohasel juhul teostatakse pakendi, transpordivahendi, märgistuse kontroll ning proovide võtmine analüüsimiseks, uuringuteks ja diagnoosimiseks.

Lõike 3 kohaselt peab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2016/2031 artikli 72 lõike 1 ja artikli 74 lõike 1 alusel kehtestatud loetelus nimetatud taime, taimse saaduse ja muu objekti liiduvälisest riigist Eestisse toimetamise korral kaubasaadetise juures olema Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2016/2031 artikli 71 lõikes 1 nimetatud fütosanitaarsertifikaat. Fütosanitaarsertifikaat on taimede, taimsete saaduste ja muude objektide liidu territooriumile sissetoomiseks nõutav dokument, mis on väljastatud kolmanda riigi pädeva asutuse poolt ning millega tõendatakse, et taim, taimne saadus või muu objekt vastab taimetervise nõuetele, ehk Eestisse kolmandatest riikidest sisse toodavad taimed ja saadused on vabad ohtlikest kahjustajatest

Lõike 4 kohaselt võib puidust pakkematerjali liiduvälisest riigist Eestisse toimetada üksnes juhul, kui see vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2016/2031 artikli 43 lõikes 1 kehtestatud nõuetele. Liiduvälisest riikidest toimetatav puidust pakkematerjal (kaubaalused, kastid, restid, kraed, tugipuit jne) peab vastama FAO (Ülemaailmne Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon) spetsiaalse fütosanitaarmeetmete standardi ISPM 15 „Puidust pakkematerjali reguleerimine rahvusvahelises kaubanduses” nõuetele. Puidust pakkematerjal peab olema vaba taimekahjustajatest, valmistatud kooritud ja töödeldud saematerjalist ning nõuetekohaselt vastavusmärgiga märgistatud. Vastavusmärgistus HT, MB, DH või SF annab tõendust sellest, et puidust pakend on päritoluriigis töödeldud ja selle risk taimekahjustajate levitamise osas on viidud miinimumini. Pakendi päritolu saab tuvastada märgistusel oleva riigi tähise ja sellele järgneva tootja registreerimisnumbri abil. Juhul kui nimetatud nõuded puidust pakkematerjalile ei ole täidetud, siis kaup, kas saadetakse täielikult tagasi või kaubaga kaasas olev puidust pakkematerjal suunatakse hävitamisele.

Lõike 5 kohaselt on lõigetes 3 ja 4 nimetatud taime, taimset saadust, muud objekti ja puidust pakkematerjali on lubatud liiduvälisest riigist Eestisse toimetada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2017/625 artikli 59 lõike 1 alusel määratud piiripunkti kaudu. Lõikes 3 ja 4 sätestatud ei kohaldata kogu taime, taimse saaduse ja muu objekti suhtes, mis liiduvälisest riigist Eestisse toimetatakse, sest määruses (EL) 2016/2031 nähakse ette nende kaupade loetelu, mis tuleb liikmesriigi määratud piiripunktis enne nende liitu sisenemist alati ametlikuks kontrolliks esitada. Kõnealuste piiripunktide määramine on sätestatud taime, taimse saaduse ja muu objekti puhul eelnõu § 38¹ punktis 38.

Lõike 6 kohaselt teavitab kaubasaaja või tema esindaja sama paragrahvi lõikes 2 loetletud taimede, taimsete saaduste ja muude objektide kolmandatest riikidest toimetamisel nädalavahetusel, rahvuspühapäeval või riigipühapäeval sellise piiripunkti kaudu, milles PMA teeb kontrolli väljakutsel, teatama PMA-d läbi ühtse sisseveodokumendi edastamise hiljemalt nädalavahetusele, rahvuspühapäevale või riigipühapäevale vahetult eelneval tööpäeval. Teatud kaupade puhul on kaubasaajale oluline, et taimetervise järelevalvetoimingud tehakse kaubasaadetise saabumisega samal päeval, mitte järgmisel päeval või esimesel päeval pärast puhkepäeva, kuid piiripunktid ei ole avatud ööpäev läbi. Selleks, et kiirendada kaubavahetust ühenduseväliste riikidega, tehakse kaubasaaja taotlusel ühendusevälisest riigist Eestisse toimetatava kaubasaadetise taimetervise järelevalvetoimingud väljakutsel ehk väljaspool taimetervise järelevalvetoimingut tegevate ametnike tööaega (näiteks pärast ametniku tööpäeva lõppu).

Lõike 7 kohaselt tolliametnik tohib kaubasaadetise vabasse ringlusse vormistada, ainult juhul kui kaubasaadetis on läbinud ametliku kontrolli, mille tulemusena on kaubasaadetis tunnistatud taimetervisenõuetele vastavaks ja mille kohta on PMA teinud lubava märke saatedokumendile või elektroonilisse tolliinfosüsteemi. Lõike 7 sisus võrreldes kehtiva seadusega erinevusi ei ole. Nõue on sätestatud kehtiva seaduse § 38 lõikes 5. Sätte eesmärgiks on ennetada taimetervisenõuetele mitte vastava kaubasaadetise sissetoomist Eesti ja EL-i territooriumile.

Eelnõu §1 punktiga 36 tunnistatakse kehtetuks §-d 38-40, § 41 lõiked 1, 1¹, 2 ja 8, § 41¹, § 43 ning § 44.

Paragrahv 38 tunnistatakse kehtetuks, kuna selle sisu on sätestatud kaubasaadetise nõuetekohasuse tõendamise liiduvälisest riigist Eestisse toimetamise puhul eelnõu §-is 37.

Paragrahv 39 tunnistatakse kehtetuks, kuna taimetervise määrus ja ametliku kontrolli määrus ei võimalda kaupa liiduvälisest riigist Eestisse lihtsustatult toimetada. Muudatustest tulenevalt muutub kehtetuks ka TaimKS-i § 39 lõikes 2 kehtestatud volitusnorm, mille alusel on kehtestatud põllumajandusministri 20. septembri 2005. a määrus nr 95 „Lihtsustatud korras ühendusevälisest riigist Eestisse toimetatavate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide loetelu, lubatud kogused ning ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamise lihtsustatud kord”. Taimetervise määruse artikli 73 lõike 2 kohaselt sätestab komisjon rakendusaktiga loetelu eranditest, mille korral taimede, taimsete saaduste ja muude objektide sissetoomisel liidu territooriumile fütosanitaarsertifikaati ei nõuta. Nimetatud taimed on loetletud komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 2018/2019¹¹. Seega tuleb taimede, taimsete saaduste ja muude objektide toimetamisel liiduvälisest riigist Eestisse lähtuda eelnimetatud rakendusaktist. Vastavalt taimetervis määruse artiklile 75 võidakse väikesed kogused teatavaid liiduvälisest riikidest pärit taimi, mis ei ole istutamiseks ettenähtud taimed, taimseid saadusi ja muid objekte vabastada sama määruse artikli 72 lõike 1, artikli 73 ja artikli 74 lõike 1 kohasest fütosanitaarsertifikaadi nõudest. Komisjon ei ole kasutanud oma õigust kehtestada loetelu reisijate pagasit käsitlevate väikeste koguste fütosanitaarsertifikaadi nõudest vabastatud taimede, taimsete saaduste või muude objektide kohta. Seega ei ole lubatud reisija pagasis tuua kaasa omatarbeks fütosanitaarsertifikaadiga varustatavaid taimi, taimseid saadusi ja muid objekte ilma fütosanitaarsertifikaadita. Vastavalt ametliku kontrolli määruse artiklile 48 kehtestab komisjon sama määruse täiendamiseks delegeeritud õigusakte, milles sätestatakse juhtumid ja tingimused, mille puhul ei kohaldata sama määruse artiklit 47, kui erandi tegemine on põhjendatud. Sellise erandi võib komisjon kehtestada kaupade kohta, mis kuuluvad reisijate isikliku pagasi hulka ja on ette nähtud isiklikuks tarbimiseks või kasutamiseks. Samuti kaupade kohta, mis on saadetud kaubanäidistena või eksponaatidena näituste jaoks ja mis ei ole ette nähtud turule laskmiseks. Komisjon ei ole kasutanud oma õigust kehtestada delegeeritud akt fütosanitaarsertifikaati vajavate, kuid ametlikku kontrolli mitte vajavate reisijate isikliku pagasi hulgas ja isiklikuks tarbimiseks kasutatavate ning kaubanäidistena või eksponaatidena kasutatavate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide kohta. See tähendab, et reisijad ei tohi endaga liiduvälisest riigist enda tarbeks kaasa tuua näiteks erinevaid puuvilju või toalilli, mille korral on fütosanitaarsertifikaat kohustuslik. Samuti ei ole fütosanitaarsertifikaadi nõudest vabastatud kaubanäidised.

Paragrahv 40 tunnistatakse kehtetuks, kuna liiduvälisest riigist Eestisse toimetamise keeldu käsitleb taimetervise määruse artikkel 40. Taimetervise määruse artikli 40 kohaselt ei tohi teatavaid taimi, taimseid saadusi või muid objekte liidu territooriumile sisse tuua, kui need on

¹¹ Kätesaadav veebis: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1546596421894&uri=CELEX:32018R2019>

pärit mis tahes või teatavatest ühendusevälistest riikidest või territooriumidelt. Vastavalt taimetervise määruse artikli 40 lõikele 2 võtab komisjon rakendusaktiga vastu taimede, taimsete saaduste ja muude objektide loetelu, mida ei tohi liidu territooriumile sisse tuua, koos nende liiduväliste riikidega, liiduväliste riikide rühmade või liiduväliste riikide konkreetsete piirkondadega, mille suhtes keeldu kohaldatakse. Sama määruse artikli 53 lõike 2 kohaselt kehtestab komisjon rakendusaktiga taimede, taimsete saaduste ja muude objektide loetelu, mille toomine teatavatesse kaitstavatesse piirkondadesse on keelatud.

Samuti tunnistatakse kehtetuks TaimKS-i §-d 41¹, 43 ja 44. Paragrahvi 41¹ sätestatud vähendatud kontrolli aluseks oli komisjoni määrus (EÜ) nr 1756/2004¹², millega täpsustatakse vajalike tõendite üksikasjalikud tingimused ja teatavate taimede, taimsete saaduste või muude nõukogu direktiivi 2000/29/EÜ V lisa B osas loetletud toodete fütosanitaarkontrollide vähendamise tüübi ja taseme kriteeriumid. Direktiivi 2000/29/EÜ V lisa tunnistatakse taimetervise määruse artikli 109 alusel kehtetuks, mistõttu ei kehti enam ka vähendatud kontrolli võimalus liiduvälisest riigist Eestisse kaubasaadetise toimetamise korral.

Paragrahvis 43 sätestatud nõuded fütosanitaarse transiidi kontrollitoimingute kohta on edaspidi reguleeritud taimetervise määruse artiklitega 47 ja 57.

Paragrahv 44 tunnistatakse kehtetuks, kuna taimede, taimsete saaduste ja muude objektide toimetamine Eestist liiduvälisesse riiki on reguleeritud eelnõu paragrahvidega 16 – 19.

TaimKS § 41 lõiked 1, 1¹, 2 ja 8 tunnistatakse kehtetuks. Paragrahvist 41 jäetakse välja nõue kaubasaadetise nõuetekohasuse kontrolli, fütosanitaarsertifikaadi kehtivuse ning taimede, taimsete saaduste ja muude objektide kohta, mis peavad olema varustatud fütosanitaarsertifikaadiga, kuna need nõuded on kehtestatud ametliku kontrolli määruse artiklis 47 ja taimetervise määruse artiklis 76.

Ajakohastatud sõnastuse kohaselt jääb kehtima sätted saastumiskahtlase kaubasaadetise ning PMA toimingute kohta seoses kaubasaadetisega, mille liiduvälisest riigist Eestisse toimetamine on peatatud. Samuti jääb kehtima nõue, et kauba, mille liiduvälisest riigist Eestisse toimetamine on peatatud, hoiu- ja veokulud tasub kaubasaaja ning kontrollimiseks vajalikud peale- ja maha laadimistööd korraldab kaubasaaja

Eelnõu § 1 punktiga 37 täiendatakse seadust §-dega 38¹ ja 38² ning kehtestatakse piiripunkti ja taime, taimse saaduse ning muu objekti üle ametliku kontrolli tegemise koha määramise korrad.

Paragrahvi 38¹ lõike 1 ja § 38² lõike 1 kohaselt määrab Põllumajandusamet piiripunkti omaniku või valdaja taotluse alusel piiripunkti, mille kaudu on lubatud taime, taimse saaduse ja muu objekti liiduvälisest riigist Eestisse toimetada, ja imporditava taime, taimse saaduse ja muu objekti üle ametliku kontrolli tegemise koha, mis on muu kui piiripunkt, kui nende määramise õigus on EL-i asjakohase õigusakti kohaselt liikmesriigil. Ametliku kontrolli tegemise koht asub Maksu- ja Tolliameti aktsepteeritud kohas.

Põllumajandusameti määratav piiripunkt või imporditava taime, taimse saaduse ja muu objekti üle ametliku kontrolli tegemise koht, mis on muu kui piiripunkt, on koht, kus tehakse kaubasaadetise üle selle liiduvälisest riigist Eestisse toimetamisel ametlikku kontrolli. Kõnealuse ametliku kontrolli tegemise käigus kontrollitakse piiripunktis kõigi saadetiste

¹² Kättesaadav veebis: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1552401952259&uri=CELEX:32004R1756>

dokumente ning identsus- ja füüsilist kontrolli tehakse sagedusega, mis oleneb EL-i toimetatavast kaubasaadetise tulenevast riskist. Imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise kohas, mis on muu kui piiripunkt, tehakse kaubasaadetise EL-i välisest riigist Eestisse toimetamise korral selle üle ametlikku kontrolli, mis hõlmab eelkõige taime, taimse saaduse ja muu objekti sisaldava saadetise identsus- ja füüsilist kontrolli.

Paragrahvi 38¹ lõike 2 ja § 38² lõike 2 kohaselt avalikustatakse Põllumajandusameti veebilehel piiripunktide loetelu ja imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise kohtade, mis on muu kui piiripunkt, loetelu. Piiripunktide loetelu peab vastama määruse (EL) 2017/625 artiklis 60 sätestatud nõuetele, mille kohaselt peab iga liikmesriik tegema interneti kaudu kättesaadavaks tema territooriumil asuvate piiripunktide ajakohased loetelud, milles on iga piiripunkti kohta esitatud selle kontaktandmed, lahtiolekuajad, täpne asukoht ja andmed selle kohta, kas see on sadam, lennujaam, sisenemiskoht raudteel või maanteel, ning kõik kaubakategooriad, mille jaoks piiripunkt on määratud. Põhimõtteliselt kohalduvad samad nõuded ka imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise kohtade, mis on muu kui piiripunkt, loetelule. Erinevalt teabest, mis tuleb avaldada piiripunktide kohta, tuleb nimetatud määruse artikli 53 lõike 2 kohaselt esitada imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise kohtade loetelus selle koha kontaktandmed ning kõik kaubakategooriad, mille jaoks see on määratud. Erinevalt kehtivast õigusest on edaspidi EL-is ühtlustatud, missugune teave tuleb avalikustada piiripunktide kohta ja imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise kohtade, mis on muu kui piiripunkt, kohta.

Paragrahvi 38¹ lõigetes 3–4 ja § 38² lõigetes 3–5 sätestatakse piiripunkti määramise ja imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise koha, mis on muu kui piiripunkt, määramise korrad. Kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise kohtade määramise õigus on EL-i asjakohase õigusakti kohaselt liikmesriigil.

Kehtiva korra kohaselt määras liikmesriik tihendatud kontrollisagedusega kaupade kontrollimise korraldamiseks kindlad sisenemiskohad. Edaspidi kontrollib Põllumajandusamet piiripunkti vastavust määruse (EL) 2017/625 artiklis 64 sätestatud miimumnõuetele ja imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise koha, mis on muu kui piiripunkt, vastavust nimetatud määruse artikli 64 lõigetes 3 ja 4 sätestatud nõuetele nii taotleja esitatud andmete alusel kui ka kohapeal. Piiripunkti või ametliku kontrolli tegemise koha, mis on muu kui piiripunkt, miimumnõuete hulka loetakse näiteks sobiva kvalifikatsiooniga töötajate piisav arv, käideldava taime, taimse saaduse ja muu objekti laadi ja hulga jaoks sobivad ehitised, kasutusel olev kord, millega tagatakse olenevalt olukorrast juurdepääs muudele seadmetele, valdustele ja teenustele, mida on vaja teatavate meetmete kohaldamiseks juhul, kui kaubasaadetise puhul kahtlustatakse nõuete rikkumist või on nende rikkumine kindlaks tehtud, ja muud sellised nõuded.

Piiripunkti puhul esitab Põllumajandusamet komisjonile artikli 59 lõike 2 kohase teate piiripunkti määramise kavatsuse kohta. Teade sisaldab kogu teavet (näiteks nõuetele vastavust või mittevastavust kajastav PMA kontrollakt), mida komisjonil on vaja, et kontrollida, kas asjaomane piiripunkt vastab eespool nimetatud miimumnõuetele. Tegemist on uue kohustusega. Komisjon annab Põllumajandusametile oma otsusest teada kolme kuu jooksul teate kättesaamisest arvates. Pärast komisjonilt piiripunkti nõuetekohasuse kohta teate saamist teeb Põllumajandusamet piiripunkti määramise või määramisest keeldumise otsuse. Põllumajandusamet võib teha piiripunkti määramisest keeldumise otsuse, kui komisjon ei ole hinnanud piiripunkti nõuetekohaseks. Juhul kui on põhjust arvata, et komisjon on ekslikult hinnanud piiripunkti nõuetekohaseks või mittenõuetekohaseks, tuleb komisjoni sellest informeerida.

Kui imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise koht muu kui piiripunkt vastab eespool nimetatud miinimumnõuetele, teeb Põllumajandusamet selle määramise otsuse.

Paragrahvi 38² lõike 5 kohaselt teeb Põllumajandusamet imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise koha muu kui piiripunkt määramisest keeldumise otsuse, kui imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise koht ei vasta määruse (EL) 2017/625 artikli 64 lõigetes 3 ja 4 sätestatud nõuetele.

Põllumajandusamet teeb imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise koha määramise või määramisest keeldumise otsuse 30 tööpäeva jooksul määramise taotluse saamisest arvates. Komisjoni poolt piiripunkti nõuetekohaseks või mittenõuetekohaseks hindamise korral teeb Põllumajandusamet asjakohase otsuse viivitamata pärast komisjonilt teate saamist. Võrreldes kehtiva seadusega on täiendatud otsuse tegemise aluseid seoses komisjonilt teate saamisega.

Paragrahvi 38¹ lõikes 6 ja § 38² lõikes 7 sätestatakse imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise koha või piiripunkti määramise otsuse kehtetuks tunnistamine ning imporditava kaubasaadetise üle ametliku kontrolli tegemise koha või piiripunkti määramise otsuse peatamine ja peatamise lõpetamine. Põllumajandusamet peatab piiripunkti või ametliku kontrolli tegemise koha määramise otsuse ja nõuab isikult tegevuse peatamist kõikide või teatavate kaubasaadetiste puhul, kui sellise tegevuse tõttu võib tekkida risk inimese ja looma tervisele ning keskkonnale. Otsuse peatamine lõpetatakse kohe, kui selle aluseks olnud riski enam ei esine. Kui piiripunkt või ametliku kontrolli tegemise koht ei vasta määruse (EL) 2017/625 artiklis 64 sätestatud miinimumnõuetele, võib Põllumajandusamet määramise otsuse kehtetuks tunnistada kas kõikide või teatavate kaubakategooriate suhtes. Põllumajandusamet teatab komisjonile ja teistele liikmesriikidele viivitamata piiripunkti määramise otsuse peatamisest, peatamise lõpetamisest või piiripunkti määramise otsuse kehtetuks tunnistamisest. Teatistes tuuakse ära ka otsuse aluseks olnud põhjused.

Eelnõu § 1 punktiga 38 kehtestatakse uues sõnastuses § 44¹, mis käsitleb taimetervise järelevalvetasu. Muudatus on tingitud ametliku kontrolli määramises sätestatud ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute rahastamisega seotud nõuetest.

Lõike 1 kohaselt on taimetervise järelevalve tasu (edaspidi *järelevalvetasu*) ametliku kontrolli määramise artikli 79 lõikes 1 nimetatud juhtudel sama määruse alusel kehtestatud määras tasutav summa. Järelevalvetasu tasutakse liiduvälisest riigist Eestisse toimetatavate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide dokumentide ja identsuse kontrolli ning taimetervisenõuetele vastavuse kontrollitoimingute eest.

Lõike 2 kohaselt laekub järelevalvetasu Rahandusministeeriumi koosseisus olevale PMA arvelduskontole.

Lõikes 3 määratletakse järelevalvetasu maksmiseks kohustatud isik (edaspidi kohustatud isik), kelle kaubasaadetise suhtes on Põllumajandusamet teinud eelnõu § 44¹ lõikes 1 nimetatud taimetervise järelevalvetoimingut.

Lõike 4 kohaselt vastutavad mitu kohustatud isikut ühise taimetervise järelevalve toimingute tegemise eest järelevalvetasu maksmise korral solidaarselt. Solidaarvastutuse säte on vajalik kaasomandisse kuuluva kaubasaadetise suhtes tehtavate toimingute eest võetava järelevalvetasu arvestamisel. Sellisel juhul vaadeldakse saadetise kaasomanikke ühe kohustatud isikuna.

Lõikes 5 sätestatakse, et järelevalve toimingute tegemise eest võetakse järelevalvetasu ametliku kontrolli määruse IV lisas toodud määra kohaselt.

Lõike 6 kohaselt ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõike 2 punktis c sätestatud juhul maksab kohustatud isik taimetervise järelevalve toimingute tegemise eest järelevalvetasu käesolevas seaduses sätestatud määras. Järelevalvetasu võetakse kontrolli eest, mida esialgu ei olnud kavas teha, kuid mis on vajalik ametliku kontrolli käigus avastatud asjaomase ettevõtja sooritatud rikkumise tõttu ning selleks, et hinnata rikkumise ulatust ja mõju, või selleks, et teha kindlaks, kas rikkumine on heastatud. See tähendab, et tegu on kontrolliga, mida algselt ei olnud plaanis teha, kuid mida tehakse tingituna ettevõtja sooritatud rikkumisest ning mida tehakse järelkontrolli käigus. Lõikega 11 antakse volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile kehtestada järelevalvetasu määr ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõike 2 punktis c nimetatud toimingute eest artiklis 81 nimetatud kulude alusel artikli 82 lõike 1 punktis a nimetatud arvutusmeetodi kohaselt. Kui tuvastatud taimetervisenõuete rikkumisega seoses on vaja teha laboratoorseid lisauuringuid, siis maksab kohustatud isik lisaks järelevalvetasu nende uuringute tegemise kulude kogu ulatuses.

Lõikes 7 määratletakse eelnõu § 44¹ lõikes 6 nimetatud taimetervise järelevalve toimingute tegemise eest järelevalvetasu määra arvutamise alused. Järelevalvetasu määra arvutatakse kindla summana, lähtudes järelevalve toimingut teinud ametniku keskmisest töötasust ja sellelt makstavast sotsiaal- ja töötuskindlustusmaksest, järelevalve toimingut teinud ametniku kulutatud keskmisest ajast ning keskmisest transpordikulust. Järelevalvetasu määra kehtestab igaks aastaks valdkonna eest vastutav minister määrusega, lähtudes määruse vastuvõtmise kvartalile eelnenud neljast kvartalist.

Eelnõu § 1 punktiga 39 tunnistatakse kehtetuks § 44², mis käsitleb liiduvälisest riigist Eestisse toimetava kaubasaadetise taimetervise järelevalve lisatasu, mida edaspidi ei tasuta. Kehtiva taimekaitseseaduse § 44² lõike 1 kohaselt on PMA-l õigus taimetervise järelevalvetoimingute tegemise käigus võtta iga taimetervise järelevalvetoimingut teinud ametniku kohta lisatasu järgnevatel juhtudel: väljaspool tööaega isiku taotlusel toimunud väljakutse käigus taimetervise järelevalvetoimingute tegemisele kulunud aja eest; hilinevad kaubasaadetise ooteaja eest väljaspool tööaega; tööajal isiku taotlusel toimunud lisakontrolli tegemisele kulunud aja eest; laboratoorse lisaanalüüsi eest, kinnitamaks järelevalve tulemuste alusel tehtud järelduste õigsust. Eelnimetatud taimetervise järelevalvetoimingute tegemise eest tasu määramisel võetakse arvesse järelevalvetoimingute tegemisele kulunud aega ja ooteaega ametniku kohta. Alates 2011. aastast ei ole taimekaitseseaduse § 44² lõikes 1 nimetatud alustel järelevalvetoimingute tegemiseks tehtud ühtegi väljakutset. Seega oli otsustatud, et sätte tunnistatakse kehtetuks. Samas selleks, et kiirendada kaubavahetust ühenduseväliste riikidega, tehakse kaubasaaja taotlusel ühendusevälisest riigist Eestisse toimetatava kaubasaadetise taimetervise järelevalvetoimingud väljakutsel ehk väljaspool taimetervise järelevalvetoimingute tegevate ametnike tööaega (näiteks pärast ametniku tööpäeva lõppu). Käesoleva eelnõu § 37 lõike 6 kohaselt teavitab kaubasaaja või tema esindaja sama paragrahvi lõikes 2 loetletud taimede, taimsete saaduste ja muude objektide kolmandatest riikidest toimetamisel nädalavahetusel, rahvuspühapäeval või riigipühapäeval sellise piiripunkti kaudu, milles PMA teeb kontrolli väljakutsel, teatama PMA-d läbi ühtse sisseveodokumendi edastamise hiljemalt nädalavahetusele, rahvuspühapäeval või riigipühapäeval vahetult eelneval tööpäeval.

Eelnõu § 1 punktiga 40 muudetakse ja sõnastatakse uuesti paragrahvi 44³ lõige 1.

Vastavalt sellele peab ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõikes 1 nimetatud juhtudel kohustatud isik maksma järelevalvetoimingu tegemise eest järelevalvetasu enne kaubasaadetise liiduvälisest riigist Eestisse toimetamise lubamist Põllumajandusameti esitatud järelevalvetasu sissenõudmise otsuses toodud summas Rahandusministeeriumi riigikassa kontsernikonto koosseisus olevale Põllumajandusameti arvelduskontole või tolliasutuse kassasse.

Eelnõu § 1 punktiga 41 asendatakse paragrahvi 44³ lõikes 2 tekstiosa „Taim, taimse saaduse ja muu objekti ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamisel” tekstiosaga „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 artikli 79 lõikes 1 nimetatud juhtudel”.

Eelnõu § 1 punktiga 42 muudetakse paragrahvi 44³ lõige 3. Vastavalt sellele on PMA-l kohustus teha ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõike 2 punktis c sätestatud juhul ning paragrahvi 44³ lõikes 2 sätestatud juhul eelmise kalendrikuu jooksul tehtud taimeterwise järelevalvetoimingute eest järelevalvetasu sissenõudmise otsuse iga kalendrikuu 10. kuupäevaks.

Eelnõu § 1 punktiga 43 asendatakse paragrahvi 44³ lõikes 5 tekstiosa „lõikes 2 ” tekstiosaga „lõikes 3”.

Eelnõu § 1 punktiga 44 muudetakse § 44³ lõiget 6 ja § 44⁴ lõiget 5 ning seni Vabariigi Valitsusele ette nähtud volitusnorm antakse edaspidi valdkonna eest vastutavale ministrile. Muudatuse kohaselt kehtestab järelevalvetasu maksmise ja maksmise kontrollimise korra valdkonna eest vastutav minister. Samuti kehtestab valdkonna eest vastutav minister edaspidi enamakstud järelevalvetasu tagastamise korra. Volitusnormide asukoht muudatuse tegemisega ei muutu.

TaimKS-i § 44⁴ lõike 5 alusel kehtestab maaeluminister enamakstud järelevalvetasu tagastamise korra. Seaduseelnõuga kavandatava muudatusega jääb volitusnormi sisu samaks, kuid volitusnorm antakse edaspidi valdkonna eest vastutavale ministrile, kelleks on maaeluminister. Vabariigi Valitsuse 18. detsembri 2008. a määrus nr 176 „Järelevalvetasu maksmise ja maksmise kontrollimise ning enamakstud järelevalvetasu tagastamise kord” muutub seega kehtetuks.

Eelnõu § 1 punktiga 45 muudetakse ja sõnastatakse uuesti TaimKS-i 2. peatüki 7. jao pealkiri ja § 45.

Muudatuse kohaselt käsitleb 7. jagu taimeterwise kaitse korraldust puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemise ja märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamisega seonduvat.

Paragrahv 45 annab üldise aluse puidust pakkematerjali, puidu või muu objekti töötlemise ja märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise kohta. Puidust pakkematerjali ning puitu ja muud objekti võib töödelda, märgistada ning puidust pakkematerjali võib parandada ettevõtja, kellel on TaimKS § 31⁵ nimetatud puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti märgistamise tegevusluba taimeterwise määruse artikli 98 tähenduses ja kelle ettevõttes on määratud puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise eest vastutav isik, kes on läbinud TaimKS §-s 31¹⁰ nimetatud koolituse ja kellel on kehtiv tunnistus.

Puidust pakkematerjali, puidu või muude objektide märgistamise, parandamise ja töötlemise vastavuse nõue rahvusvahelisele füto-sanitaarmedetmete standardile nr 15 „Puidust

pakkematerjalide reguleerimine rahvusvahelises kaubanduses” (ISPM15) tuleneb taimetervise määruse artikli 96 lõikes 1 sätestatule. Eesmärgiga takistada ohtlike taimekahjustajate levikut maailmas ning vastavalt ISPM15-le peab puidust pakkematerjal, mis on kasutatav rahvusvahelises kaubanduses, olema valmistatud töödeldud puidust töötlemismeetodiga, mis on nimetatud sama standardi 1. lisas. Töötlemismeetodiks on kuumtöötlemine, dielektriline töötlemine, sulfürüülfluoriidi töötlemine ning töötlemine metüülbromiidiga. Samas vastavalt Euroopa Komisjoni otsusele 2011/120/EL¹³, metüülbromiidi kandmata jätmise kohta nõukogu direktiivi 91/414/EMÜ I lissasse, ei ole taimekaitsevahendites metüülbromiid toimeainena lubatud ning selle kasutamine on EL-is keelatud. Nõuetekohane töötlemine on aluseks märgistuse kasutamiseks, mis tõendab, et puidust toodete ja puidust pakkematerjali ekspordil ühendusevälistesse riikidesse oleks täidetud ISPM15-st tulenevad nõuded. Märgistatud puidust pakematerjali on vajadusel võimalik parandada ning sellisel juhul peab parandamiseks kasutatav materjal olema samamoodi töödeldud vastavalt ISPM15-le.

Eelnõu § 45 lõike 2 kohaselt kehtestab nõuded ettevõtte kohta, kus tegeletakse puidust pakkematerjali, puidu või muu objektide töötlemise, vastavusmärgiga märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamisega valdkonna eest vastutav minister.

Eelnõu § 1 punktiga 46 muudetakse § 47 ja täpsustatakse ettevõtja kohustust enesekontrolli teostamiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 47 tunnistatakse §-d 46, 48 ja 49 kehtetuks, seoses puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti vastavusmärgiga märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise tegevusloa kehtestamisega eelnõu punktis 30 paragrahvides 31⁵- 31⁹.

Eelnõu § 1 punktiga 48 täiendatakse TaimKS-si § 79⁴ lõikega 1¹.

Muudatus tehakse seoses säästva kasutamise direktiivi artikkel 15-e üle võtmisega TaimKS-i, millega kehtestatakse IV lisas ühtlustatud riskinäitajad. Liikmesriikidel on kohustus arutada välja säästva kasutamise direktiivi artikli 15 lõikes 1 nimetatud ühtlustatud riskinäitajad, kasutades selleks taimekaitsetoodete statistikat käsitlevate ühenduse õigusaktide kohaselt kogutud statistilisi andmeid koos muude asjakohaste andmetega. Seejärel teevad liikmesriigid kindlaks teatavate toimeainete kasutamise arengusuunad. Ühtlasi tuleb liikmesriikidel määrata kindlaks prioriteetsed küsimused, nagu toimeained, põllukultuurid või tavad, mis nõuavad erilist tähelepanu, või head tavad, mida saab võtta eeskujuks käesoleva direktiivi eesmärkide saavutamisel, et vähendada taimekaitsevahendite kasutamisest tulenevaid ohte ja mõjusid inimeste tervisele ja keskkonnale ning soodustada integreeritud taimekaitse ning alternatiivsete lähenemisviiside või võtete väljatöötamist ja kasutuselevõtmist, et vähendada sõltuvust taimekaitsevahendite kasutamisest. Liikmesriigid edastavad säästva kasutamise direktiivi artikli 15 lõike 2 kohaselt tehtud hindamiste tulemused komisjonile ja teistele liikmesriikidele ning teevad kõnealuse teabe üldsusele kättesaadavaks. Eestis teostab eelpool nimetatud tegevused Põllumajandusamet.

Eelnõu § 1 punktiga 49 jäetakse taimekaitseeaduse § 82 lõikest 3 välja Põllumajandusametile suunatud nõue üks kord aastas koostada ja avaldada Eestis turule lastud taimekaitsevahendite ning nende kasutamise tingimuste loetelu paberandjal. Taimekaitseeaduse kohaselt koostab ja avaldab Põllumajandusamet Eestis turule lastud taimekaitsevahendite ning nende kasutamise tingimuste loetelu jooksvalt oma veebilehel ja üks kord aastas paberandjal. Paberandjal esitatav teave kajastab ühe aasta jooksul taimekaitsevahendite registrisse kantud

taimekaitsevahendeid ja nende kasutamise tingimusi päringu tegemise hetkeseisuga. Paberandjal esitatud teave on tihti vananenud ja eksitav, sest Eestis turule lastud taimekaitsevahendite nimekiri ja andmed nende kasutamise tingimuste kohta uuenevad pidevalt. Eksitav ja vananenud teave võib viia taimekaitsevahendite väärkasutamiseni. Põllumajandusameti veebilehel avaldatakse lisaks turule lastud taimekaitsevahendite ja nende kasutustingimuste kohta jooksvalt uuendatavale teabele ka jooksva ja eelmise aasta jooksul tehtud muudatused kuude kaupa. Eeltoodu alusel on põhjendatud loobuda kohustusest koostada Eestis turule lastud taimekaitsevahendite ning nende kasutamise tingimuste loetelu paberandjal.

Eelnõu § 1 punktiga 50 täiendatakse TaimKS-i peatükiga 4¹ ja §-dega 87⁷–87¹⁰, mis käsitleb ametliku kontrolli korraldamist ning proovide analüüsimist.

Paragrahviga 87⁷ kehtestatakse üldised alused ametliku kontrolli tegemiseks.

Lõike 1 kohaselt korraldatakse taimetervise nõuetekohasuse ja taimekaitsevahendite kohta esitatavate nõuete üle teostatavat ametlikku kontrolli, lähtudes ametliku kontrolli määruse artikli 109 kohaselt koostatud kontrollikavast. Kontrollikava avalikustatakse, välja arvatud kava sellised osad, mille avalikustamine võiks ohustada ametliku kontrolli tõhusust, PMA veebilehel. Kontrollikava avalikustamine on vajalik selleks, et ametliku kontrolli teostamine toimiks võimalikult läbipaistvalt. Tegemist on sama määruse artikli 111 rakendamisega, millega ei kaasne PMA-le olulist halduskoormuse kasvu, sest kontrollikava avalikustamine toimub kord aastas, pärast selle ajakohastamist.

Lõike 2 kohaselt avalikustatakse ametliku kontrolli määruse artikli 11 lõikes 1 sätestatud andmed ametliku kontrolli tulemuste kohta PMA veebilehel. Teave, mis tuleb avalikustada, on sätestatud ametliku kontrolli määruse artikli 11 lõikes 1. Avalikustamisele kuulub nt ametliku kontrolli liik, kontrollide arv ja tulemus, avastatud nõuete rikkumiste liik ja juhtumite arv jms. Lõike 3 kohaselt osaleb PMA ametliku kontrolli määruse artiklis 109 nimetatud mitmeaastase kontrollikava koostamises, mille koordineeriv asutus ja kava aruande esitajaks on Veterinaar- ja Toiduamet.

Lõike 4 kohaselt on Veterinaar- ja Toiduamet järelevalvekoostöö kontaktasutus ametliku kontrolli määruse artikli 103 tähenduses.

Lõike 5 kohaselt peab PMA-d teavitama, kui muu korraaitseorgan on oma ülesannete täitmise raames saanud teavet võimaliku taimetervisenõuete või taimekaitsevahendile esitatud nõuete rikkumise kohta. Säte on vajalik ametliku kontrolli määruse artikli 102 lõike 4 rakendamiseks. Selleks, et täita ametliku kontrolli määruse eesmäärke, aidata kaasa siseturu takistusteta toimimisele ja pälvida tarbijate usaldus, tuleks juhul, kui nõuete täitmist tuleb tagada rohkem kui ühes liikmesriigis, reageerida liidu toidutarneahela õigusaktide rikkumisele tõhusalt ja järjekindlalt. Haldusabi ja -koostöö peaksid eelkõige aitama pädevatel asutustel jagada teavet, avastada rikkumisi ja neid uurida ning võtta tõhusaid ja proportsionaalseid meetmeid, et reageerida liidu toidutarneahela õigusaktide piiriülestele rikkumistele ka juhtudel, kui võimalik pettus või eksitav tegevus on piiriülese mõõtmega. Paragrahvis 87⁸ kehtestatakse proovi võtmise ja analüüsimisega seonduvad nõuded. Riikliku järelevalve erimeetme alusel võib korraaitseorgan vallasasja (KorS § 49 lg 5¹) ning valduse läbivaatusel (KorS § 49 lg 6¹) võtta proove, samuti teha mõõtmisi ja teha või tellida ekspertiisi ning jäädvustada olukorda pilti või heli salvestava seadmega.

Paragrahviga 87⁸ sätestatakse proovide analüüsimisele kehtestatud nõuded.

Lõike 1 kohaselt analüüsitakse ametliku kontrolli ja muu ametliku toiminguga käigus võetud proove ametlikus laboris. Kui üldjuhul peab isik taluma riikliku järelevalve meetme kohaldamist hüvitist saamata, siis ametliku kontrolli käigus võetakse proovid isiku kulul ning kui pärast vallasasja läbivaatust ei ole seda enam võimalik tavapäraselt kasutada, ei hüvitata isikule vallasasja või selle tavapäraseks kasutamiseks taastamise maksumust.

Lõike 2 kohaselt avaldatakse andmed ametlike laborite kohta, kus analüüsitakse ametliku kontrolli ja muu ametliku toiminguga tegemisel võetud proove, Põllumajandusameti veebilehel.

Lõikes 3 sätestatakse ametliku kontrolli määruse artiklis 35 kehtestatud teise eksperdiarvamuse kasutamise võimalus taime, taimse saaduse ja muu objekti puhul. Teisest eksperdiarvamusel tuleneva Põllumajandusameti ja isiku vahelise vaidluse korral võib isik taotleda omal kulul algse analüüsi dokumentide läbivaatamist ning vajaduse korral lasta käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud proovi omal kulul analüüsida teises ametliku kontrolli määruse artikli 37 lõikes 1 nimetatud laboris. Lisaproovi võib lasta analüüsida ka mõnes teises EL-i liikmesriigis või Euroopa Majanduspiirkonna lepinguosaliseks olevas kolmandas riigis asuvas ametlikus laboris.

Vastavalt lõikele 4 võib isik, kui tegemist on taimekaitsevahenditega, taotleda omal kulul lisaproovi võtmist, mis jääb tema käsutusse. Samuti on isikul õigus seda proovi kasutada ametliku kontrolli määruse artiklis 35 sätestatud teise eksperdiarvamuse taotlemiseks omal kulul.

Paragrahviga 87⁹ sätestatakse ametliku labori määramise üldised alused.

Lõike 1 kohaselt analüüsitakse ametliku kontrolli ja muu ametliku toiminguga käigus võetud proove asjakohaste analüüsides tegemiseks laboratooriumis, mis vastab ametliku kontrolli määruse artiklis 37 sätestatud tingimustele. Laboratooriumil, mille PMA on volitanud analüüsima ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute käigus võetud proove, peavad olema oskused, varustus, taristu ja töötajad, mis võimaldavad neil kõnealuste tegevuste puhul järgida kõige rangemaid standardeid. Kindlate ja usaldusväärsete tulemuste tagamiseks peavad laboratooriumid töötama kooskõlas standardiga EN ISO/IEC 17025 (Pädevuse üldnõuded katse- ja mõõtelaboritele) ja olema saanud kõnealuse standardi kohase akrediteeringu. Ametliku labori kohustuste hulka kuulub EL-i referentlabori või riikliku referentlabori taotluse korral laboritevahelistes võrdlevates uuringutes või pädevuskontrollis osalemine, mida korraldatakse nende analüüsides, uuringutes või diagnoosides jaoks, mida teostatakse ametlike laboritena.

Lõike 2 kohaselt võib ametlikuks laboriks määrata ka akrediteerimata labori ametliku kontrolli määruse artiklites 40 ja 42 sätestatud juhtudel. Vastavalt ametliku kontrolli määruse artiklitele 40-42 luuakse erandid tingimustest, mille kohaselt analüüsib PMA ametliku kontrolli ja muu ametliku toiminguga käigus võetud proove asjakohaste analüüsides tegemiseks akrediteeritud laboratooriumis. Erandina on lubatud muu ametliku toiminguga raames võetud proove analüüsida laboratooriumis, millel puudub asjakohane akrediteering. Samas peab proovide analüüsimine vastama ametliku kontrolli määruse artikli 40 lõike 1 punktis b sätestatud tingimustele, nagu nt peavad proovide analüüsimiseks kasutatavad meetodid vastama EL-i normidele ja analüüsimine peab toimuma referentlabori või analüüsimiseks kasutatava meetodi osas pädeva asutuse järelevalve all. Ametliku kontrolli määruses sätestatakse juhud? ja tingimused ametliku kontrolli ja muu ametliku toiminguga raames võetud proovide analüüsimiseks laboratooriumis, millel ei ole asjakohaste analüüsides tegemiseks sama määruse artikli 37 lõike 4 punktis e kohast akrediteeringut. Tegemist on ajutise erandiga, millega lubatakse teatavatel laboratooriumitel

kasutada teatavaid meetodeid, mille jaoks nad ei ole akrediteeritud. Seda võib teha eelkõige siis, kui kasutatakse uusi või hiljuti muudetud meetodeid, või kui tegemist on esilekerkivate riskide või hädaolukordadega, ja laboratooriumi ei ole võimalik kohe akrediteerida kõikide nende meetodite jaoks, mida ta peaks nõuetekohase laboratooriumina kasutama. Sellise ajutise määramise periood ei tohi olla pikem kui üks aasta ja seda võib pikendada üks kord veel üheks aastaks.

Vastavalt lõikele 3 võib PMA keelduda labori määramisest ametlikuks laboriks, kui labor ei vasta ametliku kontrolli määramise artikli 37 lõigetes 4 ja 5 sätestatud nõuetele.

Lõike 4 kohaselt tunnistab Põllumajandusamet ametliku kontrolli määramise artikli 39 lõikes 2 sätestatud juhtudel ametliku labori määramise otsuse kehtetuks.

Paragrahviga 87¹⁰ sätestatakse riikliku referentlabori määramise üldised alused.

Riiklik referentlabor on ametliku kontrolli määramise artiklis 100 sätestatud labor, kes täidab referentlabori ülesandeid taimetervise valdkonnas. EL-i referentlaborite eesmärgiks on parandada ja ühtlustada analüüsi-, uuringu- või diagnoosimeetodeid, välja töötada valideeritud meetodeid ning abistada ametlikke laboreid. See tagab erinevate laborite analüüside, uuringute ning diagnostika tulemuste teatud kvaliteedi, usaldusväärsuse ja võrreldavuse nii riiklikul kui rahvusvahelisel tasemel. Komisjoni delegeeritud määrusega (EL) nr 2018/631, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2017/625, asutades ELi referentlaborid taimekahjustajate jaoks, on sätestatud EL-i referentlaborite loomine karantiinsete taimekahjustajate jaoks taimetervise määramise artikli 3 tähenduses ning taimekahjustajate jaoks, kes ei ole liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu kantud, kuid võivad vastata nimetatud loetellu kandmise tingimustele vastavalt sama määramise artikli 30 lõikele 1. Sellest lähtuvalt on EL-i referentlaborid jaotatud viide kategooriasse: EL-i referentlabor 1) putukate ja lestade jaoks; 2) ümarusside jaoks; 3) bakterite jaoks; 4) seente ja munasseente jaoks; 5) viiruste, viroidide ja fütoplasmade jaoks.

Lõikes 2 sätestatakse, et ametliku kontrolli määramise artikli 93 lõikes 1 viidatud iga Euroopa Liidu taimetervisealase referentlabori kohta määratakse referentlabor valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga, milles kirjeldatakse referentlaborina tegutsemise õiguse ulatust. Riiklik referentlabor peab vastama ametliku kontrolli määramise artikli 101 lõikes 3 sätestatud tingimustele. Näiteks peab selline labor tegutsema erapooletult, omama sobiva kvalifikatsiooniga töötajaid ning võimalust kasutada neile antud ülesannete täitmiseks vajalikku taristut, seadmeid ja tooteid, omama seadmeid või juurepääsu seadmetele, mis võimaldavad täita neile antud ülesandeid hädaolukorras.

Eelnõu § 1 punktiga 51 tunnistatakse kehtetuks TaimKS § 88 lõige 5, mille kohaselt taimepassidega varustatavaid taimi tootvate, turustavate ja ühendusevälisest riigist Eestisse toimetavate isikute ja nende tegevuse vastavuse üle käesolevas seaduses sätestatud nõuetele teostatakse järelevalvet korraliselt kord aastas.

Eelnõu § 1 punktiga 52 tunnistatakse kehtetuks TaimKS § 88² lõiked 2 ja 3.

Eelnõu § 1 punktiga 53 muudetakse § 88² lõikeid 4 ja 5, mille kohaselt lõiget 4 täiendatakse viitega taimetervise määramise artiklitele 19, 22–24 ja 34, kus on sätestatud seirete teostamise kord ja nende tulemusel saadud teabe kogumise, süstematiseerimise, säilitamise ja edastamise kord. Sama paragrahvi lõike 5 kohaselt sõna „seireprogrammide” asendatakse sõnaga „seire”.

Uute kohustustena kogutakse teavet taimetervise määruse artiklite 19, 22–24 ja 32 sätestatud uuringute kohta. Artikkel 19 käsitleb piiritletud aladel tehtavaid ohtlike taimekahjustajatega seotud uuringuid, mida viiakse läbi vähemalt kord aastas selleks sobival ajal.

Eelnõu § 1 punktiga 54 täiendatakse § 88² lõikega 9. Vastavalt lisatavale lõikele on PMA-l kohustus puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemisega ja vastavusmargiga märgistamisega ning puidust pakkematerjali parandamisega tegeleva ettevõtja tegevuse nõuetekohasust vähemalt üks kord aastas. Järelevalve teostamise eest tasub ettevõtja iga kvartali esimese kuu kümnendaks päevaks riigilõivu riigilõivuseaduses sätestatud määras.

Eelnõu § 1 punktiga 55 muudetakse ja täpsustatakse TaimKS-i § 98 pealkirja ja lõiget 1. Teatamiskohustus, mille rikkumise eest on ette nähtud väärteovastutus, on just TaimKS-i §-s 8 kehtestatud kohustuse kohta teatada PMA-le ohtliku taimekahjustaja esinemisest või selle kahtlusest. Ilma muudatust tegemata võib ekslikult järeldada, et väärteovastutus on ette nähtud TaimKS-i §-s 31 kehtestatud majandustegevusteate esitamise kohustuse rikkumise eest. Muudatuse tegemisega tagatakse ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste (EL) nr 2061/2031 artikli 108 ja nr 2017/625 artikli 139 rakendamine seoses nimetatud määrustes kehtestatud nõuete rikkumise eest ette nähtud (selgete) karistusnormide kehtestamisega. Muudatuse tegemisega ei muudeta väärteo toimepanemise eest kohaldatavate karistuste suurusi.

PMA järelevalve praktikas on ette tulnud juhtumeid, mil ettevõtja on jätnud teatamata taimekahjustaja esinemisest ning üritanud taimekahjustajaga saastunud kaupa edasi turustada. Selline teguviis ei ole aktsepteeritav, kuna järelevalveasutusel on küll võimalus kohustada ettevõtjat lõpetama õigusvastane tegu, s.o taimekahjustajaga saastunud kauba jätkuv turustamine, kuid taimekahjustaja esinemisest teatamata jätmisega loob isik sellise ohuolukorra, millega põhimõtteliselt võib kaasneda ohtliku taimekahjustaja levimine. Sellist levikut ei pruugi aga teatamiskohustuse rikkuja suuta ise hallata.

Eelnõu § 1 punktiga 56 täiendatakse TaimKS-i §-ga 98² ja §-ga 98³. Eelnõu §-ga 98² kehtestatakse väärteokoosseis puidust pakkematerjali ning puidu ja muude objektide töötlemise ja märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuete rikkumise eest. Eelnõu §-ga 98³ kehtestatakse väärteokoosseis taimepassi väljaandmise nõuete rikkumise eest.

Puidu nõuetekohane töötlemine, märgistamine ja parandamine on oluline osa taimetervisenõuetest ning tagab samuti ohtliku taimekahjustaja leviku takistamist. Pakkematerjali kuumtöötlemisega ja vastavusmargiga märgistamisega tegelev ettevõtte peab olema PMA poolt nõuetele vastavaks tunnistatud ning PMA järelevalve all. Põllumajandusameti järelevalve tulemusest selgub, et ettevõtjad võivad võltsida erinevaid vastavusmärke ja märgistada nendega oma poolt toodetud pakkematerjali selleks PMA luba omamata. Selline teguviis ei ole aktsepteeritav, kuna asjakohaste nõuete rikkumisega loob ettevõtja sellise ohuolukorra, millega põhimõtteliselt võib kaasneda ohtliku taimekahjustaja levimine. Levik omakorda võib kaasa tuua arvestatava kahju keskkonnale, samuti ei ole välistatud majandusliku kahju tekkimine. Samuti nõude eiramine võib tuua kaasa mittevastavuse teatise esitamist liiduvälisest riikidest ning rahvusvahelist kauplemise piirangut.

Taimepassi nõuetekohane kasutamine on oluline osa taimetervisenõuetest ning tagab samuti ohtliku taimekahjustaja leviku takistamist. Taimepassiga tõendatakse, et kõik liidu territooriumil taime, taimsete saaduste või muude objektide vedamiseks vajalikule taimepassile esitatavad sisulised nõuded ning kaitstavatesse piirkondadesse sissetoomise ja seal

vedamise taimsepassile esitatavad sisulised nõuded on täidetud. Põllumajandusameti järelevalve tulemusest selgub, et ettevõtjad võivad väljastada taimepasse ilma selleta, et nendel oleks luba taimepassi väljastamiseks. Samuti ettevõtjad võivad eirata taimepassi kasutamise nõuet, turustades taimi ilma taimepassita. Nõude eiramise tulemusena võidakse tuua Eestisse ohtlikust kahjustajast saastunud taimi ja istutusmaterjali, millega omakorda võidakse põhjustada ohtliku kahjustaja levik Eestis ning sellega kaasnevad kulukad tõrjemeetmed ja oluline negatiivne mõju nii keskkonnale kui majandusele, sh ekspordile.

Väärteokoosseisu kehtestamisega tagatakse ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste (EL) nr 2061/2031 artikli 108 ja nr 2017/625 artikli 139 rakendamine seoses nimetatud määrustes kehtestatud nõuete rikkumise eest ette nähtud karistusnormide kehtestamisega. Selleks, et nimetatud EL määruste kohaselt kehtestatud karistusmeetmed oleksid tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad kehtestatakse füüsilisele isikule karistusena rahatrahv kuni 300 trahviühikut ning juriidilisele isikule rahatrahv kuni 8400.

Eelnõu § 1 punktidega 57 ja 58 muudetakse ja sõnastatakse uuesti TaimKS-i § 99 lõige 1 ja § 99¹ lõige 1.

TaimKS-i § 99 lõiget 1 muudeti 2014. a karistusõiguse revisjoni käigus ja väärteokoosseis kehtestati üksnes turule mittelubatud taimekaitsevahendiga seotud nõuete rikkumise eest. Ühtlasi täiendati revisjoni käigus väärteokoosseisu tunnustega oht inimese elule ja tervisele ning oluline kahju keskkonnale, et tagada väärteokoosseisu kooskõla määratletusnõudega.

PMA järelevalve tulemustest selgub, et enamus rikkumisi pannakse toime kasutades turule lastud taimekaitsevahendit. Aastatel 2016 ja 2017 menetles PMA juhtumeid, mille puhul oleks olnud kohane rakendada väärteovastutust turule lastud taimekaitsevahendi kasutamise nõuete rikkumise eest. Näiteks oli 2016. aastal probleemiks turule lastud taimekaitsevahendi pritsimine taimede õitsemise ajal. Õitsvad taimed on mesilastele atraktiivsed ja taimede pritsimine taimekaitsevahendiga, eriti putukatõrjevahendiga, toob kaasa olulise ohu mesilastele, kes on ühed olulisematest tolmeldajatest nii looduslike ökosüsteemide toimimise kui ka põllukultuuride saagikuse seisukohast. Seetõttu on põllumajandusministri 29. novembri 2011. a määruse nr 90 „Taimekaitsevahendi kasutamise ja hoiukoha täpsemad nõuded“ kohaselt keelatud taimekaitsevahendite pritsimine õitsvate taimedega alal. 2017. aasta suvel laekus PMA-le kokku kuus kaebust seoses mesilaste hukkumisega. Hukkunud mesilastest ja lähiümbruses kasvanud rapsipõldudel võetud proovide analüüsitulemused näitasid, et nendest juhtumitest kahel juhul leiti taimekaitsevahendi toimeaine dimetoaadi jääke. Toimeainet dimetoaati sisaldavad taimekaitsevahendeid ei ole lubatud kasutada rapsil, vaid seda kasutatakse peamiselt teraviljal. PMA leidis, et tegemist on taimekaitsevahendi kasutamise nõuete rikkumisega, mille tagajärjel hukkusid mesilased. Nimetatud rikkumiste puhul ei olnud toime pandud tegu võimalik tagasi pöörata ning rikkumist haldussunniga kõrvaldada. Aastatel 2017 – 2018 registreeriti PMA-s kokku:

- 1) 10 juhtumit, mil isik kasutas õitsvatel taimedel taimekaitsevahendit, millel puudus taimede õitsemise ja mesilaste lendluse ajal taimekaitsevahendit kasutada lubav märge. Kümnest üheksal juhul oli taimekaitsevahend turule lubatud kasutamiseks professionaalsele taimekaitsevahendi kasutajale. Seega isik rikkus TaimKS § 78 lõikes 1 nõuet ja põllumajandusministri 29.11.2011. a määruse nr 90 § 4 lõike 8 nõuet.

- 2) viis juhtumit, mil isik kasutas taimekaitsevahendit mitte lubatud põllukultuuril või kasutusosalal. Kõigi viie juhtumi puhul on tegu isiku poolt ebaseaduslikult põllule või golfiväljakule turule mittelubatud taimekaitsevahendi viimine ja kasutamine põllukultuuri kasvatamisel või murul, millega rikkus EÜ nr 1107/2009 art 28 lõike 1 ning TaimKS § 78 lõike 1 nõuet ja põllumajandusministri 29.11.2011. a määruse nr 90 § 4 lõike 1 nõuet ning pani seega toime TaimKS § 99 lõikes 1 sätestatud teo.
- 3) üks juhtum, mil isik kasutas õitsvatel taimedel väljaspool hommiku- ja õhtutunde taimekaitsevahendit, millega rikkus TaimKS § 78 lõike 1 ning ja põllumajandusministri 29.11.2011. a määruse nr 90 § 4 lõike 1 nõuet.
- 4) kaks juhtumit, mil isik kasutas kahel juhul põllul taimekaitsevahendit puhangulise tuulega ning puhangulisest tuulest põhjustatud pihustusetriivi tõttu kandus kasutatud taimekaitsevahend naaberpõllule, millel kasvasid mahetaimed, millega rikkus põllumajandusministri 29.11.2011. a määruse nr 90 § 4 lõike 5 nõuet. Taimekaitseesadmel ei olnud tehnilisi lahendusi, mis võimaldanuks lubatust tugevama tuulega töötlemist.
- 5) üks juhtum, mil isik kasutas taimekaitsevahendit veekaitsevööndis, millega rikkus TaimKS § 78 lõike 2 nõuet ning põllumajandusministri 29.11.2011. a määruse nr 90 § 4 lõike 1 nõuet ja pani toime VeeS § 38⁵ sätestatud teo.
- 6) üks juhtum, mil isik kasutas taimekaitsevahendit järgimata taimekaitsevahendile ette nähtud puhvertsooni mittepõllumajandusmaast, millega rikkus TaimKS § 78 lõike 1 ning määruse nr 90 § 4 lõike 1 nõuet.

Kahel viimasel aastal ei ole PMA rakendanud isikute suhtes karistuslike (väärteomenetlust) ega mittekaristuslikke (asendustäitmist ja sunniraha) meetmeid.

Sunniraha ei ole võimalik kohaldada taimekaitsevahendi väärkasutamise korral, eelkõige õitsvaid taimi pritsinud, taimekaitsevahendit valel põllukultuuril, ajal või kohas kasutanud isiku suhtes, sest rikkumine on juba toimunud ning seda ei saa ettekirjutuses toodud tähtaja jooksul heastada ega kõrvaldada.

Seaduse täitmise tagamiseks tehtud ettekirjutused taimekaitse valdkonnas				
	2017	2018	Muutus	Muutus%
Ettekirjutuste arv	21	13	-8	-38

Sellest võib järeldada, et revisjoniga tehtud muudatused viidi TaimKS-i sisse ennatlikult ja oleksid vajanud põhjalikumat analüüsi.

2017. aastal koostas MeM taimekaitseesaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse, milles analüüsis TaimKS-i § 99 lõikes 1 kehtestatud väärteokoosseisu puudusi. Samuti kavandati TaimKS-i täiendada vastutussättega turule lubatud taimekaitsevahendiga seotud nõuete rikkumise eest. Oma 17. augusti 2017. a kooskõlastuskirjas nr 8-2/5260 Justiitsministeerium kavandatuga ei nõustunud, leides et revisjoniga tehtud täiendused on asjakohased ja põhjendatud.

Justiitsministeeriumi märkustega arvestades valmistas MeM ette TaimKS muutmise seaduse eelnõu, millega korrigeeris TaimKS-i § 99 lõike 1 ebaõnnestunud sõnastust, jättis koosseisu ka täiendavad tunnused (oht inimese elule ja tervisele ning oluline kahju keskkonnale) ning

täiendas seadust väärteokoosseisuga turule lastud taimekaitsevahendi turulelaskmise ning taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise nõuete rikkumise kohta.

Eelnõuga kavandatava muudatusega ei olnud nõus Keskkonnaministeerium, kes oma 28. mai 2018 kooskõlastuskirjas nr 1-5/18/3145-3 tegi märkuse viidates, et eelnõus pakutud sõnastus (mis hõlmas ka täiendavaid koosseisulisi tunnuseid oht ja oluline kahju) võib kaasa tuua selle, et vastutusele võtmine ei olegi võimalik ning rõhutas, et rikkuja vastutusele võtmine peab olema võimalik igasuguse nõuete rikkumise korral, mitte üksnes siis, kui rikkumine on kaasa toonud ebasoovitava tagajärje. Selline seisukoht on kantud ettevaatuspõhimõtte laialdasest kohalduvusalast.

Ühtlasi selgus, et nii kehtiva TaimKS § 99 lõige 1 kui ka eelnõuga kavandatav muudatus kordab karistusseadustiku §-s 364 kehtestatud kuriteokoosseisu keskkonna saastamise kohta. Viidatud paragrahvi lõike 1 kohaselt:

„(1) Aine, energia või jäätmete ebaseadusliku keskkonda viimise eest, samuti normatiive ületava müra põhjustamise eest ettevaatamatusest, kui sellega on põhjustatud oht inimese elule või tervisele või olulise kahju oht vee, pinnase või välisõhu kvaliteedile, looma- või taimeliikide isenditele või nende osadele, – karistatakse rahalise karistusega.“

Eelnõuga pakutava koosseisu juurde jäädes oleks TaimKSiga dubleeritud karistusseadustiku § 364 ning kehtestades väärteokoosseisu keskkonnale olulise kahju põhjustamise eest oleks võrreldes karistusseadustiku §-ga 364 karistamise lävend eriti madalale toodud. Väärteokorras karistamine oleks võimalik alles pärast keskkonnale olulise kahju tekitamist, mitte vastava ohu tekkimisel. See ei olnud aga MeM-i eesmärk.

Selleks, et vältida nii dubleerimist karistusseadustikuga kui ka vastuolu karistusõiguse revisjoni eesmärgiga, kehtestatakse väärteokoosseis taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamise nõuete rikkumise eest määratledes vastutuse valdkonda reguleeriva TaimKS-i, selle alusel antud rakendusaktiga ja määrusega (EÜ) nr 1107/2009. Riigi ülesanne on kaitsta õigushüvesid, mis tulenevad põhiseadusest ja teistest seadustest. Mida suuremad ohud kaitstavale õigushüvele (inimese tervis ja keskkond TaimKS järgi) esinevad, seda väiksem võib olla kindluse aste tagajärje saabumise osas ja *vice versa* (RKHKo 3-3-1-52-08 p-st 14). Näiteks väärteokoosseisu ette nägemine taimekaitsevahendi turulelaskmise nõuete eiramise eest võimaldab vastutusele võtta isikud, kes toovad turule taimekaitsevahendi, mille kvaliteeti, ohutust ja efektiivsust ei ole hinnatud nõuetekohaselt. Sellise toote kasutamine võib kahjustada kasvatatavaid põllukultuure ning taimekaitsevahendiga töötavat inimest. Kuivõrd haldussund eksimuste osas tulemusi ei anna ning seaduse olemuslikult kõrvaldatava nõuete rikkumine toob tihti kaasa piisava ohu või kahju, mis tähendab seda, et vajalik on väärteokoosseisu sätestamine.

Paragrahvi 99 lõikest 1 ja § 99¹ lõikest 1 jäetakse välja täiendavad koosseisulised tunnused „oht inimese elule ja tervisele” ja „ oluline kahju keskkonnale”. Määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 72 kohaselt liikmesriigi kohustus kehtestada eeskirjad/õigusnormid määruse rikkumise korral kohaldatavate karistuste kohta ning võtta vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Liikmesriikidel on kohustus sätestada tõhusad, proportsionaalse ja hoiatavad karistused (*effective, proportionate and dissuasive sanctions*). Samasisulised kohustused on liikmesriigile kehtestatud ka taimetervise määruse artiklis 108 ja ametliku kontrolli määruse artiklis 139. Ka OECD Nõukogu soovitus¹⁴ näeb ette asjakohase õigusliku raamistiku loomist ebaseaduslike taimekaitsevahendite kauplemise ja kasutamise vastu võitlemisel, mille üheks hoovaks on ka tõhusate karistuste ette nägemine. Kuna viidatud sätted ei sea täpsemaid tingimusi määruste

¹⁴ Kättesaadav veebis: [Recommendation of the Council on Countering the Illegal Trade of Pesticides](#) (20.02.2019)

nõuete rikkumise eest karistusnormide kehtestamisele, siis peab MeM õigeks jätta segadust tekitanud täiendavad tunnused vääртекоosseisudest välja. Karistuse tingimuslik kohaldamine (üksnes inimese elu ja tervise ohustamine või olulise kahju tekkimise korral keskkonnale) takistab viidatud EL määruste ja OECD soovitusel täielikku rakendamist, kui võimaldab EL määrustes kehtestatud nõuet rikkumist pidada karistamisväärsuks üksnes siis, kui rikkumisega on põhjustatud oht inimese elule ja tervisele ning oluline kahju keskkonnale.

Taimekaitsevahend toimib tõrjutava objekti suhtes üldhävitatavalt või selektiivselt ning laguneb seejärel aineteks. Taimekaitsevahend võib selle väärkasutamisel või taimekaitsevahendi laguproduktid võivad olla mürgised nii inimesele, loomale kui keskkonnale. Inimese ja ka looma tervise ning keskkonna kaitse kõrge taseme tagamiseks tuleb taimekaitsevahendit turustada ja kasutada nõuetekohaselt, vastavalt selle loas ette nähtud tingimustele. Igasugune taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise nõude rikkumine välistab taimekaitsevahendi ohutuse. See on taunitav ning rikkumise karistamisväärsust ei ole õige piirata määratletud ohtuolukorra loomisega või reaalse kahju tekitamisega. Näiteks olukorras, kus ettevõtja süstemaatiliselt, ent siiski vääртекоosseisu mittetäites, rikub taimekaitsevahendi kasutamise või turustamise nõudeid, võib pikemas perspektiivis viia olukorraneni, milles taimekaitsevahendiga kokku puutunud isikul võib tekkida tervisekahjustus (nt tulenevalt ebaõigest teabest taimekaitsevahendi toote pakendil) või on taimekaitsevahendi kasutusnõudeid rikkudes pikema aja jooksul saastatud keskkonda (nt põhjavett). Arvestades keskkonna kaitstuse kõrget taset peab olema taunitav igasugune taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise nõude rikkumine.

Lisaks EL õigusega tekkida võivale vastuolule ei ole täiendavate koosseisuliste tunnuste vajalikkus selge analüüsidest kemikaalseaduse ja biotsiidiseaduse asjakohaseid vastutusähteid. Nimetatud seaduste *kohaldamisala* on sarnane TaimKS-iga, kuid nendes kehtestatud vääртекоosseisud on moodustatud ilma täiendavate tunnusteta. See-eest on koosseisulised tunnused esitatud viitega asjakohastele Eesti ja EL õigusaktidele.

Kemikaalseaduse § 44 (Kemikaali käitlemis- ja ohutusnõuete rikkumine) lõike 1 kohaselt: Käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud kemikaali käitlemis- ja ohutusnõuete, detergendumääruses sätestatud detergendi ja selles kasutatava pindaktiivse aine turule laskmise nõuete või PIC-määruses ohtliku kemikaali ekspordile ja impordile kehtestatud nõuete rikkumise eest /../.

Biotsiidiseaduse § 47 (Biotsiidi ja biotsiidiga töödeldud toote kättesaadavaks tegemisele ja kasutamisele kehtestatud nõuete rikkumine) lõike 1 kohaselt: Biotsiidi ja biotsiidiga töödeldud toote kättesaadavaks tegemisele ja kasutamisele käesoleva seaduse ja biotsiidimäärusega kehtestatud nõuete rikkumise eest /../.

Eelnevast nähtub, et kemikaali käitlemise ja ohutusnõuete ning biotsiidi kasutamise nõuete rikkumisel ei ole seatud täiendavaks nõudeks käitlemise või kasutamisega inimese elu või tervisele ohtu põhjustamist ega keskkonnale olulise kahju põhjustamist. Sellest tulenevalt ei ole ka selge TaimKSis erineva vääртекоosseisu kehtestamise vajadus.

Karistusseadustiku kommentaarides karistusseadustiku § 364 lõike 1 kohta on esmalt nenditud, et aine, energia või jäätme ebaseaduslik keskkonda viimine ilma käesolevas koosseisus toodud tagajärge põhjustamata võib olla subsumeeritav eriseaduse vääртекоosseisu alla.¹⁵

¹⁵ Sootak, J. Pikamäe, P (koostajad). Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 4., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne, § 364 komm 7.1.

Tegevuse ebaseaduslikkust tuleb sisustada keskkonda saastavast viisist olenevalt vastava eriseaduse alusel. Taimekaitsevahendi turulelaskmiseks, turustamiseks ja kasutamiseks on vajalik taimekaitsevahendi luba (TaimKS § 62 lg 1). Võrreldes abstraktsete ohudeliktidega kaitseb karistusõigus otsesemalt keskkonna- mitte haldusväärtusi – koosseisupäraseks tagajärjeks on kahju või selle oht koosseisus määratletud keskkonna osadele (õhk, pinnas, vesi, loomad, taimed). Lisaks on karistusõiguse ülesanne kaitsta inimelu- ja tervist, kui nende kahjustamine või ohustamine toimub keskkonna saastamise kaudu. Seega kohalduks väärtekoosseis üksnes taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamisega seotud halduskorra rikkumise eest, karistusõigus aga oleks suunatud kaitsma otsesemalt keskkonnaväärtusi ja inimese elu ja tervist.

TaimKS § 62 lg 1 järgi tekib taimekaitsevahendi turulelaskmise õigus taimekaitsevahendi loa alusel. Kui on rikutud taimekaitsevahendi loa nõudeid, siis kohaldub TaimKS § 99, sest tegemist on KarS § 363 erinevusega. Kuna KarS §-s 363 käsitletakse kõikvõimalikke keskkonnakaitselubasid, kuid TaimKS räägib üksnes ühest keskkonnakaitseloa alaliigist – taimekaitsevahendi loast, siis on TaimKS § 62 lg 1 KarS § 363 suhtes erinevuseks. See tähendab, et üksnes loa nõuete rikkumise eest Eestis kriminaalvastutust abstraktsete ohudeliktide puhul ei teki. Taimekaitsevahendi loa nõuete rikkumine, mida määrab haldusorgan peaks olema karistatav väärtekorras.

Sätte sõnastuse parandamisega laheneb ka probleem seoses turule lastud taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise nõuete rikkumise eest ettenähtud väärtekoosseisu puudumisega. Muudatuse tegemisega ei rõhutata, kas taimekaitsevahend on turule lastud või mitte. Taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise kohta on nõuded kehtestatud vastavalt TaimKS-i §-des 76 ja 77 ning §-des 78 ja 78¹. Määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 28 lõike 1 kohaselt ei lasta taimekaitsevahendit turule ega kasutada, kui asjaomane liikmesriik ei ole selleks kooskõlas EL määrusega luba andnud. Kuna turule mitte lastud taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise korral on tegemist nende nõuete rikkumisega, siis ei ole põhjendatud eraldi väärtekoosseisu kehtestamine.

Kirjeldataud väärtetoimepanemise eest kehtestatakse trahvimäär samas suuruses võrreldes TaimKS-i §-s 99 sätestatud trahvimääraga turule mittelastud taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise eest. TaimKS-i kohaselt on turule mittelastud taimekaitsevahendi valmistamise ning müügi eesmärgil valdamise, kaasa arvatud müügiks või muul viisil tasuta või tasu eest üleandmiseks pakkumise, samuti müümise, levitamise või muul viisil üleandmise ning kasutamise rikkumise eest ette nähtud füüsilise isiku rahatrahv kuni 300 trahviühikut. Juriidilise isiku poolt toime pandud teo eest karistatakse rahatrahviga kuni 32 000 eurot. Rahatrahvi suurus jääb võrreldes kehtiva rahatrahviga samaks.

Eelnõu § 1 punktiga 59 muudetakse § 103, mille kohaselt taimetervise määruse artiklis 65 nimetatud ametliku registrina käsitletakse TaimKS-i alusel asutatud taimetervise registrit ja taimetervise registris olevaid andmed käsitletakse ettevõtjate ametliku registri andmetena. Sama paragrahvi lõige 2 kohaselt enne 14. detsembrist 2019 kehtinud käesoleva seaduse § 31 lõigete 1 ja 2 alusel esitatud majandustegevusteate menetlemist jätkatakse 14. detsembril 2019 jõustunud redaktsiooni kohaselt.

Eelnõu § 1 punktiga 60 täiendatakse § 111 lõigetega 8–15 ning kehtestatakse TaimKS-i rakendussätted.

Lõikes 8 loetakse taimetervise registris teatamiskohustusega ettevõtjad alates 14. detsember 2019 teatamiskohustusega tegevusalal tegutsevateks ettevõtjateks ning nende ettevõtjate teatamiskohustus loetakse täidetuks, kui nad ei pea esitama lõike 9 kohaselt täiendavaid andmeid. See säte ei kohaldu nende ettevõtjate suhtes, kes alates 14. detsembrist 2019.a on loakohustusega tegevusaladel tegutsejad. Nimetatud loakohustusega tegevusala on näiteks taimepassiga varustamist vajava taime tootmine, paljundamine ja turustamine. Kehtiva seaduse kohaselt väljastab näiteks õunaistiku tootmisel ja turustamisel istikule taimepassi PMA või on ettevõtjal endal taimepassi väljaandmise õigus. Muudatuse kohaselt peab õunaistiku tootja ja turustaja omama taimepassi väljaandmise tegevusluba ja seetõttu lisaks teatamiskohustuse täitmine ei ole vajalik.

Lõike 9 kohaselt tuleb ettevõtjal esitada vajadusel täiendavad andmed (nimetatud eelnõu punktis 29). nimetatud täiendavad andmed tuleb esitada 1. maiks 2020.

Lõike 10 kohaselt loetakse taimetervise registris registreeritud kultiveerimismaterjali tarnija alates 14. detsember 2019 teatamiskohustusega tegevusalal tegutsevateks ettevõtjaks. Nende ettevõtjate teatamiskohustus loetakse täidetuks, kui nad ei pea esitama lõike 9 kohaselt täiendavaid andmeid. Taimetervise registris on enne majandustegevuse seaduse üldosa seaduse muudatuse jõustumist 1. juulil 2014 registreeritud 69 kultiveerimismaterjali tarnijat. Alates 1. juulist 2014 seoses majandustegevuse seaduse üldosa seaduse muudatuse jõustumisega registreeriti 169 kultiveerimismaterjali tarnijat aga majandustegevuse registris.

Lõike 10 kohaselt nende kultiveerimismaterjali tarnijate, kes on enne 14.12.2019 registreeritud majandustegevuse registris, andmed kantakse taimetervise registrisse.

Lõike 11 kohaselt tuleb kultiveerimismaterjali tarnijal, kelle kohta ei ole kantud kõiki taimetervise määruse artikli 66 lõikes 2 sätestatud andmed, esitada need andmed 1. maiks 2020.a. Andmete tähtaegselt esitamata jätmise korral ei ole teatamiskohustus täidetud.

Lõike 12 kohaselt kehtestatakse ülemineku aeg taimepassi väljastamise õiguse aja kohta. Enne 14. detsembrist 2019 väljastatud taimepassi väljastamise õigus kehtib ühe aasta jooksul, mil on võimalik läbida taimepassi väljastamise tegevusloa saamiseks kooolitus ja taotleda tegevusluba.

Lõige 13 kohaselt kehtestatakse ülemineku aeg puidust pakkematerjali, puidu või muude objektide märgistamise ja puidust pakkematerjali parandamise tegevusloa kohta. Ettevõtja, kes on kantud taimetervise registrisse vastavalt TaimKS-i § 32 lõike 1 punktile 5 enne 14. detsembrist 2019 võib tegutseda ühe aasta jooksul, mil on võimalik läbida puidust pakkematerjali, puidu või muude objektide märgistamise ja puidust pakkematerjali parandamise tegevusloa saamiseks kooolitus ja taotleda tegevusluba.

Lõige 14 sätestab, et eelnõu § 31¹ lõikes 1 nimetatud tegevusloa taotluse lahendamise eest ei tasu ettevõtja riigilõivu, juhul kui ta on tasunud TaimKS-i § 25 lõike 1 kohaselt taimepassi väljastamise õiguse eest riigilõivu. Seeläbi ei tasu ettevõtjad, kes on juba varasemalt tasunud taimepassi väljastamise õiguse eest riigilõivu seda uuesti taimepassi väljaandmise tegevusloa lahendamise eest.

Eelnõu § 1 punktiga 61 muudetakse ja sõnastatakse uuesti TaimKS-i normitehniline märkus.

Eelnõu §-ga 2 tehakse muudatused riigilõivuseaduses.

Eelnõu § 2 punktiga 1 muudetakse riigilõivuseaduse § 247. Muudatuse kohaselt tasub ettevõtja majandustegevuste esitamise eest riigilõivu 32 eurot. Taotluse läbivaatamise tulemuste alusel teeb PMA otsuse ettevõtja taimetervise registrisse kandmise kohta või keeldub taimetervise registrisse kandmisest.

Eelnõu § 2 punktiga 2 muudetakse riigilõivuseaduse § 248 ajakohastades seda TaimKS-is tehtavate muudatustega ning paragrahvist jäetakse välja riigilõivud fütosanitaarsertifikaadi väljastamise eest ja kehtestatakse riigilõiv taimepassi väljaandmise tegevusloa taotluse läbivaatamise eest.

Lõige 1 ei muutu võrreldes riigilõivuseaduse § 248 lõikes 1 sätestatuga. Taimepassi väljastamise eest tasutakse riigilõivu 5 eurot iga 100 taimepassi kohta.

Lõike 2 kohaselt tasutakse taimepassi väljaandmise tegevusloa taotluse läbivaatamise eest riigilõivu 270 eurot. Vastavalt maaeluministri 12. detsembri 2018. a määrusele nr 69 „Taimetervise järelevalvetoimingu tegemise eest võetava tunnitasu määr ning taimetervise järelevalvetoimingu tegemiseks kasutatava ametisõiduki transpordikulu määr 2019.aastal”¹⁶ on taimetervise järelevalvetoimingu tegemise eest võetava tunnitasu määr 2019. aastal 9,91 eurot. Riigilõivu suuruse arvutamisel on arvestatud, et PMA ametnikul kulub taotluse menetlemisele keskmiselt 27 tundi. Taotluse menetlemisel ametnik:

- kontrollib, kas taotlus sisaldab kõiki nõutud andmeid;
- mittenõuetekohaselt täidetud taotluse või puudulike andmete esitamise puhul võtab taotlejaga ühendust ning nõuab korrektse taotluse, täiendavate dokumentide või andmete esitamist;
- tutvub asjassepuutuvate andmetega, näiteks kontrollib eelnevaid kontrollitoiminguid ja nende tulemusi tõendavate dokumentide (protokollid, labori katseprotokollid) olemasolu, andmeid tootmisprotsessi ja veo kriitiliste punktide kohta, kriitiliste punktide jälgimise ja nende üle arvestuse pidamise korra kohta; ning töötajate taimepassi väljaandmiseks vajaliku kontrolli läbimise tagamiseks vajaliku koolituse kava.

Isik, kellel on juba TaimKS-i alusel PMA poolt antud taimepassi väljastamise õigus ei pea riigilõivu uuesti taimepassi väljaandmise loa taotluse läbivaatamise eest tasuma.

Eelnõu § 2 punktiga 3 täiendatakse riigilõivuseadust §-dega 248¹-248⁴

Paragrahviga 248¹ sätestatakse riigilõivud ekspordi, reekspordi fütosanitaarsertifikaadi ja ekspordieelse sertifikaadiga seotud toimingute eest.

Paragrahvi 248¹ kohaselt tasutakse ekspordi, reekspordi ja ekspordieelse fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute tegemise eest riigilõivu vastavalt paragrahvis sätestatud määras.

Taimetervise nõuetekohasuse kontrollitoimingud aitavad tagada Eesti looduskeskkonna säilimist, põllumajandustootmise ja metsamajanduse tasuvust ning mängivad olulist rolli taime, taimsete saaduste ja muude objektide ekspordimisel. Taimetervise nõuetekohasuse kontrolli avaliku teenusena osutamisel tuleb arvestada, et teenuse kasusaajad saab tingimisi jagada kaheks: 1) ühiskond, avalik hüve; 2) ettevõtja, erahuvi. Kõik sellised toimingud, mis tagavad Eestis hea taimetervisliku olukorra nagu ohtlike kahjustajate seirete läbiviimine, kohustuslike tõrjemeetmete rakendamine, ohtlike taimekahjustajate riski hindamine, on suunatud peamiselt

¹⁶ Kätesaadav veebis: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113122018016>

ühiskonnale ning nende toimingute kulud kaetakse riigieelarvelistest vahenditest. Samas taimetervise nõuetekohasuse kontrollitoimingud, mille läbiviimine tagab taimetervise eritingimuste täitmise (imporditava riigi nõuded), on suunatud ettevõtjatele. Nende teenuste vajadus lähtub ainult erahuvist ja nende kasutamine annab konkreetsele isikule teatud turueelise või õiguse mingeid tooteid või teenuseid turustada. Tänapäevaste riigi kulude ja tulude proportsioon eeltoodut aga ei toeta. 2018. aastal laekus fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute tegemise eest riigilõivudena 204 659 eurot, kuid arvestades PMA kulusid fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute tegemiseks peaks riigilõivudena laekuma 430 750 eurot. Seetõttu nähakse eelnõuga ette muudatused ning paragrahvis 248¹ sätestatakse riigilõivud taimekaitseasutuse alusel fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingutele. Riigilõivu suurus on arvatud arvestades PMA kulu, mis kaasneb fütosanitaarsertifikaadi saamise taotluse läbivaatamisega, taimetervise kontrolli toimingutega ning kaubasaadetise kontrolli teostamise meetodikaga. Keskmiselt kulub PMA-l fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute tegemiseks 5,5 töötundi, millest 1,3 tundi kulub taotluse läbivaatamisele ja 4 tundi taimetervise kontrolli toimingutele (inspekterimine, proovide võtmine, transport). Fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute tegemise eest riigilõivu määramisel lähtuti taotluse lahendamisele kuluvast keskmisest ajast ja taimetervise järelevalvetoimingu tegemise eest võetava tunnitase määrast 2019. aastal. Taimetervise järelevalvetoimingu tegemise eest võetava tunnitase määr 2019. aastal on 9,91 eurot. Seega fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute tegemise eest peaks isik tasuma riigilõivu 53 eurot (1,3 x 9,9 + 4 x 9,9).

Sama paragrahvi kohaselt on välja toodud mitmed kaubagrupid, mille fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute tegemise eest tuleb tasuda riigilõivu lähtudes nende kogusest. Nimelt, elustaime, lõikelille, teravilja ja kaunvilja, puidu, kakao ja kohviubade, turba kohta on välja toodud riigilõivu suurus vastavalt kaubasaadetise erinevate kategooriate kogusele kas kilogrammides, ruutmeetrites või taimede arvus. Loetletud kaubakategooriate puhul sõltub fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute kulu kaupade iseloomust ning partii suurusest. Näiteks, ümarpuidu puhul võib partii suurus varieeruda vahemikus 30 m³ – 26500 m³, seega nende partiide fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute kulu on erinev ning riigilõiv arvutatakse vastavalt partii suurusele. Keskmise ümarpuidu partii suurus on 423 m³ ning selle partii fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute tegemise eest peaks isik tasuma riigilõivu 65 eurot.

Paragrahvi 248² kohaselt kehtestatakse riigilõiv puidust pakkematerjali, puidu või muude objektide märgistamise ja parandamise tegevusloa taotluse lahendamise eest. Riigilõivu suuruste määramisel lähtuti tegevusloa lahendamisele kuluvast keskmisest ajast ja taimetervise järelevalvetoimingu tegemise eest võetava tunnitase määrast 2019. aastal, milleks on 9,91 eurot. Tegevusloa taotluse lahendamiseks kulub PMA-l keskmisena 32 töötundi, seega märgistamise tegevusloa taotluse läbivaatamise eest tasub isik riigilõivu 320 eurot.

Paragrahvi 248³ kohaselt kehtestatakse riigilõiv puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise, parandamise ja märgistamise järelevalve tegemise eest. Riigilõivu suuruste määramisel lähtuti järelevalve tegemisele kuluvast keskmisest ajast ja taimetervise järelevalvetoimingu tegemise eest võetava tunnitase määrast 2019. aastal, milleks on 9,91 eurot. Järelevalve tegemisele kulub PMA-l keskmisena 17 töötundi, seega puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise, parandamise ja märgistamise järelevalve tegemise eest tasub isik riigilõivu 170 eurot.

Paragrahvi 248⁴ kohaselt kehtestatakse riigilõiv ametliku kontrolli tegemise koha, mis on muu kui piiripunkt, määramise taotluse läbivaatamise eest. Riigilõivu suuruste määramisel lähtuti

järelevalve tegemisele kuuluvast keskmisest ajast ja taimetervise järelevalvetoimingu tegemise eest võetava tunnitasu määrast 2019. aastal, milleks on 9,91 eurot. Järelevalve tegemisele kulub PMA-l keskmisena 44 töötundi, seega ametliku kontrolli tegemise koha, mis on muu kui piiripunkt, määramise taotluse läbivaatamise eest tasub isik riigilõivu 437 eurot.

Eelnõu § 2 punktidega 4 - 6 muudetakse riigilõivuseaduse § 253, millega sätestatakse riigilõiv mahepõllumajanduse seaduse alusel toimingute tegemise eest.

Mahepõllumajandus on keskkonnasõbralik tootmisviis, mis säilitab elurikkuse, puhta vee ja tagab kõrge loomade heaolu taseme. Teisalt on mahepõllumajandus kvaliteediskeem, mille eesmärk on pakkuda tooteid, mis erinevatel põhjustel on tarbijaile atraktiivsed. Ehk siis mahepõllumajanduse teenuses on samal ajal esindatud nii avalik hüve kui ka erahuvi. Kuna eelkõige on siiski tegemist majandamise (ettevõtluse) viisiga, siis prevaleerivad teenuse tarbimisel erahuvid, ehk selle kasutamine annab konkreetsele isikule teatud turueelise või õiguse mingeid tooteid või teenuseid turustada. Tänapäev riigi kulude ja tulude proportsioon eeltoodud aga ei toeta ja seetõttu nähakse eelnõuga ette muudatused ning paragrahvis 253 sätestatakse riigilõivud mahepõllumajanduse seaduse alusel tehtavatele toimingutele. 2018. aastal oli riigi kulu Põllumajandusameti ning Veterinaar- ja Toiduameti mahepõllumajanduse kontrollide läbiviimiseks 997 377 eurot, riigilõivudena laekus aga 245 986 eurot. Kulupõhisuse printsiibist lähtuvalt tuleks seega mahepõllumajanduse valdkonnas riigilõive tõsta vähemalt 4 korda. Kuna selline tõus oleks ebaproportsionaalselt suur ja mahepõllumajanduse teenuses on siiski ka avaliku hüve komponent, siis on eelnõus kehtestatud mahepõllumajanduse valdkonna riigilõivud keskmiselt 2 kuni 3 korda suuremad kehtivatest riigilõivudest, seega ligikaudu pool kontrollikuludest jääb endiselt riigi kanda.

Eelnõu § 2 punktiga 4 muudetakse ja sõnastatakse uuesti paragrahvi 253 lõige 1, mille kohaselt mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatusega, sealhulgas mesindusega, ning vesiviljelusloomade ja merevetikate tootmisega ning sööda esmatootmisega tegelev isik tasub ettevõtte või selle osa tunnustamise eest ning tunnustamisele järgnevalt aastast alates igal aastal korralise järelevalvetoimingu eest riigilõivu 62 eurot ning lisaks iga hektari kontrollitava maa või vesiviljelusloomade ja merevetikate tootmisala kohta 1,5 eurot, taimede ja seente korjamiseks kasutatava mitteharitava ala hektari kohta 0,24 eurot, kuid kokku mitte üle 5000 euro. Ettevõtja tasutav riigilõiv koosneb kahest komponendist – püsiosa ja muutuvosa, mis sõltub kontrollitava maa või tootmisala suurusest. Kõik isikud maksavad ettevõtte tunnustamise ja korralise järelevalve eest 62 eurot, sõltumata maa suurusest. Sealhulgas ka ilma maata ettevõtete tunnustamise ja kontrolli eest makstakse riigilõivu minimaalsel määral, st 62 eurot igal aastal. Selliste ettevõtete hulka kuuluvad näiteks mesinikud või üksnes loomakasvatusega tegelevad ettevõtted, kes ostavad sööda sisse. Sellele lisaks makstakse kontrollitava maa või tootmisala iga hektari kohta riigilõivu 1,5 eurot, taimede ja seente korjamiseks kasutatava mitteharitava ala hektari kohta 0,24 eurot, kuid kokku mitte üle 5000 euro. See muutuv osa lõivust katab ettevõtja kohapealse kontrolli toimingud ja kuna nende toimingute ajakulu on otseses seoses ettevõtte suurusega, siis sõltub ka lõivu suurus maa või tootmisala suurusest. Maksimaalse riigilõivu suurust on tõstetud 5 korda, seniselt 1000 eurolt 5000 eurole, kuna mahepõllumajanduse registrisse on kantud 21 ettevõtet, kelle maa suurus ületab 1000 hektarit. ning selliste ettevõtete kontrollimine on kulukas, kuna maad asuvad mitmes maakonnas ja seetõttu on kohapealsete kontrollidega hõlmatud mitu ametnikku.

Mahepõllumajanduse sektor on viimastel aastatel kiiresti arenenud. Põllumajandusameti järelevalve all olevate mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatusega tegelevate ettevõtete arv on alates 2015. a suurenenud 1629-lt 1948-ni, 3-8% aastas.

Mahepõllumajandusmaa on alates 2015. a suurenenud kokku ligi 52 000 ha võrra, 5-8% aastas. Suurenenud on ka maheettevõtted, nende keskmine suurus oli 2018. a 108 ha. Lisaks põllumajandusmaale ja maheloomakasvatusele kontrollib Põllumajandusamet ka taimede ja seente korjamiseks kasutatavaid mitteharitavaid alasid, mille pindala oli 2018. a 174 033 ha. Seoses sellega, et Põllumajandusameti järelevalve all olevad ettevõtted on suurenenud ja nende arv kasvanud, on ka kulutused mahepõllumajanduse järelevalvele suurenenud ning kehtivad riigilõivud ei taga seda, et mahepõllumajanduse seaduse alusel tehtavate toimingute tegemise kulutused oleksid kaetud. Põllumajandusameti andmetel laekus ettevõtjatelt mahepõllumajanduse seaduse alusel tehtavate toimingute eest riigilõivu 225 776 eurot, Põllumajandusameti kulutused seoses nende ettevõtete järelevalvega olid 2018. a 830 377 eurot.

Põllumajandusameti keskmine töötunni hind oli 2018. a 14,35 eurot. Lisaks kohapealsele kontrollile on iga ettevõtte kohta ajakulu keskmiselt 4,3 tundi. See aeg kulub toodangu andmete kogumiseks, taotluste menetlemiseks, erisuste otsuste tegemiseks, kontrollide ettevalmistamiseks, registritoimingute tegemiseks, koordineerimiseks, planeerimiseks, nõustamiseks jms. Selle põhjal on välja arvatud kõigi isikute iga aastane riigilõiv 62 eurot, sõltumata maa suurusest.

Põllumajandusameti kohapealseks kontrolliks kuluv aeg sõltub kontrollitavate hektarite arvust. Keskmine kohapealse kontrolli ajakulu, milles sisaldub kohalesõit, kohapealne kontroll, protokollide vormistamine, loomade kontroll, külvikorra kontroll, proovide võtmine jms on 12 minutit hektari kohta. Kui võtta arutamisel aluseks Põllumajandusameti keskmine tunnihind, mis on 14,35 eurot ja iga hektari kontrollimiseks kuluv keskmine aeg 12 minutit, siis saame iga hektari kontrollimise kuluks 2,88 eurot.

Taimede ja seente korjamiseks kasutatavate mitteharitavate alade kontrollimine on lihtsam, kuna jääb ära mahukas külvikorra ja loomade kontroll, erandite kasutamise kontroll jms ning alade visuaalset kontrolli teostatakse valikuliselt. Seetõttu on ajakulu 1 hektari kontrollimisele keskmiselt 1 minut ning arvestades Põllumajandusameti tunnihinda, mis on 14,35 eurot, on 1 hektari kontrollimise kulud ja sellest tulenevalt riigilõiv 0,24 eurot.

Eelnõu § 2 punktiga 5 muudetakse paragrahvi 253 lõikes 2 sätestatud mahepõllumajanduslikku toodet ettevalmistava või üksnes turule viiva isiku või sööta tootva isiku ettevõtte või selle osa tunnustamise eest ning tunnustamisele järgnevast aastast alates igal aastal korralise järelevalvetoimingu eest tasutavat riigilõivu.

Muudatuse kohaselt tasub mahepõllumajanduslikku toodet ettevalmistav või üksnes turule viiv isik või sööta tootev ja turule viiv isik ettevõtte või selle osa tunnustamise eest ning tunnustamisele järgnevast aastast alates igal aastal korralise järelevalvetoimingu eest riigilõivu 120 eurot. Tegemist on peamiselt mahepõllumajanduslike toodete töötlemise, pakendamise ja ladustamisega tegelevate ettevõtetega, keda kontrollib Veterinaar- ja Toiduamet ja kes maksavad kehtiva seaduse alusel riigilõivu 40 eurot aastas. Kokku laekus 2018. a Veterinaar- ja Toiduameti mahepõllumajanduse seaduse alusel tehtavate toimingute eest riigilõivu 20 210 eurot, samas olid Veterinaar- ja Toiduameti kulutused 2018. a 167 000 eurot. Seega olid Veterinaar- ja Toiduameti kulutused mahepõllumajanduse valdkonna järelevalvele 8 korda suuremad laekunud riigilõivust. Töötlemise ja turustamise valdkond on võrreldes mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatusega vähem arenenud, 2018. a lõpu seisuga oli mahepõllumajanduse registrisse kantud 388 ettevõtet. Selleks, et rohkem mahepõllumajanduslikult toodetud taime- ja loomakasvatussaadusi ka mahepõllumajanduslikuna tarbijani jõuaks, on vajalik arendada töötlemist ja turustamist, seetõttu tõstetakse selle valdkonna riigilõivu 8 korra asemel 3 korda.

Eelnõu § 2 punktiga 6 muudetakse paragrahvi 253 lõikes 3 sätestatud

mahepõllumajanduslikku toodet importiva isiku ettevõtte andmete mahepõllumajanduse registrisse kandmise eest ning registrisse kandmisele järgnevast aastast alates igal aastal ettevõttes või selle osas tehtud korralise järelevalvetoimingu eest tasutavat riigilõivu.

Muudatuse kohaselt tasub mahepõllumajanduslikku toodet importiv isik ettevõtte andmete mahepõllumajanduse registrisse kandmise eest ning registrisse kandmisele järgnevast aastast alates igal aastal ettevõttes või selle osas tehtud korralise järelevalvetoimingu eest riigilõivu 300 eurot. Tegemist on väikese sektoriga, 2018. a lõpuks oli mahepõllumajanduse registrisse kantud 33 importijat, kelle üle teostab järelevalvet Veterinaar- ja Toiduamet ja kes kehtiva seaduse kohaselt maksid riigilõivu 100 eurot aastas.

Eelnõu §-s 3 tehakse muudatused TPSKS-s.

Eelnõu § 3 punktiga 1 tehakse sarnaselt TaimKS § 1 punkti 1 ja MPõS § 4 punkti 2 muudatusele TPSKS-i muudatus, mille kohaselt sõna „ühendusevälisest” asendatakse seaduse tekstis läbivalt sõnaga „liiduvälisest”. Liiduväline riik on riik või territoorium, mida ei käsitata EL-i liikmesriigina. Näiteks liiduväline taim on kaup, mis peab läbima tolliformaalsused nii vabatooni sisenemisel kui väljumisel. Liiduvälisest riigist sisse toodud taime tollistaatus muutub, kui Maksu- ja Tolliamet lubab taime vabasse ringlusse, st et tollivormistus on lõpetatud ja maksud tasutud ning taimetervise ja taime paljundusmaterjali samaväärsuse kontroll on läbitud.

Eelnõu § 3 punktide 2–4 muudatused on seotud TaimKS-i § 31 ulatusliku muutumisega ja sellest tingituna TPSKS-s viidete ajakohastamisega.

Eelnõu § 3 punktiga 2 muudetakse TPSKS-i § 63 lõiget 2, mille kohaselt edaspidi esitavad PMA-le majandustegevusteate lisaks paljundusmaterjali tarnijatele ka kultiveerimismaterjali tarnijad, kes tegelevad kultiveerimismaterjali paljundamise, tootmise, säilitamise, töötlemise, turustamise või importimisega. Seni esitasid kultiveerimismaterjali tarnijad enne tegevuse alustamist majandustegevusteate Keskkonnaametile ja nad kanti majandustegevusregistrisse. Seoses taimetervise määrusest tulenevate nõuetega kultiveerimismaterjali tootmisel on ebamõistlik kanda tarnijaid kahte erinevasse registrisse. Sellest tulenevalt tehakse muudatus majandustegevusteate esitamisel. Praegu saab Keskkonnaamet teada registrisse kantud isikute kohta nii taimetervise kui ka majandustegevuse registrist, kus neile on loodud ligipääs registriandmetele. Muudatuse järgselt kantakse juba registreeritud kultiveerimismaterjali tarnijad ja andmed nende kohta taimetervise registrisse ning Keskkonnaametile luuakse ligipääs registriandmetele.

Eelnõu § 3 punktiga 3 ajakohastatakse TPSKS-i § 63 lõike 3 punktis 2 viidet TaimKS-i § 31 lõike 2 punktile 1, mille kohaselt taimetervise määruses artikli 65 lõike 1 punktis b nimetatud ettevõtja, kellel on taimetervise määruse artikli 89 kohaselt taimepassi väljaandmise luba, ei pea eraldi esitama majandustegevusteadet.

Eelnõu § 3 punktiga 4 ajakohastatakse TPSKS-i § 63 lõike 4 sarnaselt eelmises punktis tehtud muudatusele viidet TaimKS-s, milles sätestatakse andmed, mis tuleb majandustegevusteates esitada lisaks majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses sätestatud andmetele. Nendeks andmeteks on taimetervise määruse artikli 66 lõikes 2 nimetatud andmed nagu kinnitus taime tootmiseks ja veoks, lisaks tootmisüksuse pindala ja taimetervise eest vastutava isiku andmed. Kultiveerimismaterjali tarnijad esitavad taimetervise määruse artikli 66 lõike 2 punkti e kohaselt näiteks metsataime turustamisel selle tüübi nagu paljasjuurne või potitaim. Need on andmed, mida seni kultiveerimismaterjali tarnijad on esitanud Keskkonnaametile direktiivis

1999/105 sätestatud nõuetekohaselt. Täpsemalt on selgitatud eelnõu § 1 punktis 29 TaimKS-i § 31 muudatusega.

Eelnõu § 3 punktidega 5 ja 6 muudetakse § 65 lõiget 1. Kehtiva seaduse kohaselt peab tarnija tagama, et paljundus- või kultiveerimismaterjali toodetakse sellisel viisil, mis võimaldab välistada taime saastumise ohtliku või toodetava taimeliigi paljundus- või kultiveerimismaterjali kvaliteeti vähendava taimekahjustajaga. Võrreldes kehtiva seadusega sätestatakse eelnõu § 3 punktide 5 ja 6 muudatustega eraldi punktides esmalt nõue ohtliku taimekahjustaja saastumise vältimiseks ja lisatakse uue punktina nõue välistada seemne, paljundus- või kultiveerimismaterjali tootmine kvaliteeti vähendava taimekahjustaja esinemine üle kehtestatud piirmäära.

Eelnõu § 3 punktiga 5 muudetakse § 65 sissejuhatavat lauset ja punkti 1 lisades sarnaselt paljundus- või kultiveerimismaterjali tarnijale nõude seemne tootjale tagada seemne tootmine välistades seemne saastumine põllul ohtliku taimekahjustajaga. Täpsem selgitus on eelnõu järgmises punktis.

Eelnõu § 3 punktiga 6 täiendatakse TPSKS-i § 65 lõiget 1 punktiga 1¹, mille kohaselt ei tohi esineda nii seemne, paljundusmaterjali ega kultiveerimismaterjali tootmisel kvaliteeti vähendavaid taimekahjustajaid üle kehtestatud piirmäära. Euroopa Liidu seemne turustamise direktiivides¹⁷ omakorda sätestatakse nõuded seemne kasulikkust vähendavatele kahjustajatele, Eestis on reguleeritud ning kehtestatud esinemise piirmäärad järgmistele taimekahjustajatele-nisu lendnõgi ja odra lendnõgi (*Ustilago nuda* (Jensen) Rostrup), kaera lendnõgi (*Ustilago avenae* (Pers.) Rostrup), kõvanõgi (*Tilletia caries* (DC) Tul) ja tungaltera (*Claviceps purpurea*).

Lisatud uue punktiga 1¹ laiendatakse taimekahjustajate esinemise piirmäära nõuet seemne tootmisele. Kehtiva TPSKS sõnastuse järgi pole selgelt aru saada, et ka põllukultuuride seemnete tootmisel tuleb arvestada kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate esinemise piirmäära. Taimekahjustajate esinemist hinnatakse põldtunnustamise käigus ning olenevalt taimekahjustajast, ka seemnete sertifitseerimiseks ettenähtud seemnete analüüsimise käigus. Seeme sertifitseeritakse vaid juhul, kui ta vastab ettenähtud kvaliteedi nõuetele ning üheks selliseks nõudeks on kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate mitte esinemine või esinemine lubatud piirmääras. Vastavalt taimetervise määruse artiklile 36 loetakse reguleeritud mitteohtlikeks taimekahjustajateks neid taimekahjustajaid, mille esinemise korral võib avalduda vastuvõetamatu majanduslik mõju nende taimede kavandatud kasutusviisile. Kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate korral peab jälgima taimekahjustajate esinemist, vältima neid ning esinemise korral peab rakendama vastavaid ettenähtud meetmeid.

Taimetervise määruse reguleerimisalas on lisaks karantiinsetele ehk ohtlikele taimekahjustajatele (*quarantine pests*) ka reguleeritud mitteohtlikud taimekahjustajad (*regulated non-quarantine pests*, lühendiga *RNQP*). Ohtlikud taimekahjustajad on nimetatud taimetervise määruse artikli 5 lõike 2 alusel koostatud loetelus. Sama määruse artikli 37 lõike

¹⁷ nõukogu direktiiv 66/401/EMÜ söödakultuuride seemne turustamise kohta (EÜT P 125, 11.07.1966, lk 2298–2308); nõukogu direktiiv 66/402/EMÜ teraviljaseemne turustamise kohta (EÜT P 125, 11.07.1966, lk 2309–2319); nõukogu direktiiv 2002/54/EÜ peediseemne turustamise kohta (EÜT L 193, 20.07.2002, lk 12–32); nõukogu direktiiv 2002/55/EÜ kõögiviljaseemne turustamise kohta (EÜT L 193, 20.07.2002, lk 33–59); nõukogu direktiiv 2002/57/EÜ õli- ja kiudtaimede seemne turustamise kohta (EÜT L 193, 20.07.2002, lk 74–97).

2 alusel koostatakse liidu reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajate loetelu. TPSKSs nimetatakse neid taimekahjustajaid kvaliteeti vähendavateks taimekahjustajateks. Samas jäävad siiski seemne turustamise direktiivi reguleerimisalasse alles kvaliteeti vähendavad taimekahjustajad. Näiteks teraviljaseemne turustamise direktiivi 66/402/EMÜ reguleerimisalal on hetkel nimetatud taimekahjustajatest lendnõed ning tungaltera. Kuna oma olemuselt on reguleeritud mitteohtlikud taimekahjustajad kvaliteeti vähendavad taimekahjustajad, siis TPSKSis kasutatakse mõlema kahjustaja osas mõistet „kvaliteeti vähendav taimekahjustaja”. Taimetervise määruse kohaselt kuulub tungaltera reguleeritud mitteohtlike taimekahjustajate alla, kuid lendnõed kuuluvad endiselt kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate hulka.

Euroopa Liidu paljundusmaterjali turustamise direktiivides reguleeritud kvaliteeti vähendavad taimekahjustajad on omakorda olenevalt liikide grupist kas samamoodi nagu seemnetel jagatud kahte ossa või on üle viidud kõik taimetervise määruse reguleerimisalasse. Näiteks kõik puuvilja- ja marjakultuuride taimekahjustajad on üle viidud taimetervise määrusesse, kuid seemnekartulil on need jagatud direktiivi ja taimetervise määruse vahel.

Taimekahjustajad, mis kuuluvad reguleeritud mitteohtlike taimekahjustajate loetellu, hindas Euroopa Komisjoni tellitud projekti käigus ja soovitas lisada sellesse loetellu Euroopa ja Vahemeremaade taimekaitse organisatsioon (European and Mediterranean Plant Protection Organization ehk EPPO)

Vastavalt TPSKSi § 62 lõikele 1 on seemne tootmine seemne kasvatamine, töötlemine, säilitamine ja pakendamine turustamise eesmärgil. Seega need seemne tootjad, kes tegelevad seemne tootmise eespool nimetatud tegevustega, peavad vältima seemne saastumise nii ohtliku kui ka kvaliteeti vähendava taimekahjustajaga. Muudatus tuleneb Euroopa Komisjoni poolt ettevalmistatavast seemne direktiivide muutmise eelnõust, mille kohaselt „*The seed shall also comply with the requirements concerning Union quarantine pests, protected zone quarantine pests and regulated non-quarantine pests set out in Implementing Regulation .../... [Big Implementing Regulation listing pests and plants to be adopted pursuant to the new PHR and currently in drafting phase], as well as the measures adopted pursuant to Article 30 of that Regulation.*”.

Eelnõu § 3 punktiga 7 laiendatakse TPSKS-i § 65 lõike 4 muudatusega juba olemasolevat volitusnormi ka kultiveerimismaterjaliga. Muudatuse kohaselt võib vastava valdkonna ministri määrusega kehtestada seemne, paljundus- või kultiveerimismaterjalile kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate esinemise piirmäära ja nende esinemise vältimiseks või vähendamiseks rakendatavad meetmed. Seemne ja paljundusmaterjali osas kehtestab nõuded maaeluminister ning kultiveerimismaterjali puhul keskkonnaminister. Kvaliteeti vähendavate reguleeritud mitteohtlike taimekahjustajate loetelu kehtestatakse välja töötatavas rakendusmääruses vastavalt taimeliigi või liikide gruppidele taimetervise määruse artikli 37 lõike 2 alusel (rakendusmääruse eelnõu lisa III) ja kvaliteeti vähendavate kahjustajate esinemise ennetamiseks ja vähendamiseks rakendatavad meetmed kehtestatakse sama määruse artikli 37 lõike 4 alusel (rakendusmääruse eelnõu lisa IV ja V). Lisaks on Eestis reguleeritud ning kehtestatud esinemise piirmäärad näiteks teraviljadel nõgede ja tungaltera puhul. Kuigi paljundus- või kultiveerimismaterjali ja mõned seemne reguleeritud mitteohtlikud taimekahjustajad kehtestatakse loeteluna välja töötatavas rakendusmääruses, siis mõned kvaliteeti vähendavad taimekahjustajad jäävad endiselt turustamisdirektiivide reguleerimisalasse. Seetõttu on vajalik säilitada valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm kehtestada vajadusel kvaliteeti vähendava taimekahjustajate loetelu, nende esinemise lubatud piirmäär ning esinemise vältimiseks või vähendamiseks rakendatavad

meetmed. Ohtlike taimekahjustajate esinemise vältimiseks rakendatakse TaimKSi või taimetervise määruse sellekohaseid meetmeid.

Eelnõu § 3 punktiga 8 täiendatakse TPSKS-i § 76 lõikes 1 sätestatud muu seemne mõistet selliselt, et see hõlmab ka geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seemet. Muudatus on vajalik selguse huvides, sest ka geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi seeme saab olla muu seeme sarnaselt sertifitseeritava taimeliigi turustada lubatud nõuetekohasele standard- või tarbeseemnele (näiteks köögiviljakultuuride standardseeme või söödakultuuride tarbeseeme) või sertifitseerimisele mittekuuluva taimeliigi nõuetekohasele seemnele.

Eelnõu § 3 punktiga 9 täiendatakse TPSKS-i § 76 lõikes 2 sätestatud muu paljundus- ja kultiveerimismaterjali mõistet selliselt, et see hõlmab ka geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi paljundus- ja kultiveerimismaterjali. Muudatus on vajalik selguse huvides, sest ka geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sordi paljundus- ja kultiveerimismaterjal saab olla muu paljundus- ja kultiveerimismaterjal sarnaselt sertifitseeritava taimeliigi turustada lubatud nõuetekohasele paljundus- ja kultiveerimismaterjalile (näiteks puuvilja- ja marjakultuuride puhul kontrollitud ehk CAC-materjal) või sertifitseerimisele mittekuuluva taimeliigi nõuetekohasele paljundusmaterjalile.

Eelnõu § 3 punktidega 10–13 viiakse TPSKS-i §-s 101 sätestatud märgistamise nõuded kooskõlla taimetervise määruse artiklis 78 sätestatud nõuetega.

Eelnõu § 3 punktiga 10 lisatakse § 101 lõikes 1 võrreldes kehtiva seaduse sõnastusega viide ka taimetervise määruse lisale VII. Taimetervise määruse artikli 83 lõike 5 alusel on koostatud loetelu taimeliikidest, mille seemne, paljundus- või kultiveerimismaterjali turustamisel tuleb lisada taimepass või tuleb etiketile lisada taimetervise määruse VII lisas C nimetatud andmed. Kehtiva seaduse kohaselt võib samuti lisada taimepassi andmed seemne ja seemnekartuli ametlikule etiketile. Kehtiva seaduse kohaselt peavad olema taimepassiga varustatud päevalille, lutserni ja tomati seemned. Taimetervise määrusega laiendatakse taimepassiga varustatavate liikide ringi märgatavalt, sest lisanduvad kvaliteeti vähendavad ja reguleeritud mitteohtlikud taimekahjustajad, nagu näiteks põllukultuuride (teravilja-, sööda-, õli- ja kiukultuuri ning peedi) seemne kahjustajad, mis siiani on reguleeritud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduses. Muudatuse kohaselt muutub kohustuslikuks kanda ametlikule etiketile ka taimepassi andmed. Seniajani ei ole Eestis toodetud puuvilja- ja marjakultuuride sertifitseeritud materjali, kuid ka sellise paljundusmaterjali turustamise korral peab ametlik etikett sisaldama taimepassi andmeid.

Eelnõu § 3 punktiga 11 on § 101 lõikes 3 võrreldes kehtiva seaduse sättega välja jäetud tekst „Põllumajandusameti või Keskkonnaameti väljastatud”, sest muu seemne puhul ei ole PMA-l ega Keskkonnaametil kohustust väljastada etikette. Muu seemne etikette võib väljastada kas tootja ise või tootja taotluse alusel PMA, näiteks põllu- ja köögiviljakultuuride säilitussortide seemnele. Samuti võib PMA tootja taotluse alusel väljastada etiketi, millel on ka taimepassi andmed, näiteks osade söödakultuuride puhul. Samas Keskkonnaamet omakorda ei väljasta etikette, vaid seda teeb kultiveerimismaterjali tarnija. Samuti täpsustatakse lõike sõnastust seoses sellega, et osad taimeliigid on varustatavad taimepassiga ja osad ei ole ning taimepassi andmeid võib kanda tarnija dokumendile selgelt eristavalt, et ei oleks võimalik segamini ajada tarnija dokumendiga.

Eelnõu § 3 punktiga 12 täpsustatakse § 101 lõigetes 4 ja 5 volitusnorme, mille kohaselt valdkonna eest vastutavad ministrid kehtestavad määrusega seemne, paljundus- või kultiveerimismaterjali märgistamisega seotud nõuded.

Eelnõu § 3 punktiga 13 on täiendatud §-i 101 lõikega 6, mille kohaselt taimetervise määruse artikli 79 alusel on kehtestatud loetelu taimeliikidest, millel esineb või võib esineda ohtlikke või kvaliteeti vähendavaid taimekahjustajaid ja seepärast varustatakse taimepassiga selliste taimeliikide seeme, paljundus- ja kultiveerimismaterjal.

Eelnõu § 3 punktiga 14 täiendatakse ka TPSKS-i § 105 lõike 6 teist lauset märgistamise nõudega taimepassiga varustatavate taimeliikide puhul taimepassiga varustamiseks. Osade taimepassiga varustatavate liikide puhul peab olema lisatud ametlikule etiketile ka taimepass. Kehtiva seaduse kohaselt taimepassiga varustatavad liigid on päevalill, tomat, lutsern. Muudatusega see ring laieneb ning lisanduvad ka teraviljakultuurid ja õli- ning kiukultuurid. Nende liikide turustamisel seemnepartiid peavad olema varustatud ametliku etiketiga, millele on kantud taimepassis sisalduvad andmed. Taimepassi vormi nõuded on kehtestatud Euroopa Komisjoni rakendusmääruses (EL) 2017/2313. Vastavalt taimetervise määrusele peab olema taimepassiga varustatavate liikide vedamisel liidu territooriumil partii vastavalt artikli 79 lõikele 1 varustatud ka taimepassiga.

Eelnõu § 3 punktiga 15 lisatakse § 111 lõikesse 1 nõue tulenevalt taimetervise määruse artiklist 71 liiduvälisest riigist EL-i territooriumile taimede, taimsete saaduste ja muud objektide impordi korral varustada need fütosanitaarsertifikaadiga. Tegemist on täiesti uue nõudega, sest kehtiva seaduse kohaselt vaid üksikud liigid nagu tomat, päevalill ja lutsern peavad olema varustatud fütosanitaarsertifikaadiga. Taimetervise määruse artikli 72 lõike 1 alusel kehtestatakse fütosanitaarsertifikaadiga varustatavate liikide loetelu, mis peavad EL-i sissetoomisel olema varustatud fütosanitaarsertifikaadiga.

Eelnõu § 3 punktiga 16 sätestatakse §-s 112 kultiveerimismaterjali impordi nõuded sordiarretuseks, teadustööks või riiklike katsete tegemise eesmärgil. Kehtiva seaduse kohaselt võib seemne ja paljundusmaterjali partiid sordiarretuse, teadustöö, tootmiskatsete või riiklike katsete tegemise eesmärgil importida PMA väljastatud kirjaliku loa alusel ja kultiveerimismaterjali partiid Keskkonnaameti kirjaliku loa alusel.

Seemne ja paljundusmaterjali partii importimiseks eelmainitud eesmärgil väljastab PMA loa lähtudes taimetervislikest tingimustest, mis sätestatud kehtiva TaimKS-i § 12 lõike 2 alusel Vabariigi Valitsus kehtestatud 30. märtsi 2007. a määruses nr 86 „Ohtlike taimekahjustajate ja nende peremeestaimede Eestisse toimetamise ja riigisisest edasitoimetamise ning sordiarretuses, katsetes ja muus teadustöös kasutamise nõuded ja eriloa väljastamise kord”. Seetõttu ei ole vajalik TPSKS-s sätestada tingimusi loa andmiseks kui need on juba sätestatud TaimKS-i §-s 12. Täpsemalt on lahti seletatud eelnõu § 1 punktis 13.

Kultiveerimismaterjali impordi nõuded sordiarretuseks, teadustööks või riiklike katsete tegemise eesmärgil on sätestatud keskkonnaministri 1. juuli 2016.a määruses nr 20 „Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolu, kultiveerimismaterjali tarnimise ja turustamise nõuded”. Kultiveerimismaterjali puhul on peamine nõue impordil selle materjali päritolu, mille alusel Keskkonnaamet väljastab impordiload.

Eelnõu § 3 punktiga 17 sätestatakse rakendussättena erisus, mille kohaselt enne 14. detsembrist 2019.a majandustegevusteate esitanud seemnete pakendajad loetakse registreerunuks taimetervise registris taimetervise määruse artikli 65 tähenduses. Kuna seemnete pakendajad on juba esitanud majandustegevusteate PMA-le enne tegevuse alustamist ja nad on kantud taimetervise registrisse, siis nad ei pea uuesti esitama majandustegevusteadet ja saavad jätkata oma senist tegevust ka taimetervise määruse nõuetele vastavalt. Juhul, kui seemnete pakendaja ei ole juba taimetervise registrisse esitanud andmeid, mis on nõutud vastavalt taimetervise määruse artikli 66 lõikele 2, siis on seemnete pakendajal võimalik esitada need andmed 1. maiks 2020.

Eelnõu § 3 punktiga 18 ajakohastatakse normitehnilist märkust.

Nõukogu direktiiv 92/34/EMÜ puuviljade tootmiseks ettenähtud viljapuude paljundusmaterjali ja viljapuude turustamise kohta ning komisjoni direktiiv 93/48/EMÜ, milles sätestatakse nende tingimuste loetelu, millele peavad nõukogu direktiivi 92/34/EMÜ kohaselt vastama puuviljade tootmiseks ettenähtud viljapuude paljundusmaterjal ja viljapuud ning komisjoni direktiiv 93/64/EMÜ, millega kehtestatakse tarnijate ja ettevõtete järelevalve ja kontrolli rakendusmeetmed vastavalt nõukogu direktiivile 92/34/EMÜ puuviljade tootmiseks ettenähtud viljapuude paljundusmaterjali ja viljapuude turustamise kohta ning komisjoni direktiiv 93/79/EMÜ, milles nähakse ette täiendavad rakendussätted tarnijate poolt nõukogu direktiivi 92/34/EMÜ alusel peetavate viljapuude paljundusmaterjali ja viljapuusortide loetelude kohta on tunnistatud kehtetuks vastavalt 4. novembril 2014 ning 31. detsembril 2014.

Sellest tulenevalt on normitehnilises märkuses ajakohastatud söödakultuuride seemne, teraviljaseemne, dekoratiivkultuuride paljundusmaterjali ning seemnekartuli tootmise ja turustamise nõudeid sätestavate direktiivide loetelu ning lisatud on kolm rakendusdirektiivi puuvilja- ja marjakultuuride tootmise nõuete kohta.

Eelnõu §-s 4 tehakse muudatused MPõS-is.

Eelnõu § 4 punktiga 1 täiendatakse MPõS § 1 lõikes 2 sätestatud viidet haldusmenetluse seadusele. Täienduse kohaselt kohaldatakse haldusmenetlusele haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades määruse (EL) 2017/625, muude Euroopa Liidu õigusaktide ja käesoleva seaduse erisusi. Täiendus on vajalik, sest määruse (EL) 2017/625 näol on tegemist raammäärusega, mis reguleerib nii riiklikku järelevalvet kui ka muu haldusmenetluse läbiviimist, mille käigus kontrollitakse mahepõllumajanduse nõuete täitmist.

Eelnõu § 4 punktiga 2 asendatakse § 16 lõikes 1 sõna „ühenduseväline” sõnaga „liiduväline” asjakohases käändes. Eelnõuga tehtav muudatus on kooskõlas 1. juulil 2017 jõustunud uue tolliseadusega, kus võetakse esimest korda sõna „ühendus” asemel kasutusele sõna „liit” seoses EL-i uue tolliseadustiku rakendamisega.

Eelnõu § 4 punktiga 3 täiendatakse seadust §-dega 16¹ ja 16², millega kehtestatakse vastavalt piiripunktide ja imporditava mahepõllumajandusliku toote üle ametliku kontrolli teostamise kohtade määramise korrad.

Paragrahvi 16¹ lõike 1 kohaselt on mahepõllumajanduslikku toodet liiduvälisest riigist lubatud Eestisse toimetada toiduseaduses, söödaseaduses, taimekaitseseaduses või loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduses sätestatud korras määratud

piiripunkti kaudu vastavalt sellele, millisesse looma- või kaubakategooriasse mahepõllumajanduslik toode kuulub.

Paragrahvi 16² kohaselt võib teha imporditava mahepõllumajandusliku toote üle ametlikku kontrolli toiduseaduses, söödaseaduses, taimekaitseaduses või veterinaar- ja Toiduameti seaduses sätestatud korras määratud ametliku kontrolli tegemise kohas vastavalt sellele, millisesse looma- või kaubakategooriasse mahepõllumajanduslik toode kuulub.

Nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise ja määruse (EMÜ) nr 2092/91 kehtetuks tunnistamise kohta (ET L 189, 20.07.2007, lk 1–23) artikli 1 lõike 2 kohaselt kohaldatakse määrust elusloomade või töötlemata põllumajandustoodete, töödeldud põllumajandustoodete, mis on ette nähtud toiduna kasutamiseks, sööda ning vegetatiivse paljundusmaterjali ja külvisemne suhtes. See tähendab, et neid tooteid saab mahepõllumajanduslikult toota ning importida. Veterinaar- ja Toiduameti andmetel imporditakse Eestisse kõige enam toiduna kasutamiseks ettenähtud töötlemata või töödeldud põllumajandustooteid, mida toimetatakse Eestisse toiduseaduses sätestatud korras määratud piiripunkti kaudu ning mille üle teostatakse ametlikku kontrolli samas seaduses sätestatud korras määratud ametliku kontrolli kohas.

Eelnõu § 4 punktiga 4 täiendatakse seadust peatükiga 4¹ „Ametlik kontroll“, milles kehtestatakse ametliku kontrolli tegemise üldised alused, proovide analüüsimise nõuded, ametliku labori määramise regulatsioon

Paragrahviga § 18¹ kehtestatakse üldised alused ametliku kontrolli tegemiseks.

Lõikes 1 sätestatakse, et mahepõllumajandusliku tootmise ja mahepõllumajanduslike toodete märgistamisega seotud ametlikku kontrolli korraldatakse, lähtudes ametliku kontrolli määruse artikli 109 kohaselt koostatud kontrollikavast. Kontrollikava avalikustatakse sama määruse artikli 111 kohaselt Veterinaar- ja Toiduameti veebilehel. Kontrollikavast jäetakse avaldamata sellised osad, mille avalikustamine võiks ohustada ametliku kontrolli tõhusust. Kontrollikava avalikustamine on vajalik selleks, et ametlikku kontrolli saaks teha võimalikult läbipaistvalt. Eelnõuga tehtava muudatusega ei kaasne Veterinaar- ja Toiduametile olulist töökoormuse suurenemist, sest kontrollikava avalikustatakse üks kord aastas pärast kava ajakohastamist.

Lõike 2 kohaselt avalikustatakse ametliku kontrolli määruse artikli 11 lõikes 1 sätestatud andmed ametliku kontrolli tulemuste kohta PMA ja Veterinaar- ja Toiduameti veebilehel. Avalikustatakse näiteks andmed ametliku kontrolli liigi kohta, kontrollide arv ja tulemus, avastatud nõuete rikkumiste liik ja rikkumiste arv ja muud asjakohased andmed.

Lõike 3 kohaselt on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 artiklis 109 nimetatud mitmeaastase kontrollikava koostamist koordineeriv asutus Veterinaar- ja Toiduamet. Veterinaar- ja Toiduamet esitab mitmeaastase kontrollikava ning kava täitmise aruande Euroopa Komisjonile nimetatud määruse artikli 113 kohaselt.

Lõikes 4 on sätestatud, et PMA osaleb ametliku kontrolli määruse artiklis 109 nimetatud mitmeaastase kontrollikava koostamisel, mille koordineeriv asutus ja kava aruande esitaja on Veterinaar- ja Toiduamet.

Mahepõllumajanduse seaduse § 17 kohaselt teostavad PMA ja Veterinaar- ja Toiduamet riiklikku järelevalvet mahepõllumajanduse nõuete täitmise üle vastavalt isiku

tegevusvaldkonnale. Mõlemad asutused esitavad oma valdkonna kohta teabe ka mitmeaastases kontrollikavas vastavalt ametliku kontrolli määruse artiklis 110 sätestatule.

Lõike 5 kohaselt on PMA ja Veterinaar- ja Toiduamet mahepõllumajandusliku tootmise ja mahepõllumajanduslike toodete märgistamise järelevalvekoostöö kontaktasutused ametliku kontrolli määruse artikli 103 lõike 1 tähenduses. Järelevalvekoostöö tegemine teiste liikmesriikide asutustega on vajalik ametliku kontrolli tegemiseks vajaliku teabe või andmete saamiseks või nõuete rikkumise kahtluse korral. Kuna nii PMA kui Veterinaar- ja Toiduamet teostavad riiklikku järelevalvet mahepõllumajanduse valdkonnas tegutseva isiku üle, siis on otstarbekas, et nad on mõlemad ka järelevalvekoostöö kontaktasutused, kes saavad teiste liikmesriikide asutustega otse oma valdkonna ametliku kontrolli tegemiseks vajalikku teavet vahetada.

Lõikes 6 sätestatakse, et muu korrakaitseorgan, haldusorgan või valitsusasutus edastab PMA-le ning Veterinaar- ja Toiduametile viivitamata teabe mahepõllumajanduse nõuete võimaliku rikkumise kohta. Nõuete rikkumisena, mille kohta tuleb teave esitada, käsitatakse rikkumist, mis võib kujutada ohtu inimese või looma tervisele või looma heaolule või keskkonnale, ja rikkumist, mis on toime pandud tegelikest asjaoludest teadvalt ja luues ebaõige ettekujutuse. Säte on seotud ametliku kontrolli määruse artikli 102 lõike 4 rakendamisega, mille eesmärk on soodustada õigusrikkumistega seotud teabe vahetamist.

Korrakaitseaduse § 10 lõike 1 kohaselt teevad korrakaitseorganid koostööd, sealhulgas koguvad ja vahetavad omavahel riikliku järelevalve teostamiseks vajalikku teavet ning teevad ettepanekuid riikliku järelevalve otstarbekamaks teostamiseks Koostöö tõhustamiseks on korrakaitseorganid sõlminud omavahel koostööleppideid ja koostöölepinguid. Näiteks on Veterinaar- ja Toiduamet sõlminud tähtjatu koostöölepingu Maksu- ja Tolliametiga. Kõnealuse lepingu kohaselt vahetavad pooled teavet suuliselt, kirjalikult (sealhulgas e-post) või faksi teel. PMA on sõlminud koostöölepingu Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametiga ja Veterinaar- ja Toiduametiga. Ametlikuks kontrolliks vajalikku ja võimalikku teavet, sealhulgas teavet teise poole töövaldkonda kuuluva õigusrikkumise kohta edastatakse viivitamata.

Paragrahviga 18² kehtestatakse proovide võtmise ja analüüsimise üldised alused.

Lõike 1 kohaselt võetakse ametliku kontrolli ja muu ametliku toimingute tegemisel proove toiduseaduses, söödaseaduses, taimekaitseaduses või veterinaarkorralduse seaduses sätestatud alustel ja korras vastavalt sellele, millisesse looma- või kaubakategooriasse mahepõllumajanduslik toode kuulub.

Lõike 2 kohaselt analüüsitakse ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute tegemisel võetud proove asjakohaste analüüside tegemiseks toiduseaduses, söödaseaduses, taimekaitseaduses või veterinaarkorralduse seaduses sätestatud korras ning nende seaduste alusel määratud laboris vastavalt sellele, millisesse looma- või kaubakategooriasse mahepõllumajanduslik toode kuulub.

Lõike 3 kohaselt avaldatakse andmed labori kohta, kus analüüsitakse ametliku kontrolli ja muu ametliku toimingute tegemisel võetud proove, PMA ning Veterinaar- ja Toiduameti veebilehel.

Eelnõu § 4 punktiga 5 tunnistatakse kehtetuks seaduse paragrahv 24, kus on toodud imporditud mahepõllumajandusliku toote turuleviimise loa andmise sätted.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 1235/2008 artiklis 19 toodud üleminekueeskirjade kohaselt oli lubatud tunnustatud kolmandate riikide loetellu kandmata riikidest importida mahepõllumajanduslikke tooteid liikmesriigi pädeva asutuse väljastatud loa alusel. Impordilube oli lubatud väljastada komisjoni määruse (EÜ) nr 1235/2008 artikli 19 lõike 5 kohaselt kuni 1. juulini 2014 ja load kehtisid kuni 12 kuud pärast väljastamist. Seega hetkeseisuga ei ole lubade väljastamine enam lubatud, samuti ei ole enam kehtivaid impordilube, seetõttu on asjakohane seaduse § 24 kehtetuks tunnistada.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga kavandatavad muudatused TaimKS-is, RLS-is TPSKS-is ja MPõS-is on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustega (EÜ) nr 2016/2031 ja nr 2017/625. Muudatused tehakse eesmärgiga kõrvaldada riigisisese õigusest kõik EL-i määrusega vastuolus olevad või sama regulatsiooni sisaldavad normid ning kehtestatakse normid, millega rakendatakse EL määrustes liikmesriigile antud pädevusnorme.

5. Seaduse mõjud

Seaduseelnõul on otsesed mõjud majandusele, sealhulgas põllumajandusettevõtjatele ja riigiasutuste töökorraldusele, elu- ja looduskeskkonnale. Puuduvad otsesed olulised mõjud riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule, samuti ei ole otsest sotsiaalset ega demograafilist mõju. Mõjude hindamisel käsitletakse üksnes neid mõjukategooriaid, mille puhul kaasneb seaduse rakendamisega otsene oluline mõju.

5.1. Taimekaitseaduse muudatusega kaasnev mõju

5.1.1 Taimetervise valdkonnaga seotud muudatusega kaasnev mõju

Mõju ettevõtjatele ja halduskoormuse mõju pädevale asutusele

Seoses taimetervise ja ametliku kontrolli määruste rakendamisega suureneb PMA koormus pädeva asutusena. Samuti vastutab taimekaitseaduse tasandil PMA riiklike referentlaborite ja ametlike laborite määramise ja laborite nõuetele vastavaks tunnistamise eest. Taimekaitseaduse tasandil määratletud puidust pakkematerjali, puidu või muude objektide märgistamise ja parandamise tegevusloa menetlemise eest vastutab PMA.

Olukorras, kus ettevõtjad taimepasse pädeva asutuse käest enam ei taotle suureneb taimepasside väljaandmise loa taotlemine. Aastal 2014 väljastas PMA 63 023, 2015. aastal 67 503, 2016. aastal 60 418 ja 2017. aastal 63 808 taimepassi. Valdav osa taimepasse väljastati seemnekartulile. Taimedele väljastati 2014. aastal 11 156, 2015. aastal 9671, 2016. aastal 5936 ning 2017. aastal 3127 taimepassi¹⁸. Hetkel tegeleb PMAs taimepasside väljastamisega kaks ametnikku, taimepasside väljastamise loa väljastamisega üks ametnik. Mõju avaldumise sagedust on raske hinnata, kuna pole võimalik ennustada taimepasside väljaandmise loa taotlejate arvu suurenemist.

Olukorras, kus pädev asutus ettevõtjatele enam taimepasse ei väljasta, tuleb ettevõtjatel, kellel puudub taimepassi väljaandmise luba, seda taotleda. Edaspidi peab ettevõtja, kes toodab ja turustab taimi, omama taimepassi väljaandmise tegevusluba. Tegevusloa saamiseks peab

¹⁸ Põllumajandusameti tegevuskava aruanne 2016, lk 55. Kättesaadav veebis: <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=102&sub=950>

ettevõtja läbima aluskoolituse ja hiljem vastavalt ka täienduskoolituse. See mõjutab ettevõtjat lühiajaliselt.

Seeläbi suureneb ka laekuv riigilõiv, mida tasutakse taimepassi väljaandmise loa taotlemise eest ning väheneb riigilõiv, mida tasutakse pädeva asutuse poolt väljastatud taimepasside taotluste eest. Hetkel on riigilõivuseaduse § 248 lõike 1 kohaselt taimepassi väljastamise eest tasutav riigilõiv 5 eurot iga 100 taimepassi kohta. Riigilõivuseaduse § 248 lõike 4 kohaselt tasutakse taimepassi väljastamise õiguse eest riigilõivu summas 64 eurot. Aastal 2016 oli riigilõiv, mis laekus kõigi taimepasside väljastamise eest 3440 eurot. Taimepassi väljastamise õiguse taotlusi esitati ning kiideti heaks 2016. aastal 1 ehk sealt saadav tulu riigilõivu näol oli 64 eurot. Olukorras, kus pädev asutus enam taimepasse ei väljasta suureneb riigilõiv, mis laekub taimepassi väljaandmise loa taotluste eest ning enam ei laeku riigilõivu taimepasside väljastamise eest.

Vastavalt taimetervise määrusele teeb pädev asutus taimepasside väljaandmise loa saanud ettevõtjatele vähemalt kord aastas kontrollle ning teeb vajaduse korral proovivõtte ja testimisi, et teha kindlaks, kas loa saanud ettevõtjad vastavad kõigile vajalikele nõuetele ja täidavad taimepasside väljaandmisega seotud kohustusi korrektselt. Kui pädev asutus saab teada, et ettevõtja eelnimetatud tingimustele ei vasta, võtab pädev asutus viivitamata meetmeid tagamaks, et kõnealuste sätete rikkumine ei jätkuks. Nende meetmete hulka võib kuuluda asjaomastele taimedele, taimsetele saadustele ja muudele objektidele taimepasside väljaandmise loa kehtetuks tunnistamine.

Nagu eelpool mainitud, väljastati PMA poolt 2017. aastal 63 808 taimepassi. Neist 3127 väljastati taimedele, 60 681 aga sertifitseeritud seemnekartulile. Seega enamik PMA poolt väljastatud taimepassidest olid sertifitseeritud seemnekartulile, mille puhul puudub ettevõtjal võimalus taimepassi ise väljastada. Selleks, et Eestis oleks võimalik sertifitseeritud seemnekartulit turustada, on vajalik taimepasside väljastamine pädeva asutuse poolt.

PMA halduskoormus suureneb seoses tegevuslubade koolituste koostamisega ja korraldamisega ning tegevuslubade taotluste menetlemisega.

Seoses taimetervise määruse rakendamise suurenevad oluliselt ka taimetervise määruse alusel PMA poolt määratavates ametlike laborite ja riiklike referentlaborite ja ettevõtete enesekontrolli analüüsides tegelevate laboratooriumite töökoormus, kohustused ning ka kulutused.

Kohustuslike riiklike monitooringute ja ettevõtete enesekontrolliproovide analüüsides läbiviimise tagamiseks on labori spetsialistidel vaja osaleda varasemast aktiivsemalt täiendkoolitustel, muretseda uusi laboriseadmeid ning teha tänasest ulatuslikumat regulaarset koostööd Eesti taimetervise spetsialistidega (riigiasutused, teadusasutused) ja kolleegidega väljastpoolt Eestist (Euroopa komisjon, Euroopa ja Vahemeremaade taimekaitseorganisatsioon, EFSA, Põhjamaade-Baltimaade võrgustikud jne).

Seoses kõrgendatud enesekontrolli nõudmistega ettevõtjatele on laboritel uus lisakohustus koolitada lisaks taimetervise inspektoritele ka ettevõtjaid ning tootjaid.

Varasemast rangemate akrediteerimisnõuete tõttu on ette näha oluliselt suuremat sellealast töökoormust laboritele ning valideerimis- ja akrediteerimiskulutuste olulist tõusu.

Eesti riiklikuks referentlaboriks ning ametlikuks laboriks määratud laboritel on kohustus tagada nõuetele vastavus ning vastav seadusandlusest tulenevate ülesannete täitmine, samuti sujuv koostöö EL-i referentlaboritega.

Uueks nõudeks on ametliku karantiinjaama staatus. Ametlikku karantiinjaama omaval ettevõtjal tekib kohustus tagada selle vastavus taimetervise määruuses sätestatud tingimustele ning tagada selle valmisolek.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Taimetervise määruuse üheks eesmärgiks on kaitsta EL-i loodust läbi erinevate meetmete. Seoses üha suureneva kaupade liikumisega nii ühendusevälistest riikidest EL-i kui ka EL-i sees, on oluline, et kõik liikmesriigid tagaksid taimede, taimsete saaduste ja muude objektide vastavuse taimetervise nõuetele. Taimekahjustajad levivad erinevate kaupadega (nt taimed, muld, kivimite transportimiseks kasutatav puudust pakkematerjal) kui ka sobivatel tingimustel iseseisvalt riigipiire tunnustamata. Taimetervise määruuse üheks eesmärgiks on tagada loodusliku liigirikuse säilimine läbi uute ja ohtlike taimekahjustajate, kel puuduvad looduslikud vaenlased või kes konkureerivad looduslikult meie ökosüsteemides elavate liikide elupaikadele ja toidule, leviku ennetamise, takistamise ja tõkestamise.

TaimKS-is sisustatakse uuesti ohtliku taimekahjustaja mõiste. Ohtlike taimekahjustajate hulka kuuluvad liidu karantiinsed taimekahjustajad, prioriteetsed taimekahjustajad ja liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu kandmata taimekahjustajad. Ohtlike taimekahjustajate loetellu kuuluvad taimekahjustajad on sätestatud komisjoni poolt kehtestatud rakendusaktides. Määruuse ja selle alamaktide väljatöötamisel vaadati üle kehtivad taimekahjustajate nimekirjad ning tehti neis vajalikud muudatused, et need oleksid asja- ja ajakohased. Ohtlikke taimekahjustajaid on vastavalt TaimKS-ile keelatud levitada, sealhulgas ei tohi luua selliste taimekahjustajate levikuks soodsaid tingimusi. Eesmärgiks on olulist majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnamõju tekitada võivate kahjustajate leviku ennetamine, takistama ja tõkestamine.

Samuti antakse vastavalt eelnõule pädevale asutusele õigus korraldada tõrjeabinõude rakendamine ka selle isiku eest, kes kasvatab või kelle maal kasvab taim, millel on ametlikult kinnitatud ohtliku taimekahjustaja esinemine.

Ohtliku taimekahjustaja puhangut on raske ennustada ning tõrje tegemiseks kuluvat summat raske prognoosida. Ettevõtja jaoks tähendab ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõude rakendamine suurt kulu. Kulu suurus sõltub aga kahju ja kahjustaja leviku ulatusest, taimekahjustaja bioloogiast, levikuviiisist, kliimatingimustest ja teistest faktoritest. Tõrjeabinõud on välja toodud TaimKS-i § 9 lõikes 3 ning ka põllumajandusministri 16. mai 2007. a määruuses nr 74 „Ohtliku taimekahjustajaga saastunud, saastumisohus või saastumiskahtlasel taimel, taimsel saadusel või muul objektil leiduva ohtliku taimekahjustaja liigile kohased tõrjeabinõud”¹⁹. Näiteks ohtliku taimekahjustaja kartuli-ringmädaniku (*Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al.) puhul on kehtestatud nõuded mitte ainult saastunud ja saastumiskahtlaste kartulite jaoks, aga ka saastunud maatükile ning saastumiskahtlasele kasvahoonele. Lisaks tekkivatele kuludele tõrjeabinõude rakendamisel jääb ettevõtjal saamata ka oodatav tulu oma toodangu eest.

Vastavalt eelnõule on pärast ametlikult kinnitatud ohtliku taimekahjustaja esinemise ametlikku ehk laboratoorset kinnitamist võimalus PMA-l kiiresti tegutseda riigi territooriumi kaitsmiseks

¹⁹ Kätesaadav veebis: <https://www.riigiteataja.ee/akt/128062014029?leiaKehtiv>

ohtliku taimekahjustaja leviku eest, rakendades vajadusel ise vajalikke tõrjeabinõusid. Sellisel juhul katab tõrjeabinõude kuld PMA. See võimaldab PMA-l üheaegselt, nõuetele vastavalt ja kiiresti kohaldada vajalikke tõrjeabinõusid. Selline võimaluse kasutamine tuleb PMA-l hoolikalt läbi kaaluda ning lähtuda tuleb igast ohtliku taimekahjustaja leiust eraldi. Kehtiv seadus võimaldab kasutada asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras isiku eest tõrjeabinõude täitmist, kuid see võib sõltuvalt erinevate faktorite kokkulangevusest (nt taimekahjustaja bioloogia, aastaaeg, kliimatingimused, ohtlike taimekahjustajate arvukus jne) osutada liiga ajakulukas. Tõrjeabinõude kiire rakendamise abil on aga võimalik kaitsta teiste sama ohtliku taimekahjustaja peremeestaimede tootmise ja turustamisega tegelevaid ettevõtteid, tagada usaldusväärsus ja võimekus taimede, taimsete saaduste ja muude objektide ekspordil, hoida tasakaalus ökosüsteeme ja neid säilitada, hoida ära ohtliku taimekahjustajaga kaasnedavad suuremad negatiivsed majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnamõjud.

Näitena kahjustaja hävitamiseks tehtavate kulude osas võib tuua viljapuu-bakterpõletiku (*Erwinia amylovora*) hävitamise kuld. Aastal 2012 tuvastas PMA esmakordselt Eestis TaimKS-i alusel ohtliku taimekahjustaja, kuid vastavalt taimetervise määrusega kaasnevatele muudatustele alates 14.12.2019 kaitstava piirkonna karantiinse taimekahjustaja, viljapuu-bakterpõletiku. PMA tegi kolmele isikule ettekirjutuse rakendada tõrjeabinõuna saastunud või saastumiskahtlaste taimede hävitamist. Kokku tunnistas PMA 2012. aasta kontrolli käigus saastunuks või saastumiskahtlaseks 39 747 puud ja istikut, mille väärtus Eesti Aiandusliidu ekspertide poolt koostatud taimede hindamise aktide alusel oli 663 439 eurot. Selle alusel oli ühe puu või istiku hinnaks keskmiselt ligikaudu 16,7 eurot. Viljapuu-bakterpõletiku tõrjeabinõude rakendamise toetust antakse vastavalt põllumajandusministri 26. mai 2011. a määrusele nr 45 „Ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõude rakendamise toetuse saamiseks esitatavad nõuded ning toetuse taotluse esitamise ja taotluse menetlemise kord“²⁰ ning seda PMA ettekirjutuse kohaselt ohtliku taimekahjustaja hävitamiseks kartuli ringmädaniku (*Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al.) või viljapuu-bakterpõletiku (*Erwinia amylovora* (Burrill.) Winslow et al.) tõrjeabinõusid rakendanud ettevõtjale. Teiste ohtlike taimekahjustajate puhul riikliku toetuse taotlemise võimalus puudub. 2012. aasta viljapuu-bakterpõletiku puhangu korral toetas Rahandusministeerium toonase Põllumajandusministeeriumi tõrjeabinõude rahastamise taotluse Vabariigi Valitsuse reservist 356 439 euro ulatuses. Põllumajandusministeeriumil oli võimalik oma eelarvest katta viljapuu-bakterpõletiku tõrjeabinõude rahastamist summas 307 000 eurot.

Olukorras, kus ohtlike taimekahjustajate leidude arv võib olla kordades suurem, suureneb ka PMA inspektorite ajakulu seoses ohtliku taimekahjustaja proovide võtmisega, laborite ajakulu ohtliku taimekahjustaja leiu kinnitamisega, ametnike ajakulu ettekirjutuste koostamisega ning järelkontrollide tegemisega. 2012. aastal moodustati viljapuu-bakterpõletiku haiguskollete ümber saastumisohus võõnd ja puhvertsoon. Aastatel 2013–2014 kontrolliti saastumisohus võõndis 2 korda kasvuhooaja jooksul viljapuu-bakterpõletiku peremeestaimi. Iseloomulikke haigustunnuseid viljapuu-bakterpõletiku peremeestaimedel ei tuvastatud ning mõlemas haiguskoldes tõrjemeetmete rakendamine lõpetati.

Eelnõu kohaselt on pädeval asutusel õigus otsustada taimekahjustajate vastaste rangemate meetmete kasutamise üle juhul, kui komisjoni rakendusaktides sätestatud asjaomased meetmed ei võimalda tõhusalt takistada ohtlike taimekahjustajate levikut. Sellisel juhul on pädeval asutusel õigus iseseisvalt otsustada taimekahjustajate vastaste meetmete rakendamise üle, mille eesmärgiks on tõrjuda, takistada ja ennetada kahjustajate levikut. Erandi kasutamine on

²⁰ Kättesaadav veebis: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082015042?leiaKehtiv>

vähedenäoline ning senises praktikas pole sellist vajadust esinenud, sellest hoolimata võimaldab sellise sätte olemasolu PMA-l, kui pädeval asutusel kiiresti reageerida olukorras, kus komisjoni poolt kehtestatud meetmed ei osutu piisavaks.

Taimetervise registrisse on 31.12.2017 seisuga kantud 1673 ettevõtjat, keda ohtliku taimekahjustaja levik oluliselt mõjutada võib. Kiire ning asjakohane reageerimine võib päästa teatud osa ettevõtja taimedest, taimsetest saadustest või muudest objektidest ja seeläbi vähendada võimalikku ohtliku taimekahjustaja levikust tekkinud kahju. Seega aitab see ennetada ulatuslikumat ohtliku taimekahjustaja levikut, mis kaitseb ettevõtjaid ja nende toodangut, ekspordi (tagab nõuetekohase ja usaldusväärse toodangu), ökosüsteeme ja nende toimimist.

5.1.2 Taimekaitse valdkonnaga seotud muudatusega kaasnev mõju

Käesoleva seaduse rakendamisega ei kaasne otseseid mõjusid loodus- ja elukeskkonnale, riigi julgeolekule, kohaliku omavalitsuse korraldusele ega regionaalarengule.

Kavandatav muudatus I: **loobumine turule lastud taimekaitsevahendite ning nende kasutamise tingimuste loetelu avaldamisest paber kandjal**

Mõju valdkond: mõju riigiasutuste töökorraldusele, kuludele ja tuludele.

Mõju sihtrühm: taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamisega seotud isikud ning taimekaitsekooolituse korraldajad ja Põllumajandusamet.

Avalduv mõju: Muudatustega märkimisväärseid ebasoovitavaid mõjusid ei kaasne. Eestis turule lastud taimekaitsevahendite ja nende kasutamise tingimuste loetelu paber kandjal väljaandmisest loobumise korral on taimekaitsevahendite turustajatel ja kasutajatel ning taimekaitsekooolituse korraldajatel kasutada üks teabeallikas vähem, kuid teisalt peavad eelnimetatud sihtrühmad omama ajakohast teavet turule lastud taimekaitsevahendite ja nende kasutamise tingimuste kohta selleks, et turustada ja kasutada taimekaitsevahendeid nõuetekohaselt või viia läbi taimekaitsekooolitus. Asjakohast teavet on neil edaspidigi võimalik saada avalikust taimekaitsevahendite registrist, mille funktsionaalsus on aastate jooksul oluliselt paranenud. Ära jäävad riigi kulud paber kandjal turule lastud taimekaitsevahendite ning nende kasutamise tingimuste loetelu avaldamisega. Paber kandjal andmete esitamisest loobumise tulemusena väheneb Põllumajandusameti aja- ja töökoormus.

Mõju olulisus: mõju on pigem vähe oluline.

Kavandatav muudatus II: **väärteokaristuste ettenägemine taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamise nõuete rikkumise eest**

Mõju valdkond: sotsiaalne mõju; mõju riigiasutustele.

Mõju sihtrühm: väärtegade toimepanijad; kohtuväline menetleja (kohtuväline menetleja on Põllumajandusamet); maakohutud.

Põllumajandusameti taimekaitse valdkonnas järelevalvet teostavaid ametnikke on 14 ja nendest omakorda väärtegusid menetlevaid ametnikke on 4. Kohtuvälise menetleja otsuse vaidlustamist menetleb kohus.

Avaldub mõju: Eeldatav positiivne mõju seisneb selles, et isikud võivad karistuse ähvardusel käituda õiguskuulekamalt.

Põllumajandusameti taimekaitse ja väetiste osakonna põhimääruses on kontrollibüroo ülesandena ette nähtud väärtemenetluste läbiviimine ning dokumentide vormistamine ja säilitamine. Seega ei mõjuta kavandatavad muudatused asutuse personali ja nendele esitatavaid kvalifikatsiooninõudeid. Taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamise nõuete rikkumise eest väärtetovastutuse kohaldamise korral võib mõnevõrra suureneda kohtuvälise menetleja otsuste peale maakohtutele esitatavate kaebuste arv. See mõju ei ole aga märkimisväärne, kuna sihtrühmad peavad seaduse sätetest kinni pidama sõltumata vastutusnormide seadmisest.

Kavandatav muudatus III: viia seadustes kasutatav terminoloogia ja viited vastavusse ametlikku kontrolli ja muud toimingut reguleeriva määrusega

Mõju valdkond: mõju riigiasutuste ja korraldusele, kuludele ja tuludele; mõju majandusele.

Mõju sihtrühm: õiguskeskkonna kasutajad.

Avaldub mõju: Eeldatav mõju on positiivne, sest ametlikku kontrolli ja muud toimingut reguleerivas määruses ja riigisiseses õiguses kasutatavad terminid on ühtlustatud ja kaasaegsed.

Mõju olulisus: mõju on ebaoluline, sest terminite muutmine on õigustkorrastav tegevus.

Kavandatav muudatus IV: Teisest ekspertarvamusest tulenev vaidlus

Ametliku kontrolli määruse kohaselt võivad liikmesriigid anda ettevõtjale, kelle kaupade suhtes kohaldatakse ametliku kontrolli käigus proovide võtmist, analüüse, uuringuid või diagnoosimist, õiguse taotleda teisest eksperdiarvamusest tuleneva vaidluse korral omal kulul algse analüüsi, uuringu või diagnoosi dokumentide läbivaatamist teise eksperdi poolt ja vajaduse korral teise analüüsi, uuringu või diagnoosi tegemist teises ametlikus laboris.

Haldusmenetluse seaduse § 72 lõike 1 punkti 3 kohaselt võib vaidemenetluse korras nõuda ettekirjutuse tegemist haldusakti andmiseks, asja uueks otsustamiseks või toimingu sooritamiseks. Selle alusel on ettevõtjal õigus vaidemenetluse korras nõuda algse analüüsi, uuringu või diagnoosi dokumentide läbivaatamist ja vajaduse korral teise analüüsi, uuringu või diagnoosi tegemist teises ametlikus laboris. Korrakaitseaduse § 83 lõike 3 kohaselt üldreeglina tasub võetud proovi ja tehtud või tellitud ekspertiisi kulud korrakaitseorgan. Selgitamaks, et teisest ekspertarvamusest tuleneva vaidluse korral katab täiendava proovi analüüsimisega seotud kulud taotlej ettevõtja, on vastav säte lisatud TaimKS-e.

Mõju valdkond: mõju majandusele

Mõju sihtrühm: taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamisega seotud isikud

Kaasnev mõju: muudatus omab isikutele majandusliku mõju, kes peavad arvestama täiendava proovi analüüsimisega seotud kuludega vaidluste korral. Võttes arvesse asjaolu, et 2018. aastal

Põllumajandusametile vaideid ei esitatud, võib sellest lähtuvalt mõju pidada sihtrühmale väikeseks.

Mõju olulisus: mõju on pigem vähe oluline.

5.2. Taimekaitseseaduse ja riigilõivuseaduse muudatusega kaasnev mõju

5.2.1 Majanduslik mõju ettevõtjatele, kodanikele ja pädevale asutusele:

Maaeluministeeriumi valitsemisalas tegutsev PMA omab juhtimisfunktsiooni, korraldades taimetervist reguleerivatest õigusaktidest tulenevalt riiklikku järelevalvet. PMA taimetervise valdkonna järelevalvetoimingute kulud kaetakse kas järelevalvetasudega või eelarvelistest vahenditest.

Taimetervise nõuetekohasuse kontrollitoimingud aitavad tagada jätkusuutlikku ja kasumlikku tootmist, võimaldavad põllumajandustoodete vaba liikumist ELi siseturul ja ligipääsu välisurgudele. Taimetervise nõuetekohasuse kontrolli avaliku teenusena osutamisel tuleb arvestada, et teenuse kasusaajad saab tingimisi jagada kaheks: 1) ühiskond; 2) ettevõtja. Kõik sellised toimingud, mis tagavad Eestis hea taimetervisliku olukorra nagu ohtlike kahjustajate seirete läbiviimine, kohustuslike tõrjemeetmete rakendamine, ohtlike taimkahjustajate riski hindamine, on suunatud ühiskonnale ning nende toimingute kulud kaetakse riigieelarvelistest vahenditest. Taimetervise nõuetekohasuse kontrollitoimingud, mille läbiviimine tagab taimetervise eritingimuste täitmise ning annab turueelise teatud toodangule, on suunatud ettevõtjatele. Nende toimingute kulude katmine toimub riigieelarvelistest vahenditest ning osaliselt järelevalvetasude laekumisest, mida tasutakse liiduvälisest riigist Eestisse toimetatud taime, taimse saaduse ja muu objekti suhtes järelevalve toimingute tegemise eest.

Taimekaitseseaduse alusel tehtavate toimingute eest tasutava riigilõivu kehtestamine või suurendamine mõjutab kõiki taimetervise valdkonnas tegutsevaid ettevõtjaid, kes peavad hakkama senisest keskmiselt 2 kuni 3 korda suuremat riigilõivu maksma. Samas on taimede tootmisega tegelemine vabatahtlik tegevus, kuid toodangu taimetervisenõuetele vastavus on kohustuslik ning annab õiguse oma tooteid turustada.

Riigilõivuseaduse § 248 lõikes 2 tehtavate muudatuste kohaselt tasutakse taimepassi väljaandmise tegevusloa taotluse läbivaatamise eest edaspidi riigilõivu 270 eurot. Muudatus puudutab neid ettevõtjaid, kes soovivad taotleda taimepassi väljaandmise tegevusluba selle aasta 14. detsembrist. Selliseid ettevõtjaid, kes võivad soovida taotleda taimepassi väljaandmise tegevusluba, võib olla aastas kuni kümme. Kehtiva riigilõivuseaduse kohaselt tasutakse taimepassi väljastamise õiguse eest riigilõivu 64 eurot. Kavandatav riigilõivu tõus on tingitud PMA kulude kasvust, kuna taimepassi väljaandmise tegevusloa saamise nõuete kriteeriumid on laiendatud ja kontroll nende üle võtab märkimisväärselt rohkem aega kui enne. Samuti katab antud lõiv nõutava taimepassi väljaandja koolituse kulud, mille eest täiendavalt pole vaja lõivu tasuda.

Ettevõtjad, kellel on juba TaimKS-i alusel PMA poolt antud taimepassi väljastamise õigus ei pea uuesti taimepassi väljaandmise loa taotluse läbivaatamise eest riigilõivu tasuma. Selliseid ettevõtjaid on juuli 2019. aasta seisuga 69.

Eelnõuga muudetakse riigilõivu ekspordi fütosanitaarsertifikaadiga, reeksporti fütosanitaarsertifikaadiga ja ekspordieelse sertifikaadiga seotud toimingute tegemise eest.

Riigilõiv tuleb tasuda sertifikaadi taotluse läbivaatamise eest ning täiendavalt, kas kaubasaadetise eest või vastavalt sertifitseeritava kauba kogustele kas kilogrammide, kuupmeetrite või taimede arvu alusel. 2018. aastal laekus riigilõivudena ekspordi ja reekspordi fütosanitaarse sertifitseerimise eest 204 659 eurot, kuid arvestades PMA tegelikke kulusid fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingute tegemiseks peaks riigilõivudena laekuma 430 750 eurot. Seetõttu nähakse eelnõuga ette muudatused ning paragrahvis 248¹ sätestatakse riigilõivud taimekaitseeaduse alusel fütosanitaarsertifikaadi saamisega seotud toimingutele. Muudatus puudutab neid ettevõtjaid, kes soovivad toimetada oma kaubasaadetise liiduvälistesse riikidesse ning, mis peab vastama sihtriigi taimetervise nõuetele. Taimetervise registris on 31.12.2018 seisuga kokku 416 ekspordiga tegelevat ettevõtjat.

Muudatuste kohaselt kehtestatakse ka riigilõiv puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotluse läbivaatamise eest 320 eurot. Muudatus puudutab neid ettevõtjaid, kes soovivad puidust pakkematerjali ning puitu ja muud objekti töödelda, parandada ja märgistada ning olla tunnustatud vastavalt rahvusvahelise fütosanitaarmetmete standardi ISPM nr 15 nõuetele. Selline ettevõtja, kes PMA poolt saab tunnustatud nõuetega vastavaks, saab endale turueelise, kuna tema poolt toodetud kaupa saab seeläbi ekspordida ühendusevälistesse riikidesse.

Taimetervise registris on 31.12.2018 seisuga kokku 120 puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemisega, parandamisega ja märgistamisega tegelevat ettevõtjat, kes peavad puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusluba taotlema ning tasuma riigilõivu.

Eelnõu kohaselt kehtestatakse riigilõiv puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise, parandamise ja märgistamise järelevalve tegemise eest, mis peab toimuma vähemalt üks kord aastas. Riigilõivu suuruste määramisel lähtuti järelevalve tegemisele kuluvast keskmisest ajast ja taimetervise järelevalvetoimingu tegemise eest võetava tunnitasu määrast 2019. aastal, milleks on 9,91 eurot. Järelevalve tegemisele kulub PMA-l keskmiselt 17 töötundi, seega puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise, parandamise ja märgistamise järelevalve tegemise eest tasub isik riigilõivu 170 eurot.

Eelnõu kohaselt kehtestatakse riigilõiv piiripunkti ja ametliku kontrolli tegemise koha määramise taotluse läbivaatamise eest 437 eurot. Muudatus puudutab neid riigipiiri seaduse alusel rahvusvaheliseks liikluseks avatud piiripunkti omanike või valdajad, kes soovivad taime, taimset saadust ja muud objekti liiduvälisest riigist Eestisse toimetada.

Riigilõivude kehtestamisega kindlustab riik piisavate rahaliste vahendite olemasolu, et tagada pädevale asutusele kontrolli jaoks vajalikud töötajad ja muud vahendid. Vastavalt ametliku kontrolli määruse artikli 78 lõikele 2 peab riik kindlustama piisavate rahaliste vahendite olemasolu, et tagada pädevatele asutustele ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute jaoks vajalikud töötajad ja muud vahendid. See aitab tagada põllumajandustootmise ja metsamajanduse tasuvust ning mängib olulist rolli põllumajandustoodangu ja elukeskkonna ohutuse tagamisel.

Õigusakti täiendamisel suunatakse eelarveliste vahendite kasutamine pädeva asutuse teenuste tagamisele ning ühiskonnale suunatud avalike teenuste täitmiseks. Ametliku kontrolli määruse ja taimetervise määruse kohaselt on pädevale asutusele lisandunud täiendavad ülesanded, mis vajavad ressursside määramist riigieelarvelistest vahenditest. Eesmärgiga tõhustada taimetervise kontrolli EL-i territooriumil, kohustatakse taimetervise ja ametliku kontrolli määrustega liikmesriike kohaldama ohtlike taimekahjustajate suhtes erisätteid, mis hõlmavad

eelkõige sätteid üldsuse teavitamise, uuringute, situatsiooniplaanide, simulatsiooniõppuste, hävitamisalaste tegevuskavade kaudu.

Õigusakti täiendamisel peavad avaliku sektori kulud ja tulud olema tasakaalus, kuna varasemalt eraldatud riigieelarvelised ressursid suunatakse liikmesriigile täiendavate kohustuste täitmiseks ning taimetervisetoomingute tegemise eest kehtestatud lõivud või tasud peavad katma pädeva asutuse toimingute reaalsed kulud.

5.4 Mahepõllumajanduse seaduse muudatusega kaasnev mõju

5.4.1 Mõju majandusele

Sihtrühm 1: mahepõllumajanduse valdkonnas tegutsevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus: Mahepõllumajanduse seaduse alusel toimingute tegemise eest tasuta riigilõivu suurendamine mõjutab kõiki mahepõllumajanduse valdkonnas tegutsevaid ettevõtjaid, kes peavad hakkama senisest keskmiselt 2 kuni 3 korda suuremat riigilõivu maksma. Samas on mahepõllumajandusliku tootmisega tegelemine isikutele vabatahtlik tegevus eesmärgiga saada õigus turustada oma tooteid mahepõllumajandusele viitava märgistusega, mis annab neile turueelise. Lisaks, kui võrrelda kavandatavaid riigilõivusid naaberriikide Läti, Leedu ja Soome lõivude ja tasudega, siis maksavad meie ettevõtjad ka peale muudatusi vähem, kui lähiriikide ettevõtjad. Näiteks kui 100 ha maa eest tasub Eesti tootja pärast seaduse jõustumist riigilõivu 212 eurot aastas, siis Soomes tuleb maksta 100 ha eest 750 eurot, Lätis 726 eurot ning Leedus sõltuvalt kasvatatavast kultuurist 629 kuni 2977 eurot. Kui Eestis on hektari riigilõivuga kaetud ka kõik muud kontrolliga seotud kulud nagu loomakasvatuse kontroll, laboriproovid, nõusolekute andmine mahepõllumajanduse nõuetest erandite tegemiseks, siis näiteks Leedus ja Soomes võetakse loomade kontrollimise ja nõusolekute andmise eest eraldi tasu.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: väiksemad ettevõtjad, kelle turustatava toodangu maht on väike ning kelle mahetoetus ei ole piisav, et katta riigilõivu, mis tuleb tasuda, võivad sektorist lahkuda.

Järeldus mõju olulisuse kohta: muudatus mõjutab hetkeseisuga ligikaudu 2500 ettevõtjat, kelle ettevõtte on kandud mahepõllumajanduse registrisse ning kelle üle teostavad järelevalvet Põllumajandusamet ja Veterinaar- ja Toiduamet. Kõige rohkem tõuseb riigilõiv suurematel ettevõtjatel, kelle maksimaalne riigilõiv suureneb 5 korda, 1000 eurolt 5000 euroni. Tegemist on ligikaudu 5 ettevõtjaga, kelle ettevõtte suurus ulatub kuni 400 000 hektarini. Teiste ettevõtjate riigilõiv suureneb keskmiselt 2 kuni 3 korda.

5.4.2 Mõju avaliku sektori kuludele

Sihtrühm: Põllumajandusamet ja Veterinaar- ja Toiduamet, kes tunnustavad ettevõtteid ja teostavad nende üle riiklikku järelevalvet.

Mõju kirjeldus: seoses sellega, et Põllumajandusameti ja Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve all olevad ettevõtted on suurenenud ja nende arv kasvanud, on ka kulutused mahepõllumajanduse järelevalvele suurenenud ning kehtivad riigilõivud ei taga seda, et mahepõllumajanduse seaduse alusel tehtavate toimingute tegemise kulutused oleksid kaetud.

Kui mahepõllumajanduse seaduse alusel tehtavate toimingute eest laekub riigieelarvesse riigilõivu rohkem, siis on võimalik ka Põllumajandusametile ning Veterinaar- ja Toiduametile nende kulutuste katmiseks rohkem vahendeid eraldada, mis võimaldab tõhustada järelevalvet.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavaid mõjusid ei kaasne.

Järeldus mõju olulisuse kohta: muudatus mõjutab kõige enam Põllumajandusametit, kelle järelevalve all on ligikaudu 2100 mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatusega tegelevat ettevõtet. Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve all on ligi 400 mahepõllumajandusliku toote ettevalmistamise, turuleviimise ja impordiga tegelevat ettevõtet.

6. Seaduse eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega võivad kaasneda kulud pädevale asutusele. Seda juhul, kui andmete töötlemiseks kasutatav infosüsteem vajab arendusi, et tagada kontrolltoimingutega seotud teabe ja loa menetluse töötlemine vastavalt TaimKS-is sätestatule (eelkõige teabe kogumine, säilitamine ning edastamine).

Eelnõuga ei kaasne riigile otseseid tulusid. Eelnõu kohaselt sätestatakse mitmeid riigilõive ja järelevalvetasusid, kuid neid ei saa lugeda tuludeks. PMA taimetervise valdkonna järelevalvetoimingute kulud kaetakse kas järelevalvetasudega või eelarvelistest vahenditest, mille suurus on arvatud vastavalt toimingute teostamiseks minevatele kuludele. Õigusakti täiendamisel järelevalvetasude või riigilõivudega peavad avaliku sektori kulud ja tulud olema tasakaalus ning kehtestatud riigilõivud või järelevalvetasud peavad katma pädeva asutuse toimingute reaalsed kulud.

7. Rakendusaktid

Käesoleva seaduseelnõuga (TaimKS-i ja TPSKS muutmise) kavandatakse muudatused EL määruste rakendamiseks ja TaimKS-i, TPSKS-i ning selle alamaktide kooskõlla viimiseks EL määrustega. Selleks muudetakse ning tunnistatakse kehtetuks mitmed TaimKS-is ja TPSKS-is kehtestatud volitusnormid.

Vastavalt taimetervise ja ametliku kontrolli määrustele on komisjonile jäetud õigus erinevate küsimuste täpsemaks reguleerimiseks kehtestada alamakte. Kõiki neid võimalusi ei kasutata enne EL määruste jõustumist, kuid võidakse kasutada pärast 14. detsembrist 2019. Sellest lähtuvalt kehtestatakse TaimKS-is maaeluministrile volitusnormid võtta vajaduse korral vastu rakendusakte komisjoni delegeeritud või rakendusaktide rakendusmeetmete täpsemaks kohaldamiseks.

Seaduseelnõuga kavandatava TaimKS-i § 44¹ lõike 7 kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister, kelleks on maaeluminister, järelevalvetasu määrad. Järelevalvetasu määrad kehtestatakse vaid sellise kontrolli eest, mida esialgu ei olnud kavas teha. Kehtiva TaimKS-i § 44¹ lõike 6 alusel antud põllumajandusministri 23. detsembri 2005. a määrus nr 132 „Euroopa Liidu standardmääradele vastavad ühendusevälisest riigist Eestisse toimetatava kaubasaadetise taimetervise järelevalve tasu määrad” muutub seega kehtetuks.

TaimKS-i § 44³ lõike 6 alusel kehtestab maaeluminister järelevalvetasu maksmise ja maksmise kontrollimise korra.

TaimKS-i § 44⁴ lõike 5 alusel kehtestab maaeluminister enamakstud järelevalvetasu tagastamise korra. Seaduseelnõuga kavandatava muudatusega jääb volitusnormi sisu samaks, kuid volitusnorm antakse edaspidi valdkonna eest vastutavale ministrile, kelleks on maaeluminister. Vabariigi Valitsuse 18. detsembri 2008. a määrus nr 176 „Järelevalvetasu maksmise ja maksmise kontrollimise ning enamakstud järelevalvetasu tagastamise kord” muutub seega kehtetuks.

Seaduseelnõuga kavandatava TaimKS-i § 45 lõike 2 kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister, kelleks on maaeluminister, määrusega puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise ja märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise täpsemad nõuded ning märgise vormi. Eelnõu TaimKS-i § 47 lõike 3 kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister, kelleks on maaeluminister, määrusega enesekontrolliplaani täpsemad nõuded.

Puidu töötlemise ja parandamise täpsemad nõuded ning puidukuivati nõuetele vastavaks tunnistamise menetlusega seonduv on kehtestatud põllumajandusministri 8. detsembri 2006. a. määruses nr 110 „Ettevõtte, kus tegeletakse puidu kuivatamise või puidust toodete valmistamisega, nõuetele vastavaks tunnistamise taotlemise ja taotluse menetlemise kord” ja põllumajandusministri 8. detsembri 2006. a. määruses nr 111 „Puidu kuivatamise ja puidukuivatis kuivatatud puidust toodete valmistamise nõuded ja vastavusmärgi vorminõuded”. Nimetatud määrused tunnistatakse seaduseelnõu jõustumisega kehtetuks.

Vabariigi Valitsuse 6. juuni 2006. a määrust nr 3 „Ühendusevälisest riigist Eestisse taime, taimse saaduse ja muu objekti toimetamiseks ettenähtud piiripunktide loetelu ning piiril asuvate piiripunktide ja tunnustatud sihtkohtade kohta esitatavad nõuded ning nende tunnustamise kord” ([RT I 2006, 3, 10](#)) tunnistatakse seaduseelnõu jõustumisega kehtetuks.

Seaduseelnõuga kavandatava TPSKS-i muudatuste kohaselt, millega kehtestatakse reguleeritud mitteohtlikud kahjustajad ja nende piirmäärad tuleb muuta järgmiseid määruseid:

1. Põllumajandusministri 18. aprilli 2006. a määrust nr 47 „Dekoratiivkultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded” ([RTL 2006, 35, 617](#));
2. Põllumajandusministri 16. mai 2006. a määrust nr 49 „Köögiviljakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded” ([RT I, 22.05.2012, 2](#));
3. Põllumajandusministri 5. mai 2006. a määrus nr 60 „Köögiviljakultuuride seemne kategooriad ning köögiviljakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded” ([RTL 2006, 41, 734](#));
4. Keskkonnaministri 1. juuli 2016 määrust nr 20 „Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolu, kultiveerimismaterjali tarnimise ja turustamise nõuded” ([RT I, 09.07.2016, 3](#));
5. Põllumajandusministri 15. juuli 2006. a määrust nr 80 „Paljundusmaterjali mikropaljundamise ja laboratooriumi nõuded” ([RTL 2006, 54, 982](#));
6. Põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määrus nr 52 „Peediseemne kategooriad ning peediseemne tootmise ja turustamise nõuded” ([RTL 2006, 37, 635](#));
7. Maaeluministri 27. detsembri 2016. a määrus nr 76 „Puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded” ([RT I, 29.12.2016, 48](#));
8. Põllumajandusministri 3. mai 2006. a määrust nr 58 „Seemnekartuli kategooriad ning seemnekartuli tootmise ja turustamise nõuded” ([RTL 2006, 40, 701](#));

9. Põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määrus nr 56 „Söödakultuuride seemne kategooriad ning söödakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded” ([RTL 2006, 37, 639](#));
10. Põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määrus nr 55 „Teraviljaseemne kategooriad ning teraviljaseemne tootmise ja turustamise nõuded” ([RTL 2006, 37, 638](#));
11. Põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määrus nr 53 „Õli- ja kiudtaimede seemne kategooriad ning õli- ja kiudtaimede seemne tootmise ja turustamise nõuded” ([RTL 2006, 37, 636](#)).

Seoses seaduseelnõuga kavandatavate muudatustega tunnistatakse kehtetuks järgmised rakendusaktid:

1. Põllumajandusministri 23. detsembri 2005. a määrus nr 132 „Euroopa Liidu standardmääradele vastavad ühendusevälisest riigist Eestisse toimetatava kaubasaadetise taimetervise järelevalve tasu määrad” ([RT I, 23.03.2018, 8](#));
2. Põllumajandusministri 20. septembri 2005. a määrus nr 95 „Lihtsustatud korras ühendusevälisest riigist Eestisse toimetatavate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide loetelu, lubatud kogused ning ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamise lihtsustatud kord” ([RTL 2005, 99, 1508](#));
3. Põllumajandusministri 7. juuli 2004. a määrus nr 118 „Nõuded taime, taimse saaduse või muu objekti päritolu, omaduste ja töötlemisviisi kohta taime, taimse saaduse või muu objekti tootmisel, ladustamisel, ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamisel ja turustamisel või muul etapil” ([RT I, 23.03.2018, 7](#));
4. Põllumajandusministri 7. juuli 2004. a määrus nr 116 „Ohtlike taimekahjustajate nimekiri” ([RT I, 23.03.2018, 11](#));
5. Põllumajandusministri 6. juuli 2016 määruse nr 83 „Sordiaretuse, teadustöö, tootmiskatsete või riiklike katsete tegemiseks seemne- ja paljundusmaterjali partii importimise nõuded, importimise loa saamiseks esitatava taotluse sisu nõuded ning loa taotlemise ja taotluse menetlemise kord”;
6. Põllumajandusministri 24. mai 2004. a määrus nr 94 „Taime, taimse saaduse ja muu objekti ühendusevälisest riigist või selle piirkonnast Eestisse toimetamise keeld” ([RT I, 23.03.2018, 12](#));
7. Põllumajandusministri 10. juuli 2007. a määrus nr 112 „Taimede, taimsete saaduste ja muude objektide kontrollimise kord nende ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamise korral” ([RT I, 23.03.2018, 13](#));
8. Põllumajandusministri 24. mai 2004. a määrus nr 97 „Taimede, taimsete saaduste ja muude objektide loetelu, mis peavad olema varustatud fütosanitaarsertifikaadiga ja mis peavad piiripunktis läbima taimetervise kontrolli” ([RT I, 23.03.2018, 14](#));
9. Põllumajandusministri 16. veebruari 2006. a määrus nr 21 „Taimetervise saatekirja vorm ning kasutamise kord” ([RTL 2006, 21, 346](#));
10. Põllumajandusministri 24. mai 2004. a määrus nr 96 „Tootmise kohas kontrollitavate ja taimepassiga varustatavate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide nimekiri, taimepassile kantavate andmete loetelu ja taimepassi väljastamise ja asendamise kord” ([RT I, 23.03.2018, 16](#)).

8. Seaduse jõustumine

Seaduse jõustumine on kavandatud 2019. aasta 14. detsembril. Jõustumise tähtpäev tuleneb taimetervise määruse artiklist 113 ja ametliku kontrolli määruse artiklist 167, mille kohaselt tuleb nimetatud määrusi kohaldada alates 14. detsembrist 2019.

9. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Seaduseelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile ning Justiitsministeeriumile.

Samuti esitatakse eelnõu arvamuse avaldamiseks Keskkonnaametile, Maksu- ja Tolliametile, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eestimaa Talupidajate Keskliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Aiandusliidule, Eesti Mesinike Liidule, Eesti Kutseliste Mesinike Ühingule, Eesti Seemneliidule, Polli Aiandusuuringute Keskusele, Eesti Taimekasvatuse Instituudile, TÜ Eestimaa Kartulile, TÜ Talukartulile, MTÜ Eesti Kartulile, Eesti Maaülikooli Põllumajandus- ja Keskkonnainstituudile, Tartu Ülikooli loodus- ja täppiseaduste valdkonnale, Tallinna Tehnikaülikoolile.